

resp. a výběr z literatury o W.); S. Morávková, A. Nováková: Čtení o neobyčejných cestách J. E. W. (2003, obs. i výběr z W. knih a výběr z koresp. a literatury). ■ an. (R. Těsnohlídek): E. W., český polárník ze Zábřehu, LidN 7. 6. 1926 a pokr. + (šifra rt) V štěstí znovu zrozený, LidN 26. 6. 1926 + in E. W. Paměti... (1928); ● ref. E. W. Paměti...: -jef- (J. Fučík), Kmen 2, 1928/29, s. 197; mz, LidN 23. 3. 1929 ●; an.: Eskymácký náčelník J. W. v Zábřeze, Mor. sever 28, 1928/29, č. 2 a pokr.; jr.: E. W. v Brně, LidN 13. 3. 1929 (odp. vyd.); I. Suk: Nejsevernější Čech, Večerník PL 27. 8. 1929; Golombek–Valenta: Jak eskymácký náčelník dával paměti, LidN 27. 4. 1930; K. Čapek: Český polárník, LidN 25. 5. 1930 → Ratoletka a vavříň (1947) a O umění a kultuře 3 (1986); ● ref. Třicet let na zlatém severu: Ch. (J. Chalupický), Samostatnost 26. 9. 1930; an. (asi J. Hora), Plán 2, 1930/32, s. 63 ●; ● ref. Po stopách polárních pokladů: P. E. (Eisner), Prager Presse 24. 6. 1930 a 1931, příl.; og (B. Golombek): Anglický tisk o díle J. W., LidN 10. 4. 1932; P. E. (Eisner): ref. B. Golombek, E. Valenta: Trampoty eskymáckého náčelníka..., Prager Presse 15. 4. 1932; ● reakce na podezření americké kritiky, že W. knihy jsou mystifikací K. Čapka: J. Tůmová, LidN 31. 7. 1932; K. Čapek: Odpověď Vilhjámu Stefanssonovi, LidN 31. 7. 1932 → O umění a kultuře 3 (1986); E. Valenta, LidN 3. 8. 1932; og (B. Golombek), LidN 6. 8. a 6. 10. 1932; E. Valenta: Spor W. – Stefansson se řeší, LidN 15. 1. 1933 ●; a (J. Hora): Lhal W. nebo mluvil pravdu?, Čes. slovo 26. 5. 1933; B. Golombek: J. W. a lakotní milionáři, LidN 16. 7. 1933; ● ref. Ledové povídky: vz. (V. Zelinka), Zvon 34, 1933/34, s. 686; P. E. (Eisner), Prager Presse 8. 6. 1934; -k. (B. Novák), Ranní noviny 31. 7. 1934; b, Studentský časopis 14, 1934/35, s. 58 ●; ● ref. Po stopách polárních pokladů (3. vyd.): K. (B. Novák), Ranní noviny 9. 10. 1936; n. (V. Renč), Rozhledy 1936, s. 228 ●; G&V (B. Golombek a E. Valenta): Proč odjel strýček W. z Evropy?, LidN 13. 8. 1938 + (šifra G. a V.) k sedmdesátinám, tamtéž 14. 8. 1938; J. Týml in Hlas domova (1940); ● ref. Strýček Eskymák: Get., Venkov 3. 4. 1942; (další vyd.): Filip (D. Filip), Úhor 1943, s. 110; bs., Nár. práce 17. 8. 1944 ●; F. Velechovský: Co všechno vyprávěl Strýček Eskymák (polemika), Širým světem 1943, s. 411 a pokr.; H. Tichý in Lidé, hory, svěťadflý (1954); C. Votrubec: J. W., polárník ze Zábřehu, Lidé a země 1955, s. 262; A. Hájková: ref. Strýček Eskymák (vyd. 1958), ZM 1958, s. 59; J. Kinský in Čestí cestovatelé (1961); A. Kliment: Arctic Bird J. W., poslední dobrodruh, LitN 1966, č. 13; ● ref. Třicet let na zlatém severu (upr. vyd.): O. Surovátka, ZM 1966, s. 105; J. Hek, Impuls 1966, s. 201; M. Hess, Lidé a země 1966, s. 336 ●; C. Lolek: E. W., Arctic Bismarck, syn zlatého Severu,

Červený květ 1967, č. 1; S. Bártl: Návrat strýce Eskymáka, Mladá fronta 11. 2. 1967; F. Krčma in Ledové povídky E. W. (1967); J. Kinský: J. W., Kulturněpolitický kalendář 1968 (1967, s. 136); J. Koplík, C. Lolek: E. W. a dvě zapominající města (Zábřeh a Dawson), Průvodce kulturou Zábřeha 1972, č. 1; G. K. (Kleinová): O vypravěči fantazie a prostoty, LD 18. 12. 1976; J. Drábek: Po stopách E. W., Magazin (Curych) 1979, č. 11–12; M. Horský: Po stopách J. W., Západ (Ontario) 1981, č. 1; J. Drábek st.: Ještě po stopách J. W., Západ (Ontario) 1981, č. 4; A. Spurná: J. W. a Edvard Valenta, Štafeta 1985, č. 4; -bear: Poslední léta E. W., Listy (Řím) 1989, č. 1; M. Masáková in J. W.: Třicet let na zlatém severu (1989); D. Rovenský, J. Rovenská in V zemi Jacka Londona (1989); P. Voda: Omyly kolem osobnosti a literárního díla J. E. W., ČLit 1990, s. 158; C. Lolek: Eskymácký náčelník ze Zábřehu na Moravě, Region (Šumperk) 1993, č. 10; J. Skalická: Otazníky nad odkazem J. W., sb. Severní Morava (1993); D. Dorovská: Literární adaptace paměti J. W., sb. Edvard Valenta (1993, v tiráži 1996); S. Motl: Causa E. W., Reflex 1994, č. 20; P. Voda: Ani tulák, ani expert, Listy 1995, č. 6; R. Krejčí: Pravda a fikce o životě J. W. a doslov in J. W.: Cesta kolem světa 1893–1898 (1997); in J. Martínek, M. Martínek: Kdo byl kdo. Naši cestovatelé a geografové (1998); L. Koubská: Návrat strýčka Eskymáka. Nové údaje o smrti a životě J. E. W., LidN 10. 1. 1998, příl. Nedělní LidN; ● ref. Cesta kolem světa 1893–1898: V. Urbánek, Rovnost 10. 1. 1998, příl. Víkend; J. Gregor, Moravskoslezský den 3. 2. 1998; zf (Z. Filip), sb. Severní Morava 1998, sv. 75, s. 66 ●; J. Chvojka: J. W.: Třicet let na zlatém severu, Knihy 98, 1998, č. 36; M. Švehla: Eskymácký náčelník ze Zábřehu na Moravě, LidN 3. 4. 2002; M. Huvar in J. W.: Hrdinové Ledového moře (2004); O. Bezr: ref. Hrdinové Ledového moře, Mladý svět 2005, č. 3.

lm

Adolf Wenig

* 13. 8. 1874 *Ves Staňkov* (Staňkov) u Domažlic
† 19. 3. 1940 *Praha*

Prozaik, tvůrce pohádek a veselých příběhů pro děti a mládež, vypravěč dějů, v nichž soustavně přibližoval čtenářům českou historii, mytologii i bohatství lidové slovesnosti; básník, libretista a překladatel.

Pocházel ze staré učitelské rodiny. Studoval gymnázium v Domažlicích (do 1888) a 4. třídu v Praze na Smíchově, kam se matka po manželově smrti přestěhovala ke svému bratrovi, divadelníkovi F. A. Šubertovi, který také probudil W. zájem o divadelní dění. Po absolvování pražského učitelského ústavu (1893) W. učil na obecných školách na Žižkově (1894–97) a na

Král. Vinohradech (od 1898). 1903 se oženil. Redaktorsky spolupracoval s nakladatelskými podniky F. Topiče a J. Laichtra; podílel se mj. na Topičově vydání spisů J. Nerudy, komentářem doprovodil poslední dva svazky Sebraných spisů I. Hermannova obsahující spisovatelovy divadelní kritiky uveřejňované pod pseud. Vavřinec Lebeda, redigoval edice pro dospělé i mládež. Léta působil v Kruhu čes. spisovatelů a zvláště ve Společnosti přátel literatury pro mládež (dlouholetý předseda) a ve sdružení Umělecká výchova na Král. Vinohradech, byl členem Správního výboru Městských divadel pražských. Pohřben byl na Vinohradském hřbitově. – W. bratr Josef (1885–1939) byl jevištním výtvarníkem, grafikem a ilustrátorem knížek pro děti, včetně řady bratrových; sestra Růžena se provdala za divadelního historika a kritika V. K. Blahníka. Syn Jan se stal novinářem a rovněž se věnoval literární činnosti, syn Adolf (1912–1980) byl výtvarníkem a scénografem. W. byl synovec autora vzpomínek Františka W. a bratranec spisovatele Franka W.

W. dílo vycházelo z cílevědomého záměru pozdvihnout úroveň české literární tvorby pro mládež, kultivovat dětského čtenáře a působit na něho komplexem prostředků, včetně knižní grafiky a ilustrací. W. k tomu využíval různé žánry, od veršů pro děti až po dobrodružný román, osnovu jeho literární práci však vtiskly národní pohádka a lidová pověst. V pohádkářství navázal na domácí sběratelskou tradici K. J. Erbena a B. Němcové, z půdorysu klasické české pohádky vzešly zpravidla i jeho pokusy o pohádku moderní ve stopách V. Tilleho (*O černé hodince, Modrý květ*). Převyprávěl však i pohádky různých národů (např. hebrejské, švédské, malajské, litevské, řecké, japonské: *Světlem pohádek* 1–4). Druhé východisko W. literární činnosti pak spočívalo ve zpracování starých mýtů a pověstí, opřené o důkladné studium literatury a akcentující významné momenty z národní minulosti; volil k tomu didakticky produktivní formu poutavého a pohutého vyprávění mírně archaicky zbarveného, které mělo rozvíjet dějepisné a místopisné znalosti mládeže. Navázav v tom na J. Svátka, A. Jiráka a A. Sedláčka vytvářel cykly pověstí regionálních a lokálních (*Pověsti o hradech, Věvec pražských pověstí*) i národních (*České pověsti, Moravskoslezské pověsti*). Českou prehistorii nastínil v knize *Blaník; Bohatýrské zvěsti* dokazovaly vyspělost a evropský formát

starých českých šlechtických rodů. Monumentalizující soubor medailonů *Čeští bohatýři* bilancoval osudy a díla českých elit duchovních, kulturních i politických od sv. Václava až po obrozence. Dobrodružné zpracování středověkých cest našich emisarů přinesly W. prózy *Cesta pana Haranta a Vězeň z černé věže*. V některých publikacích se autor spojením prózy a faktického materiálu dostával na pomezí literatury faktu (*Staré pověsti pražské*), jiná díla jsou její součástí (*Náš Hrad*). Nevyhýbal se ani podání humornému a satirickému, v němž zase využíval staré české i evropské vypravěčské tradice (*Kocourkov, Zlámaná Lhota*). Vedle říkanek a veršů pro děti po celý život psal i poezii pro dospělé. Vydal však jen jednu sbírku veršů a básní v próze (*Zahrada srdce*, 12 z nich zhudebnila 1919 E. Destiniová), jejíž teskná, snová přírodní lyrika prozrazuje pozdně symbolistickou inspiraci zasazenou do vyumělkovaných rokokových kulis. Hudební nadání rozvíjené též praktickou výukou v Pivodově hudební škole W. uplatnil jako autor několika operních libret, nejčastěji podle známých literárních předloh (*Babička* B. Němcové, *Vodník* K. J. Erbena) nebo lidové pověsti (*Čert a Káča*). Nerealizovány zůstaly *Polský žid* pro K. Weisse (opera vznikla na jiné libreto) a *Furiant* (podle L. Stroupežnického) pro L. Lošťáka. Libreto W. také překládal, stejně jako texty k písňům. Porůznu v časopisech se projevoval i jako kulturní publicista a literární recenzent (hlavně v Topičově sborníku a ve Venkově).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Jan Brázda, Pavel Staněk, Pavel Stránský; AG., a-g., AW, A. W., -en-, fg, fg+vb. (s V. Brtníkem, Topičův sborník 1923), -g., -i, -i-, -i-, -n., -ng., -ni, -ni-, -ni-, -q, W., -W. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čes. osvěta (1916–17); Čes. divadlo; Divadelní listy; Hlas národa (1901–04); sb. Jos. R. Vilímek – osobnost i závod (1937); Lid. noviny (1925, 1935–39); Lit. noviny (1938); Květy (1909); Lumír (1904, 1926); Máj (1913); Malý čtenář (1903–35); Moderní život (1902–03); alm. Na nové květy (1899); Nár. a Stavovské divadlo; Nár. listy (1934–39); Nár. obzor (1909); Nár. práce (1940); Osvěta (1911); sb. Památky umělecké (1917); Pražský ilustrovaný kurýr (1901); Radost (1927); Rozhlas mladých; Rozhledy po literatuře a umění (1932–33); Ruch (1912); Srdce (1901); Světozor (1915); Švanda dudák; Topičův sborník lit. a umělecký (1915–26); Úhor; sb. Umění české (1900); Úsvit; Velký slovánský kalendář na r. 1912; Venkov (1924–39); Vesna (Ml. Bolešlav); sb. Z malých začátků (1918); sb. Zelené mládí (1903); Zlatá brána (1931); Zlatá Praha (1918–22); sb. Zlatý věk (1904); Zora; Zvon (1917–39). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Na ve-

čer Bílé soboty (oper. libreto, 1898, hudba A. V. Horák, i prem.); Čert a Káča (oper. libreto, 1899, hudba A. Dvořák, i prem., původně s tit. Ovcák); Babička (oper. libreto, b. d., 1900, hudba A. V. Horák, i prem.); Pohádky (1902); Kocourkov (PP pro ml., b. d., 1903); Zahradu srdce (BB, PP 1905); Bohatýrské zvěsti (PP pro ml., b. d., 1906); Pověsti o hradech (PP pro ml., 1907; rozšř. vyd. 1921); Čertoviny (PP pro ml., 1907); Věvec pražských pověstí (PP pro ml., b. d., 1908); Zvířátka a loupežníci (PP pro ml., 1909); Písníčky (texty k obrázkům J. Mánesa, 1911); Kytka pověstí (PP pro ml., b. d., 1911); Všechno (texty k obrázkům M. Alše, b. d., 1912); O černé hodince (PP pro ml., 1912; 1925 rozšř. vyd. s tit. Večerní motýli); Za domovem 1–4 (vlastivěda pro ml., 1913, 1925, 1926, 1928, postupně s B. Baušem, K. Rožkem a H. Sedláčkem); Mandragora (P pro ml., 1915); K Betlému (D pro ml., 1915, hudba R. Piskáček, i prem.); Japonské pohádky (1917); Vánoce (PP b. d., 1918); Klárinka (P 1918); Bohoušek (P 1919); Dolly (operet. libreto, 1919, hudba A. Provazník); Zlamaná Lhota (PP pro ml., 1923); Veselé prázdniny (texty k obrázkům R. Laudy, b. d., 1924); Světem pohádek 1–4 (1924); Písníčky z domova (BB pro ml., 1927); Žito čaroděj a jiné povídky o šibalstvích a kouzlech (pro ml., 1928); Blník (P pro ml., 1928); Staré pověsti pražské (PP pro ml., 1930; rozšř. vyd. 1931); Podivuhodné příběhy barona Prášila na zemi, na vodě i ve vzduchu (P pro ml., 1930); Mateřidouška (PP pro ml., 1931); České pověsti 1, 2 (PP pro ml., 1932, 1933); Čeští bohatíři (PP pro ml., 1932); Cesta pana Haranta (P pro ml., 1932); Moravskoslezské pověsti (PP pro ml., 1933); Čarovný kořen a jiné příběhy kratochvilné (pro ml., 1933; obs. i P Mandragora); Vězeň z černé věže (P pro ml., 1934); Pestrá kytička pohádek (1935); Vánoční vlak (D pro ml., b. d., 1936, s J. Wenigem); Chodové, strážci pomezí (P pro ml., 1936); Modrý květ (libreto k dětskému baletu Z. Hüly, 1938, prem. 1937); Náš Hrad (PP 1938); Vodník (oper. libreto, 1938, prem. 1937, hudba B. Vomáčka); O Janoškově a jiné slovenské pověsti (pro ml., 1938); O studni na trenčianském hradě a jiné slovenské pověsti (pro ml., 1938); – posmrtně: V Českém ráji (P pro ml., 1941, ed. J. Wenig). – *Překlady*: K. Haffner, R. Genée: Netopýr (oper. libreto, 1908, hudba J. Strauss); A. M. Willner: Zimní pohádka (oper. libreto, 1908, hudba K. Goldmark); A. Ph. Dennery, J. Brésil: Kdybych byl králem (oper. libreto, 1911, hudba A. Ch. Adam); R. Batka: Píseň hor (oper. libreto, 1912, hudba W. Kienzl); M. Brod: Tychona Brahe cesta k Bohu (1917); L. W. Stein: Polská krev (operet. libreto, 1917, hudba O. Nedbal); H. Cain: Don Quijote (oper. libreto, 1933, hudba J. Massenet); A. Zischka: Chléb pro dvě miliardy lidí (1939). – *Ostatní práce*: Veltrusy, park a zámek (1917). – *Výbory*: Literární směska (1935); Ze starých pověstí pražských (1941). ■ SCÉNICKY. *Hry*: Bruncvík (1917, s Jos. Wenigem, hudba K. Nedbal); Dlouhý, široký a Bystrozraký (1936, s J. Portem); O nejhonzovatějším Honzovi

(1939, s J. Portem). – *Překlady*: an.: Revizor (operet. libreto, 1908, podle N. V. Gogola, hudba K. Weiss); R. Leoncavallo: Zaza (oper. libreto, 1909); R. Lother: Nížina (oper. libreto, 1909, hudba E. d'Albert); O. Blumenthal: Souboj (1913); J. Bauer: Chudák milionář (operet. libreto, 1914, hudba P. Ottenheimer); A. Bennet, E. Knoblauch: Milníky (1914); A. M. Willner, R. Bodanzky: Konečně sami (operet. libreto, 1914, hudba F. Lehár); H. J. Crémieux: Orfeus v podsvětí (operet. libreto, 1915, hudba J. Offenbach); J. Wilhelm, F. Grünbaum: Cikánský primáš (operet. libreto, 1915, hudba E. Kálmán); J. Bremmer, A. Grünwald: Ideální žena (operet. libreto, 1915, hudba F. Lehár) + Královská láska (operet. libreto, 1917, hudba L. Fall); an.: Zmýlená plati (oper. libreto, 1916, hudba W. A. Mozart); B. Buchbinder: Léna diplomat (operet. libreto, 1916, hudba L. Ascher); L. W. Stein, B. Jenbach: Čardášová princezna (operet. libreto, 1916, hudba E. Kálmán); H. Meilhac, L. Halévy: Malý vévoda (operet. libreto, 1917, hudba Ch. Lecocq); A. Anelli: Italka v Alžíru (oper. libreto, 1933, hudba G. Rossini); S. Cammarano: Don Pasquale (oper. libreto, 1939, hudba G. Donizetti). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Topičův sborník literární a umělecký (1913–26, s J. Boreckým, od 1914 i s R. Vejrchem, 1925–26 jen s J. Grmelou), Úsvit (1919–31, 1919 člen red. kruhu, 1920–22 pořadatel s P. Sulou, 1923–31 sám s red. kruhem), Malé noviny (1931–32, s J. Hlouškem a V. Klasem), Úhor (1932–39, pomocný redaktor, s jinými); *sborníky*: Zelené mládí (1903), Zlatý věk (1904), Památník dvacetipětileté činnosti Ústředního nakladatelství a knihupectví učitelstva československého v Praze (1926); *knížnice*: Osení (1908–28), Knihy Topičova sborníku (1914–26, s J. Boreckým), Šolcovy Pestré knihy pro mládež (1915–19), Topičovy dobré knihy původní (1916–26), Obrana vlasti (1936–37, s J. Hlouškem a V. Klasem). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: F. L. Čelakovský: Výbor z Ohlasů písní ruských a českých (b. d., 1906); V. M. Kramerius: Vybrané práce (1909); J. Neruda: Výbor z básní (1909) + Výbor z prózy (1911) + Jan Neruda k základům Národního divadla (1918); Almanach Osení (b. d., 1913); B. M. Kulda: Valašské pohádky (1918); Prvosenky (čítanka, 1919); J. K. Tyl: Fidlovačka aneb Žádáný hněv a žádná rvačka (1926, i upr.) + Paní Marjánka, matka pluku (1947, i upr.); Slovníček básní, proslůvů a písní (1927, s V. Svobodou); A. Sedláček: Z hradů, zámků a podhradí (1929); Výbor z československé poezie mládeže 1, 2 (1935, s jinými). ■

LITERATURA: K. Knittl: ref. Na večer Bílé soboty, Osvěta 1898, s 1129; ● ref. Čert a Káča: an., Zlatá Praha 17, 1899/1900, s. 58; K. Knittl, Osvěta 1900, s. 71 ●; K. Knittl: ref. Babička, Osvěta 1900, s. 361; ● ref. Pohádky: ech. (V. Štech), Máj 1, 1902/03, s. 167; F. X. Zdařil, Srdec 2, 1902/03, s. 172 ●; ● ref. Kocourkov: V. Červinka, Zlatá Praha 21, 1903/04, s. 108; F. X. Harlas, Osvěta 1904, s. 272 ●; ● ref. Zahradu srdce: -a-, Máj 4, 1905/06, s. 352; -áský, Zvon 6, 1905/06,

s. 285; an., LidN 13. 7. 1906 ●; an.: ref. Čertoviny, Besedy Času 1907, s. 397; ● ref. O černé hodince: A. N. (Novák), Přehled 11, 1912/13, s. 290; Ant. Veselý, Čes. revue 6, 1912/13, s. 252 ●; -der (V. Dresler): ref. Za domovem 1 (sešity), Venkov 29. 11. 1913; jv. (J. Vodák): ref. K Betlému, Novina 1, 1915/16, s. 172; A. N. (Novák): ref. ed. Jan Neruda k základům..., Lumír 46, 1917/18, s. 326; -š.: ref. Vánoce, Topičův sborník 6, 1918/19, s. 181; J. H. (Hořejší): A. W., NO 13. 8. 1924; ● ref. Světem pohádek 1–4: K. Juda, Čes. revue 1925, s. 369; V. Brtník, Venkov 9. 12. 1926; -och- (F. S. Procházka), Zvon 27, 1926/27, s. 183 ●; ach. (V. Prach): J. K. Tyl: Fidlůvačka... (o nové úpravě), Čes. osvěta 23, 1926/27, s. 42; V. Brtník: ref. Za domovem 4, Venkov 12. 10. 1928; A. N. (Novák): ref. Žito čaroděj..., LidN 14. 8. 1929; ● ref. Staré pověsti pražské: nr. (A. C. Nor), Telegraf 11. 12. 1930; A. N. (Novák), LidN 21. 12. 1930; Č. Zibrť, ČL 31, 1930/31, s. 31; M. Majerová, Čin 2, 1930/31, s. 177; V. F. S. (Suk), Střední škola 11, 1930/31, s. 252 ●; ● ref. Čeští bohатыři: š. (A. M. Píša), PL 18. 12. 1932; M. M. (Majerová), Čin 4, 1932/33, s. 373 ●; = (J. Vodák): ref. Čarovný kořen..., Čes. slovo 16. 11. 1933; ● k šedesátinám: H. J. (Jelínek), Lumír 60, 1933/34, s. 550; M. N. (Novotný), Rozhledy 1934, s. 83; ne (A. Novák), LidN 12. 8. 1934; š. (A. M. Píša), PL 12. 8. 1934; -k., NO 14. 8. 1934 ●; A. Novák in A. W.: Literární směska (1935); K. P. (Polák): ref. ed. Výbor z československé poezie mládeže, PL 13. 2. 1935; F. Křelina: ref. Modrý květ, Venkov 17. 12. 1938; ● ref. O Janošíkovi..., M. Majerová, LidN 9. 12. 1938; drb. (J. Borecký), Zvon 39, 1938/39, s. 208 ●; ● nekrology: -btk (V. Brtník), Zvon 40, 1939/40, s. 435; J. Hloušek, Úhor 1940, s. 58; jd (J. Drda), LidN 20. 3. 1940; R., NL 20. 3. 1940; K. Koval, O. Š. (Šourek), Venkov 21. 3. 1940; Ant. Veselý, Venkov 23. 3. 1940 → Neblednoucí podobizny (1946); an., NL 29. 3. 1940 ●; V. Pazourek: ref. V Českém ráji, LidN 26. 11. 1941; Hch (V. Hloch): K výročí A. W. st., Venkov 12. 8. 1944; vš.: Vzpomínka na pohádkáře a přítele dětí, Svob. slovo 13. 8. 1949; ● k 10. výr. úmrtí: fSt (F. Stuchlý), LD 18. 3. 1950; J. Hostaň, LidN 19. 3. 1950 ●; A. Pražák: Básník dětí, Svob. slovo 13. 8. 1954; J. Wenig in A. W.: Staré pověsti pražské (1958) + Děťství s pohádkářem, LD 9. 8. 1959 + Nad jedním obrazem, LD 9. 8. 1964; F. Hrubín: Kytíčka pro A. W., LD 14. 3. 1965; J. Wenig: Sedmdesátiletý Čert a Káča, LD 22. 11. 1969 + Táta, LD 19. 3. 1974; ● k 100. výr. nar.: J. Wenig, ZM 1974, s. 613; rm (V. Müller), Svob. slovo 14. 8. 1974; H. Hudíková, Pravda 14. 9. 1974 ●; J. Wenig: O libretistovi Čerta a Káči, Hudební rozhledy 1974, s. 576 + in A. W.: Zvířátka a loupežníci (1974) + in A. W.: České pověsti (1975); (pd) (P. Dolanský): Vzpomínáme na A. W., LD 19. 3. 1980; (hol) (M. Holubová): Rodák ze Staňkova, Pravda 22. 3. 1985 + Svět pověstí a pohádek, Nová Pravda 20. 3. 1990; an. in A. W.: Pověsti staré Prahy (1996); an. in A. W.: Pověsti o hradech (1997).

jz, zp

Frank Wenig

* 24. 7. 1898 *Meclov* u Horšovského Týna
† 29. 6. 1974 *Praha*

Autor próz, divadelních her a básní pro děti a mládež, spoluautor her pro divadlo Spejbla a Hurvínka.

Vl. jm. František W., jménem Frank se chtěl odlišit od svého strýce, spisovatele a pedagoga Františka W. – Pocházel ze starého učitelského rodu; zprvu 1904–08 chodil do meclovské německé obecné školy, kde jeho otec byl řídícím učitelem, 1908–09 pokračoval na české obecné škole v Mrákově, 1909–13 v Příbrami na gymnáziu a pak na učitelském ústavu (mat. 1917). Krátce působil jako zástupce správce jednotřídky v Nové Vsi u Domažlic, záhy narukoval a sloužil v Praze, ve slezském Bilsku (Bílsko) a na italské frontě (vrátil se 1919). 1920 složil zkoušku učitelské způsobilosti pro obecné a 1921 pro měšťanské školy (1922 zkouška pro jazyk německý). Učil pak na malotřídkách na Domažlicku v Kaničích (1919–20) a na Horšovskotýnecku ve Vránově (1920), na měšťanách ve Staňkově (1920–21), Kdyni (1921–22), Domažlicích (1922), Nýranech (1922–26), Starém Plzenci (1926) a v Plzni (1926–45). 1922 se oženil. Spolupracoval s četnými listy a časopisy, v Plzni s Mladou stráží (1927–41 vedoucí redaktor) a Čes. směrem, pobočkami Čes. slova (1928–39 externí člen redakce) a Svobodného slova (1945 vedoucí redakce), v Praze se stal 1951 členem ústřední redakce Svobodného slova a zastával zde různé funkce (nakonec zástupce šéfredaktora) až do odchodu do důchodu (1961). Od studentských let se věnoval ochotnickému divadlu, především však spolupracoval s J. Skupou (poznali se 1920), s nímž napsal většinu textů pro loutková představení i pro rozhlasové pořady (některé práce jsou zachovány na gramodeskách). Pro rozhlas napsal také řadu pohádek a scének, po 1945 v Plzni získal oblibu jeho seriál fejetonů, úvah, glos i různých žertů v rozhovorech s „panem Lochotou“. Podle jeho námětu byl natočen film Polibek na stadionu (1948, režisér M. Frič). W. byl jednatelem Svazu západočeských výtvarných umělců a působil i v dalších organizacích (především ve Svazu českosl. novinářů). Podnikl řadu cest do zahraničí (Jugoslávie, Rakousko, Německo, Belgie, Polsko a SSSR). Pohřben byl na Olšanských hřbitovech. – Byl bratranec spisovatele Adolfa W. a výtvarníka

Josefa W., strýc spisovatele Jana W. a výtvarníka Adolfa W. ml. Jeho dcera Irena W. (* 1931) je překladatelkou jihoslovanské literatury a působilá jako redaktorka nakladatelství Odeon.

W. se zaměřil zvláště na divadelní hry pro loutkové divadlo a na prózy pro děti a mládež, básně mu vycházely sporadicky (časopisecky publikoval mj. intimní lyriku, dětem určil sbírku *Stroměček radosti* a říkanky k leporelům, které ilustroval jmenovec J. Čapka). Proslul především jako literární spolupracovník J. Skupy: dával konečnou textovou podobu hrám, převážně určeným dospělým, v nichž konstruoval nepřiliš složitou dějovou osnovu tak, aby ponechal dostatečný prostor Skupově herecké improvizaci i uplatnění umění loutkoherců. Tomu nejlépe odpovídal tvar revue, volného pásma, v němž se střídaly komické výstupy a dialogy (parodující různé žánry, využívající slovní i situační komiky apod.) s čísly artistickými, hudebními aj. (např. *Tip-top-revue*, *Revue z donucení*, *Hurvínek a Spejbl na cestě kolem světa*). Rozehrání pseudovýchovných výstupů umožnilo ustálení typických postavíček Skupova divadla: těžkopádného polovzdělaného nešiky Spejbla a poněkud pořouchlého a mazaného Hurvínka (otce a syna). Ve hrách byly od počátku v návaznosti na kabaret a tzv. „malá“ divadla zesměšňovány dobové nešvary a glosovány různé aktuality; odvahu autoři neztratili ani s nástupem fašismu, kdy dobové dění sledovali v průhledných alegoriích (např. mnichovské události v *Kolotoči o třech poschodích*), snažili se diváky povzbuzovat zvýrazněním kladných hodnot a dodat jim víru v konečné vítězství dobra (*Jdeme do sebe*, *Zlaté děti*). K loutkovým hrám Skupova divadla nezbytně patřil i dobrý konec a morální naučení, výchovná tendence dominovala ve hrách pro děti a promítla se i do dětem určených W. knih o Spejblovi a Hurvínkovi (většinou ilustrovaných J. Skupou), popisujících různé komické příhody popletených hrdinů, obvykle ve společnosti tradičních (Kašpárek, Škrhola) či nových původních (Mánička, Žerýk) postav (*Kašpárek, Spejbl a spol.*, *Veselé příhody loutek Kašpárka, Hurvínka a Spejbla, Hurvínkovy žertíčky* aj.). – Pro W. další hry i prózy (většinou pro děti a mládež) je charakteristické zdůraznění pozitivních vlastností hrdinů (pracovitost, solidarita, zvědavost, touha po vzdělání, přátelství a lásce, schopnost překonávat překážky), snaha podat děj poutavě a s laskavým

humorem, najít alespoň něco dobrého i ve zdánlivě bezvýhodné situaci a posilovat víru v napravení krivdy (*Děti z černého kraje*, *Francek*, *Cirkus Zlatá hvězda*, *Minda – miláček první B*, *Hrdina Feďka*). Příklad houževnatosti v úsilí o úspěch podal W. v knize inspirované patrně osudem sportovce K. Koželuha *Sběrač míčků i ve výsecích ze života slavných lidí Bohatýři práce*. Dobrodružné příběhy pro hochy často spojoval s detektivním pátráním (*Noční hlídka*, *Trampoty Jirky Pazdery*, *Dům U tří podkov*), příhody zvířat vylíčil v knihách *Huňáč a Bacula* a *Brumla na cestách*, obraz světa pohledem hmyzu v *Pamětech mouchy Gabriely*. Kromě toho kultivovaně převyprávěl enšpíglovské příběhy, české i slovenské pověsti a pohádky domácí i ze světa (*Enšpíglova čtveřáctví a dobrodružství*, *Staré pověsti československé*, *Pověsti ze staré i nové Plzně*). Jako kulturní a literární publicista přispěl do řady periodik a sborníků (Svob. slovo, Úhor aj.). V pozůstalosti se dochovaly Listy z rodinné kroniky a kniha vzpomínek na spolupráci s J. Skupou. – Údaje o spoluautorství i datace některých scénicky provedených her se liší, např. podle W. záznamů není spoluautorem revue Z Plzně do Plzně 2 (1927), Co loutkou dovedou (1928) a Víla Bubinora (1931), hra Páté přes deváté bývá někdy datována 1927.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: F. Malý, F. Moušek, F. Pátek, Fraňa Malý, Francek W., František Malík, Frant. Malec, Fr. Malík, Fr. Malý, Fr. Moušek, G. Frank, G. Frencl, Ginew, J. Kolářský (dub.), K. Dvořák, Pavel Vít, Pavel Vítek, P. Vítek, Resonantus, R. Frank, Richard, Richard Frankl, Rich. Frank, W. Frank; -aei-, F., fk, F. L., F. M., Fr. W., Fr. Wg., -fw-, fw., F. W., F. Wg., -gef-, gf, -i-, -ig, ph, pv, P. V., r, R., -Res-, Ri, ri., Rich., -w-, WEF, wef, -wf-, wg. ■ PŘÍSPĚVKY in: Apollon (1923); A-Zet (1930–32); sb. Byl jednou jeden (1941); Čes. slovo (1926–38); Českosl. loutkář (1957); Čes. deník (Plzeň); Čes. směr (Plzeň); Dětský svět (Nymburk 1925–28); sb. Dr. Tomáš Garrigue Masaryk, osvoboditel a první prezident Československé republiky (Plzeň 1930); sb. D S+H 1972 (1972); sb. Hrdinové osudných chvil (1940); Jaro (noviny sokolské mládeže, 1947); sb. Josef Skupa, loutky a Plzeň (Plzeň 1967); Jubilejní almanach 1918–1928 (Plzeň 1928); Klas (1923–36); Kmen (1922); Kraj pod Čerchovem (Domažlice, Horšovský Týn 1948); Květy (1969); Lidé a země (1955); Lid. demokracie; Lid. noviny (1926–27, 1938); Lípa (1930); Loutkář (od 1922; mj. 1925 Loutkové divadlo Feriálních osad v Plzni, s jinými, i sep.; 1926–27 Spejblova zahrádka); Malý čtenář (1938–41); sb. Masaryk v Plzni (Plzeň 1938); Mladá stráž (Plzeň, mj. od 1922 rubrika Kašpárkův

koutek); Mládí (Brno); Most (1922); Nár. osvobození (1931–32); Nár. práce (1942–43); Niva (1922–23); Obrázkový almanach plzeňského Loutkového divadla Feriálních osad 1904–1929 (Plzeň b. d., 1929); sb. Plzeňské čtení (Plzeň 1940); alm. Plzeňské loutkářství (Plzeň 1925, ukázka z D Duté zrcadlo); sb. Plzeňské loutkové divadélko (Plzeň b. d., 1930); Posel od Čerchova (Domažlice, zejména 1920–26); Pravda (Plzeň 1968–69); Právo lidu (1925–26); sb. Prezident Budoval (1948); Radiojournal; Radost (1926); Revue jaksi z donucení. Spejblův magazín 1 (1930); Salon (Brno 1929); Sedmihlásek (1948–49); Spejblův ilustrovaný zpravodaj (1926–27); Střední škola (1930); Svět v obrazech (1957); Svob. slovo (1945–65); Svob. směr (1945–46); Svob. zítřek (1946–48); sb. Šedesát let národního umělce Josefa Skupy (1952); sb. Školní besídka a proslovy (Kvičovice u Domažlic 1934); Topičův sborník (1922); Úhor (1922–30); Úsvit (1921–23, 1928); Veraikon (1927); Vest pocket revue (1929); Vilímkův zábavní kalendář pro mládež... (1941); Vitinka (1926); kat. Výstava národního umělce Josefa Skupy (1952); Zeměd. noviny (1957); Zlatá brána (1923–42); Zlatý máj (1959); – posmrtně: sb. Divadlo dřevěných hvězd (1990, ed. P. Grym); sb. Hovory u Spejblů (1990, ed. P. Grym); P. Grym: Spejbl a Hurvínek aneb Sóló pro Josefa Skupu (1995, D Kolotoč o třech poschodích); Spejbl a kurtizána. Malý žižolo a jiné dREVUální písničky a texty (1988, ed. P. Grym). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Honzova maminka (D pro ml., 1919, prem. 1920); Anička (D pro ml., 1921); Staroměstský orloj (D pro ml., b. d., 1923, prem. 1922); Svatební kytice (D 1924, prem. 1923); Stromeček radosti (BB pro ml., 1924); Překvapení (D 1924); Enšpíglova čtveráctví a dobrodružství (PP pro ml., 1925); Děti z černého kraje (PP pro ml., 1925); Kašpárkův návrat (D pro ml., 1926, prem. 1924); Před půlnocí (D 1926, prem. 1924); Francek. Příhody hochy z hor (P pro ml., 1926); V temnotách podsvětí (D pro ml., 1927); V Kašpárkově (BB b. d., 1927); Kašpárek, Spejbl a spol. (PP pro ml., 1928); Paměti mouchy Gabriely (P pro ml., 1928); Veselé příhody loutek Kašpárka, Hurvínka a Spejbla (PP pro ml., 1929; rozšíř. vyd. 1930); Vánoce u Spejblů (PP pro ml., b. d., 1929); Hurvínkovo posvícení (P pro ml., b. d., 1929; rozšíř. vyd. 1930); Kašpárkovy jarní radovánky (PP pro ml., b. d., 1929); Křtiny v lese (verš. lepoporelo., b. d., 1929); Nešťastný koledníček (verš. lepoporelo, b. d., 1929); Vánoční radosti (verš. lepoporelo b. d., 1929); Pověsti ze staré i nové Plzně (pro ml., b. d., 1929); Pohádky z naší kuchyně (b. d., 1930); Na cestách za pohádkou (b. d., 1930); Tatíčkoví (D pro ml., 1930); Kašpárek a Spejbl na cestách (PP pro ml., b. d., 1930); Staré pověsti československé (pro ml., 1931); Hurvínkovy žertíčky (PP i BB pro ml., 1931); Vánoční země (D pro ml., 1931; upr. vyd. 1968, rozmnož.); Knihovna a co v ní (F 1930); Zlatá úroda a jiné povídky (pro ml., 1931); Otec syna poučuje (DD 1932); Sběrač míčků (P pro ml., b. d., 1934); Noční hlídka (P pro ml., b. d., 1934); Trampoty Jirky Pazde-

ry (R pro ml., 1934); Huňáč a Bacula (P pro ml., 1934); Ječmínkovo tajemství (D pro ml., 1936); V zlaté kleci (R pro ml., b. d., 1936); Hrdina Fedka (D pro ml., 1937, i prem., s V. Valentou-Alfou; upr. vyd. 1938 a 1946); Minda – miláček první B (R pro ml., b. d., 1937); Hurvínek se učí čarovat (D pro ml., b. d., 1938, prem. 1937, s J. Skupou; 1954 a 1957 s tit. Adámek mezi broučky; hráno i s tit. Hurvínek mezi broučky); Pohádky před spaním (pro ml., 1938); Cirkus Zlatá hvězda (R pro ml., b. d., 1938); O fousatém Hurvínkovi (D pro ml., b. d., 1939, prem. 1938, s J. Skupou); Na táčkách u Spejbla a Hurvínka (PP pro ml., b. d., 1941); Čertík Ava a pan žebraček (P pro ml., 1941); Kutílkové (P pro ml., 1945); Brumla na cestách (P pro ml., 1945); Dům U tří podkov (R pro ml., 1946); Léto pod Purkštejnem (R 1946); Bohatýři práce (PP populárně-naučné pro ml., 1947); Příhody a čtveráctví Hurvínka a Mánicky (PP pro ml., 1947, z toho jedna P přeprac. s tit. Hurvínek hledá Žerýka); Zavinil to Mašlonka (námět k filmu Polibek na stadionu, 1947); Paní Móda vládne věky (pásmo, 1956, s D. Svobodovou, rozmnož., prem. 1955); Smím prosit, slečno? (pásmo, 1957, s D. Svobodovou, rozmnož., i prem.); Stříbrná studánka (D pro ml., 1958, na motivy J. Kožíška a s použitím jeho BB, rozmnož., prem. 1942); Petr Popelka (D pro ml., 1959, rozmnož.); O Spejblovi a Hurvínkovi (PP pro ml., 1959); Hurvínek hledá Žerýka (P pro ml., 1963, lepoporelo); – posmrtně: Kolotoč o třech poschodích (D 1995, prem. 1939, s J. Skupou). – *Úpravy*: D. Defoe: Robinson Crusoe (pro ml., 1933); P. Mochmann: Robinson (1958, s D. Svobodovou, rozmnož., i překl.). – *Ostatní práce*: Návštěvou ve škole Zemského spolku pro péči o hluchoněmé (1926); Pro dlouhé večery (1930, pseud. Fr. Malík). – *Výbory*: Veselé příhody Kašpárka a Spejbla (1957; rozšíř. a upr. vyd. 1969 s tit. Kašpárek a Spejbl v říši pimprlat; obs. Kašpárek, Spejbl a spol., Kašpárek a Spejbl na cestách); Veselá dobrodružství Kašpárka, Spejbla a Hurvínka (1968; obs. rozšíř. a upr. Veselé příhody loutek Kašpárka, Hurvínka a Spejbla, Vánoce u Spejblů, Hurvínkovo posvícení, Kašpárkovy jarní radovánky). ■ SCÉNICKY. *Loutkové hry, pásma a výstupy*: Duté zrcadlo (1922); Hurvínkovy táčky (pro ml., 1926, s J. Skupou; upr. 1947); Z Plzně do Plzně 1 (1927, s J. Skupou); To se nám jenom zdálo (1927, s J. Skupou, A. Kuncmanem); Za svitu luno (1928, s L. Novákem, A. Kuncmanem); Do kola, do kola, do kolečka (1928, s J. Skupou, A. Kuncmanem); Pro každého něco (1928); Tip-top-revue (1928, s J. Skupou); Spejblovy metamorfózy (1929, s J. Skupou); Utrpení Spejbla i syna jeho (1929, s J. Skupou); Páté přes deváté (1929, s J. Skupou); Veselé příběhy loutek (pro ml., 1930, s J. Skupou); Amorkovy rozmary (1930, s J. Skupou, J. Machoněm a J. Vopršalem); Revue z donucení (1930, s J. Skupou, zprvu s tit. Hurvínkova jarní revue); Revue z amplionu čili Televizní revue (1930, s J. Skupou, A. Kuncmanem); Revue z revuí (1930, s J. Skupou); Kaleidoskop-revue (1931, s J. Plachtou, A. Kuncma-

nem); Pod jižní oblohou (1931, s L. Khásem, J. Entnemem); Máničiny laskominy (pro ml., 1931, s J. Skupou, podle F. Pociho a J. Žemly; upr. 1940); Hurvínkovo bububu (pro ml., 1932, s J. Skupou, podle J. Žemly; upr. 1940); Se Spejblem do stratosféry (1932, s J. Skupou, K. Leissem); Hurvíněk a Spejbl na cestě kolem světa (pro ml., 1932, s J. Skupou); Bazikasanfara aneb Záhada hradu Purkštejna (1933); Je Spejbl Spejblovič vinen? (1934, s J. Skupou, K. Leissem); Dobrodružství Hurvínka, rozhlasového zpravodaje (pro ml., 1936, s J. Skupou); Podivuhodný odkaz markýze Chepailleble (1936, s J. Skupou); Jdeme do sebe (1937, s J. Skupou); Sen noci silvestrovské (1937, s J. Skupou); Hurvínkovy prázdniny (pro ml., 1939, s J. Skupou); Robinson Hurvinque (pro ml., 1941, s J. Skupou, též s tit. Robinson Hurvíněk; aktualizováno 1951); Zlaté děti (pro ml., 1942, s J. Skupou); Hurvínkovo hospodářství (pro ml., 1943, s J. Skupou; upr. 1945); Loutkovo grotesk (1945, s J. Skupou, L. Khásem); Haló, haló, přepínáme (1945, s jinými; od 1953 s tit. Veselé pásma); Paní Drbálková jede do pohraničí (1945); Veselé záběry Spejbla a Hurvínka (1952, s jinými); Perníková chaloupka (b. d.). – *Úprava*: J. Skupa, J. Skupová: Hurvínkovy prázdniny (1939). – *Překlady*: P. R. Lemonnier: Ošizený kádí (1925, hudba Ch. W. Gluck); M. Carré, L. Battu: Zasnoubení při lucernách (1926, hudba J. Offenbach). ■ *REDIGOVAL periodika*: Mladá stráž (1927–41), Revue jaksí z donucení. Spejblův magazín 1 (1930), Svob. slovo (Plzeň, od 1945, Praha 1951–61); *sborníky*: Plzeňské loutkářství (1925); *kalendář*: Vilímkův zábavný kalendář pro mládež na rok 1942; *knižnice*: Práce a příroda (1928), Knihy Mladé stráže (1929–32). ■ *USPOŘÁDAL A VYDAL*: sb. Dr. Tomáš Garrigue Masaryk, osvoboditel a první prezident Československé republiky (1930, s K. Vaněčkem); Masaryk v Plzni (1938, s A. Heidelbergem, A. Šiškou); sb. Plzeňské čtení (1940); Hrdinové osudných chvil (PP pro ml., 1940); Ze všech končin světa (PP pro ml., 1941); Byl jednou jeden (PP pro ml., 1941, an.); J. Kožíšek: Dukátový stromček a jiné pohádky (1943) + Sedmikrásky (1944). ■

LITERATURA: V. F. S. (Suk): ref. Stroměček radosti, Střední škola 5, 1924/25, s. 108; ● ref. Enšpíglova čtveráctví a dobrodružství: O. Pospíšil, Úhor 1925, s. 135; V. F. S. (Suk), Střední škola 1926, s. 120 ●; ● ref. Děti z černého kraje: J. Staněk, Čes. osvěta 22, 1925/26, s. 507; J. Petrus, Úhor 1926, s. 36 ●; J. Vodák: Ubohý Hurvíněk, Čes. slovo 26. 12. 1926 → Cestou (1946, s. 355); ● ref. Francie: F. Homolka, Úhor 1927, s. 42; V. F. S. (Suk), Střední škola 8, 1927/28, s. 68 ●; ● ref. insc. Tip-top-revue: - -kov. (K. Koval), Loutkář 15, 1928/29, s. 153; MilNý (M. Novotný), NL 10. 2. 1929 ●; ● ref. Paměti mouchy Gabriely: K. (F. V. Krejčí), Večerník PL 18. 12. 1929, příl.; V. F. S. (Suk), Střední škola 10, 1929/30, s. 187 ●; ● ref. insc. Utrpení Spejbla i syna jeho: kd. (E. Konrád), NO 17. 11. 1929; = (J. Vodák), Čes. slovo 24. 11. 1929 → Cestou (1946, s. 361); J. J. Paulík, RA 5, 1929/30, s. 119 ●; V. F. S.

(Suk): ref. Pověsti ze staré i nové Plzně, Střední škola 10, 1929/30, s. 187; J. Veselý: ref. Kašpárkovy jamí radovánky, Kašpárek a Spejbl na cestách, Loutkář 17, 1930/31, s. 124 + Od Hurvínka ke Kašpárkovi, tamtéž, s. 132; Č. Jíra: ref. Pohádky z naší kuchyně, Úhor 1931, s. 199; V. F. S. (Suk): ref. Vánoční radosti, Úhor 1931, s. 200; Dr. J. M. A. (Augusta): ref. Páté přes deváté a Revue z revuí, Samostatnost 1931, č. 6; Petrus (J. Petrus): ref. Zlatá úroda, Čes. osvěta 28, 1931/32, s. 449; B. H. (Hloušková): ref. Staré pověsti československé, Úhor 1932, s. 251; k. (J. Knap): Otec syna poučuje, Venkov 1. 6. 1932; B. Polan: ref. insc. Se Spejblem do stratosféry, Nová doba (Plzeň) 18. 12. 1932; ● ref. Sběrač míčků: veh (V. Charvát), Ranní noviny 11. 12. 1934; If (I. J. Fischerová), NO 23. 12. 1934 ●; Ludm. Zbr. (Zbraslavská): ref. Huňáč a Bacula, Úhor 1935, s. 16; A. F. J. (Fleischerová-Janovská): ref. Trampoty Jirky Pazdery, tamtéž, s. 17; (F. N.) (Němec): ref. insc. Je Spejbl Spejblovič vinen?, RP 16. 2. 1935; B. H. (Hloušková): ref. V zlaté kleci, Úhor 1936, s. 193; ● ref. insc. Podivuhodný odkaz markýze Chepailleble: m. n. (M. Novotný), LidN 6. 1. 1937; A. M. Brousil, Venkov 6. 1. 1937 ●; If (I. J. Fischerová): ref. insc. Dobrodružství Hurvínka, rozhlasového zpravodaje, NO 8. 1. 1937; ● ref. Hrdina Feďka (insc.): If (I. J. Fischerová), NO 28. 9. 1937; J. S. (Seifert), PL 29. 9. 1937; -ri-, RP 29. 9. 1937; (rozhlas. provedení): gla, LidN 16. 10. 1937 ●; amp. (A. M. Píša): ref. insc. Jdeme do sebe, PL 6. 1. 1938; ● ref. insc. Kolotoč o třech poschodích: J. Vodák, Čes. slovo 15. 2. 1939; kd. (E. Konrád), LidN 15. 2. 1939; A. M. Brousil, Venkov 15. 2. 1939 ●; amp. (A. M. Píša): ref. insc. Kolotoč o třech poschodích, O fousatém Hurvínkovi, Nár. práce 15. 2. 1939; V. P.: ref. O fousatém Hurvínkovi (insc.), LidN 17. 2. 1939; K. Sokolová: ref. Cirkus Zlatá hvězda, Úhor 1939, s. 15; M. Adamcová: ref. Hrdinové osudných chvil, Úhor 1940, s. 177; ● ref. insc. Robinson Hurvínque: J. K. (Malík), Loutková scéna 1, 1940/41, s. 26; -ov. (K. Koval), tamtéž, s. 89; A. M. Brousil, Venkov 11. 3. 1941 ●; ● ref. Čertík Ava a pan žebrák: vpa (V. Pazourek), LidN 12. 12. 1941; J. Cuc, Střední škola 22, 1941/42, s. 253; F. Dlouhán (Bulánek-D.), Úhor 1942, s. 50 ●; F. H. (Hampl): ref. Léto pod Purkštejnem, Práce 30. 8. 1946; J. K. (Malík): ref. insc. Hurvínkovo bububu, Máničiny laskominy, Loutková scéna 3, 1946/47, s. 37; ● ref. Dům U tří podkov: N. Č. – Dr. F. H. (Černý, Holešovský), Komenský 71, 1946/47, s. 442; Cirkl (J. Cirkl), Mladá fronta 21. 6. 1947; e, Rovnost 22. 8. 1947 ●; Z. Ungermann: ref. Brumla na cestách, Štěpnice 1, 1946/47, s. 348; ● ref. Bohatější práce: -ry, Rovnost 23. 10. 1947; Dr. J. D. (Doležal), Svob. slovo 31. 12. 1947; kp. (K. Polák), PL 14. 5. 1948; N. Č. (Černý), Komenský 73, 1948/49, s. 220 ●; B. Polan: F. W. jubilantem, Oběžník SZU (Plzeň) 1948, č. 6–7; in sb. Šedesát let národního umělce Josefa Skupy (1952); M. Mellanová in Adámek mezi broučky (1957); J. Janovský in Hurvíněk vypravuje... (1960); J. Malík in Národní umělec Josef Skupa (1962) + in Úsměvy dřevěné Thalie

(1965); an.: k sedmdesátinám, Svob. slovo 24. 7. 1968; J. Červenka: Kujóni a kakraholti, ZM 1970, s. 544; P. Grym: Zcela skromná připomínka, Českosl. loutkář 1973, č. 7 (2. s. obálky); (J. M.) (Malík): k pětašedmdesátinám, LD 24. 7. 1973; vbc (V. Vrabec): nekrolog, Svob. slovo 4. 7. 1974; (as.) (P. Grym): Poslední interview, LD 7. 12. 1974 + (pod vl. jm.) in Klauni v dřevácích (1988) + in J. Skupa a spol.: Spejbl a kurtizána (1988) + in Divadlo dřevěných hvězd (1990) + in Spejbl a Hurvínek aneb Sólo pro Josefa Skupu (1995).

ik

František Wenig

* 8. 9. 1849 *Ves Staňkov* (Staňkov) u Domažlic
† 6. 2. 1922 *Praha*

Autor knihy vzpomínek na život vesnické školy první poloviny 19. století.

Pocházel ze staré učitelské rodiny; byl nejmladší z osmi dorostlých dětí. Po základní (dvoutřídní) škole v rodišti navštěvoval od 1861 rok piaristickou školu, pak gymnázium v Čes. Budějovicích a gymnaziální studia dokončil v Klatovech. Klasickou filologii absolvoval na pražské univerzitě, 1870–71 si odbyl vojenskou službu jako jednoroční dobrovolník. Od 1873 suploval na příbramské reálce, 1877 učil na gymnáziu v Olomouci (t. r. se oženil), 1879–83 v Litomyšli, kde se spřátelil s A. Jiráskem (jenž o něm napsal povídku Učitelský a dedikoval mu své paměti), J. Šimkem a V. Tlamičem, s nimiž tvořil proslulé litomyšlské turistické kvarteto, později obnovené v Praze. 1883 byl jmenován okresním školním inspektorem ve Slaném, 1887 referentem pro obecné školství při zemské školní radě v Praze, 1891 zemským školním inspektorem pro školy obecné. Po celou dobu svého působení vystupoval ve prospěch českého školství, ať již šlo o zkvalitnění výuky, či o zlepšení podmínek učitelů, a významně přispěl k reformě školství (mj. 1896 prosadil sestavení modernějších čítanek s umělecky cennějšími texty a také s články o českých dějinách, vymohl ilustrování slabikáře M. Alšem apod.). 1908 byl jmenován dvorním radou. Když bylo zmařeno jeho jmenování místopředsedou zemské školní rady, odešel 1910 do důchodu. Vystavěl si domek v Drachkově u Soběslavi a pracoval na knize vzpomínek. Po převratu odmítl ze zdravotních důvodů nabízené místo v čele zemské školní správy. Zemřel záchvatem mozkové mrtvice,

pohřben byl na Vinohradském hřbitově. – Syn Karel W. (1878–1964) byl klasickým filologem (publikoval např. *Metrické studie*, 1906, *Dějiny řečnictví řeckého* 1, 2, 1916 a 1923), syn Arnošt W. (1883–1964) právníkem; ze synovců se stali Adolf W. a Frank W. spisovatelé a Josef W. výtvarníkem.

Ve vzpomínkové knize *Obrázky ze staré školy* W. představil život na západočeské vsi první poloviny 19. století soustředěný kolem školy a kostela; vedle vlastních dětských prožitků a života rodiny zachytil místní zvyky, obyčaje, pověry, dětské hry, všiml si i jazykových zvláštností, přísloví, pořekadel, písní i popěvek, zevrubně popsal prostředí, kroj, zaměstnání i vztahy místních obyvatel, vyportrétoval několik rázovitých figurek. Osu knihy pak tvoří líčení upřímných mezilidských vztahů na venkovských školách, kresba obětavých učitelů usilujících o zvýšení úrovně vzdělání žáků a o zlepšení často velmi nedůstojných podmínek k vyučování. W. publikoval také svěže vyprávěný šumavský obrázek *Mezi lesy* a několik drobných vzpomínek na A. Jiráska a M. Alše.

PSEUDONYM: Vojtěch Líný. ■ PŘÍSPĚVKY in: ČČM (1879, 1881); sb. Jiráskova Litomyšl (1911); kal. Koleda (1916); Komenský (Olomouc 1877); Lumír (1873, P. Mezi lesy); Osvěta (1913, Moje vzpomínka na Mikoláše Alše); Zvon (1914, Ze staré školy). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: *Obrázky ze staré školy* (b. d., 1919). ■

LITERATURA: K. Bílek: F. W. (1849–1920). Soupis osobního fondu (LA PNP 1998). ■ A. Jirásek in *Z mých pamětí* 2 (1913, 2. vyd. 1980); ● ref. *Obrázky ze staré školy*: A. R., Čes. osvěta 15, 1918/19, s. 97; -a (F. S. Procházka), *Zvon* 19, 1918/19, s. 379; -olen., *Topičův sborník* 6, 1918/19, s. 426; vkb., *Zlatá Praha* 36, 1918/19, s. 335; Š. Jež, *Cesta* 1, 1918/19, s. 1278; B. (F. Bílý), *NŘ* 1919, s. 84; L. D., *PL* 30. 3. 1919; Kd. (O. Kádner), *Naše doba* 27, 1919/20, s. 306 ●; ● nekrology: -i (Frank Wenig), *Topičův sborník* 9, 1921/22, s. 284; J. Tůma, *Naše doba* 29, 1921/22, s. 317; A. Klášterský, *Tribuna* 14. 2. 1922; an., *Venkov* 19. 2. 1922 ●; A. Jirásek: F. W., *LidN* 12. 3. 1922 → *Z mých pamětí* (1980).

ik

Jan Wenig

* 23. 6. 1905 *Praha*
† 20. 3. 1979 *Praha*

Autor dívčích a dobrodružných románů pro mládež, kulturně naučných knih a článků o Praze, kulturní publicista, divadelní a filmový referent.

Pocházel z rozvětvené kulturně založené rodiny Wenigů; byl synem spisovatele Adolfa W. a synovcem divadelního výtvarníka, malíře a ilustrátora Josefa W. Jeho bratr Adolf W. ml. byl výtvarníkem a ilustroval některé W. knihy. Po maturitě na reálném gymnáziu na Vinohradech (1924) W. studoval na pražské filoz. fakultě srovnávací dějiny literatur a dějiny divadla (mj. žák V. Tilleho a F. X. Šaldy); 1930 promoval prací *Dějiny francouzského dramatu na divadle Prozatímním 1862–1883*. 1931–33 pracoval jako knihovník v Národní (Univerzitní) knihovně v Praze, 1934–37 jako redaktor Orbisu (časopis Radiojournal). 1937–66 vystřídal několik redakcí pražského rozhlasu (mj. se 1945 podílel na založení rubriky Kulturní hlídka, kterou 1945–50 vedl, glosoval filmové události v tzv. „filmových okénkách“, byl autorem řady kulturních, zejména hudebních pořadů, literárních pásem, rozhovorů s divadelními a filmovými umělci apod., zasloužil se o budování rozhlasového archivu, v němž pracoval od 1951). Spolupracoval s řadou novin (mj. Nár. listy, Venkov, po válce především Svobodné slovo a Lidová demokracie) i časopisů (zejména Salon a později filmové čas. Film a doba, Kino, Záběr aj.).

Do literatury vstoupil W. jako autor dívčích a dobrodružných románků, ve kterých konfrontoval etické hodnoty svých hrdinů překonávajících různé překážky s povrchním a sobeckým životem zhýčkaných dětí, často nekriticky podporovaných v marnivosti i v iluzích o svých schopnostech některým z rodičů; nezdídkou používal kontrastního líčení nezkaženého venkova a snobské měšťanské smetánky. Napínavý děj zpestřoval zajímavostmi z atraktivního prostředí (sportovní závody, filmové ateliéry, rozhlasové pracoviště, divadelní zákulisí, módní přehlídky apod.) a líčením zajímavostí z domova i ciziny, zúročil tak i svoje žurnalistické zkušenosti (*Jarča dělá módu, Za volantem, Madla zpívá Evropě, První film septimánky Sylvy, Tonda Strnad rozhlasovým reportérem* aj.). Rodinnými vzpomínkami se inspiroval ve starosvětském obrázku *Márinčino dětství*, vyzdvihujícím rodinnou soudržnost; jako oslava domova a rodiny vyznívá i po válce vydaná próza *Slza na rukávě*. Samotu i věčné hledání výjimečného umělce se snažil zobrazit v románu (sepsaném původně pro rozhlas) *Žlutá růže Josefa Mánesa*. Lidskou nezdolnost, solidaritu, lásku a porozumění, hrdost na národ-

ní minulost a umění zdůraznil zvláště v dílech z doby fašistické okupace. V poválečných pracích převážil zájem o kulturní místopis Prahy. W. jej oživoval historickými výklady a popisem památek, vyprávěním legend, pověstí, zachycením historického výjevu či obrázku, popř. vlastních či rodinných vzpomínek (*Chrám chrámů, Byli v Praze, Co vyprávěly staré pražské domy*). – Jako kulturní publicista napsal stovky fejetonů, kurziv, divadelních i literárních recenzí (zejména ve Venkově), medailonů a rozhovorů s významnými osobnostmi uměleckého i vědeckého života, především s divadelními a filmovými herci (K. Höger, R. Nasková, Z. Štěpánek aj.). W. je rovněž spoluautorem scénáře z 1943 k filmu F. Čápa *Tanečnice*, autorem několika scénářů ke krátkým filmům a dvou operních libret. Pro rozhlas přeložil 1937 hru P. Castaua *40,5° horečky*. V knihovně Divadelního ústavu v Praze je uložen překlad hry M. Rostanda *Proces Oscara Wildea* (b. d.).

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Howe, Howe., HOWE., Jan Malota, Jan Martin, Jan Ren, Jan Staněk, J. E. Martin, Satran (dub.); -eg-, g-, g-, g-, (g), jgw, J. M., J. W., JW, jw, j. w., (jw), jwg, jwg., (jwg), ma, mar, ng, -nig, -nn, w, W., (we), Wg, wg, Wig., -wig-. ■ PŘÍSPĚVKY in: Beseda (1959); Beseda venkovské rodiny (1958); Cesta (1926); Čes. slovo (1933, 1943); Českosl. svět (1953); Českosl. voják (1957); Čes. svět (1928); Divadelní noviny (1966–68); Dnešek (1930); kal. Domov (1947); Film a doba (1954–63); Film v přehledu časopisů a literatury (1949–50); Fotografie (1967); Hudební rozhledy (1957–74); Hudební výchova (1958, 1970); sb. Kapitoly z dějin Českosl. rozhlasu (1964, vzpomínky Rozhlasová léta a lidé); Kino (1953–74); sb. Kniha o Praze 1, 2 (1960, 1961); Krásy domova (1962); Kultura (1959); Kulturněpolitický kalendář (1959–66); Kulturní tvorba (1963–68); Květen (1946); Květy (1957, 1966–69); Lidé a země (1960); Lid. demokracie (1947–78); Lid. noviny (1926–27, 1939–43); Listy pro umění a kritiku (1934); Lit. noviny (1937–39); Lit. rozhledy (1931); Livet i Tjeckoslovakien (1962); Lumír (1931); Magazín Co vás zajímá (1964); Magazín T (1969); Mladý svět (1959); Módní revue (1928); MO-NO (1947–48); Nár. divadlo (1962); Nár. listy (1934); Naše rodina (1970–78); Naše vojsko (1957–58); Nové knihy (1960–62); Nový Orient (1969); Nový svět (1946); Nový život (1956); Panoráma (1974–77); Práce (1957, 1962, 1971); Prager Volkszeitung (1973); Právo lidu (1946); Přehled výročí na rok 1957 – ...1961; Přítomnost (1931); Radiojournal (1934–37); Reportér (1969); Revue Ultraphonu (1932–33); Ročenka Května (1946–47); Rodina (1970); Rozhledy (1932–34); Rozpravy Aventina (1928, 1930–31); Salon (Brno 1925–35); Studentský časopis (1923); Svět práce

(1947–72); Svět techniky (1962–64); Svět v obrazech (1956–75); Světová literatura (1973); Svob. slovo (1945–78); Štafeta (Prostějov 1976–78); Švanda dudák; Taneční listy (1967); Topičův sborník (1924–26); Týden rozhlasu (od 1934); Večerní Praha (1956, 1968, 1975); Venkov (1929–39); Vlasta (1969–70); Záběr (1968–74); Zeměd. noviny (1956–57, 1972); Zlatý máj (1974); Zora (1937). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Detektivní dobrodružství Jirky Bartoše (R pro ml., 1934); Jarča dělá módu (R pro ml., 1935); Panenka pro štěstí (R pro ml., 1936); Za volantem (R pro ml., 1936); Tonda Strnad rozhlasovým reportérem (R pro ml., b. d., 1936); Vánoční vlak (D pro ml., b. d., 1936, s A. Wenigem); Studentka Olga (R pro ml., b. d., 1938, pseud. J. E. Martin); Madla zpívá Evropě (R pro ml., 1938); Žlutá růže Josefa Mánesa (R 1940, s J. R. Markem); Ostrov, o kterém všichni sníme (R 1940; rozšíř. vyd. 1968); Praha matička (D pro ml., b. d., 1940); Matička Praha vypravuje (P b. d., 1941); První film septimánky Sylvy (R pro ml., 1941); Márinčino dětství (P pro ml., 1942); Jiřík Borkovec ze Zálezla (R pro ml., 1943); Slza na rukávě (R 1948); Chrám chrámů (P 1955); Byli v Praze (P 1962); Prahou za hudbou (P 1972); – posmrtně: Co vyprávěly staré pražské domy (P 1982). – *Překlady*: M. Goudreau: Bílý kos slečny Fantazie (1929); G. Bernard: Pět detektivů (1930). – *Ostatní práce*: Poznámky k problému filmového námětu (b. d., 1943, rozmnož.); Filmoví herci o sobě (rozhovory, 1959). ■ SCÉNIC-KY. *Libreta*: Pražské nokturno (1959, podle novely F. Kubky, hudba Z. Vostřák); Balada o lásce (1962, podle povídky Z. Wintra, hudba J. Doubrava). – *Překlady*: J. Deval: Mademoiselle (Slečna vychovatelka) (1932) + Modlitba za živé (1934) + Marie milostnice (1937); D. Amiel: Tři a jedna (1934); S. Passeur: Vlajka hoří! (1936). ■ KORESPONDENCE: in V. Vydra: Hercův listář (Vydrovi z 1944; 1956, ed. J. Träger). ■ REDIGOVAL *časopis*: Revue Ultra-phonu (1932–33, s E. Uggém). ■

LITERATURA: Filip (D. Filip): ref. Detektivní dobrodružství Jirky Bartoše, Úhor 1935, s. 17; ● ref. Jarča dělá módu: B. H. (Hloušková), Úhor 1935, s. 205; -non-, Rozhledy 1935, s. 285 ●; ● ref. Za volantem: ls., Rozhledy 1936, s. 293; A. F. J. (Fleischerová-Janovská), Úhor 1936, s. 193; -tr-, Čes. osvěta 33, 1936/37, s. 279 ●; ● ref. Tonda Strnad rozhlasovým reportérem: -non-, Rozhledy 1936, s. 326; -nš-, Úhor 1936, s. 192 ●; ● ref. Madla zpívá Evropě: F. Dlouhán (Bulánek-D.), Čtme 1, 1938/39, s. 72; drb. (J. Borecký), Zvon 41, 1940/41, s. 339 ●; ● ref. Žlutá růže Josefa Mánesa: J. Loriš, Čtme 2, 1939/40, s. 284; kp. (K. Polák), Nár. práce 3. 8. 1940; F. V. Mokřý, Venkov 22. 8. 1940; Č. (V. Červinka), Zvon 41, 1940/41, s. 224 ●; ● ref. Ostrov, o kterém všichni sníme: mk., Čes. osvěta 36, 1939/40, s. 357; Čch. (K. A. Čcheidze), Venkov 21. 4. 1940; V. T. (Tichý), Nár. práce 12. 7. 1940; V. Pech, Střední škola 1941, s. 123 ●; ● ref. Praha matička: jd (J. Drda), LidN 24. 5. 1940; Rch., Venkov 24. 5. 1940; -ühl- (B. Mühlstein), Naše zprávy 29. 5.

1940 ●; ● ref. Matička Praha vypravuje: K. Koval, Venkov 11. 1. 1942; vpa (V. Pazourek), LidN 6. 2. 1942 ●; ● ref. Márinčino dětství: J. Hloušek, Úhor 1942, s. 172; K. M. (Milotová), Venkov 6. 12. 1942; Kp (K. Polák), Nár. práce 13. 1. 1943; vpa (V. Pazourek), LidN 14. 8. 1943 ●; ● ref. Filmoví herci o sobě: J. Pilát, Mladá fronta 27. 8. 1959; J. Träger, Film a doba 1959, s. 789 ●; ● k šedesátinám: (ust), LD 23. 6. 1965; (jch), Práce 23. 6. 1965; -ová, Svob. slovo 23. 6. 1965 ●; ● ref. Márinčino dětství (další vyd.): Z. Mráz, Jihočes. pravda 17. 1. 1969; J. Otradovicová, ZM 1969, s. 325 ●; ● k pětadesátinám: M. Ullrichová, LD 23. 6. 1970; jtg (J. Träger), Svob. slovo 23. 6. 1970 ●; (vv): ref. Prahou za hudbou, LD 6. 6. 1972; V. Müller: k sedmdesátinám, Svob. slovo 20. 6. 1975; ● nekrology: an., LD 21. 3. 1979; Tmn (P. H. Toman), Svob. slovo 23. 3. 1979 ●; ● ref. Co vyprávěly staré pražské domy: P. Keclík, Nové knihy 1983, č. 11; R. Kadeřávek, Tvorba 1983, č. 28, příl. Kmen; L. (L. Hájková), Praha 1983, č. 5 ●; (kož): Vzpomínka na J. W., LD 20. 3. 1984; D. Mocná in Červená knihovna (1996, s. 168); R. Běhal: J. W., Svět rozhlasu 2005, č. 13.

ik

Josef Wenzig

* 18. 1. 1807 Praha

† 28. 8. 1876 Turnov

Básník českého i německého jazyka, překladatel české literatury, zvláště poezie do němčiny, dramatik a libretista, literární historik; zeměpisec a vlastivědný pracovník, autor četných pedagogických statí propagujících česko-německé jazykové vyrovnání a vzájemnou spolupráci v oblasti výchovy a vzdělávání.

Jako datum narození bývá někdy uváděno 17. 1. – Otec, původem z Loketska, byl setníkem pěchoty, matka pocházela z pražské rodiny důstojníka; z jejich pěti dětí se dospělosti dožil jen W. Vychován byl německy v národnostně smířlivém prostředí. Od 1814 navštěvoval v Praze hlavní školu, pak piaristické gymnázium, 1823–26 na univerzitě studoval pedagogiku (učitelé mj. J. L. Jandera, A. Klar, A. Müller, přítel A. Hansgirk, F. J. Vacek-Kamenický). Po složení učitelských zkoušek pro gramatické (1828) a humanitní (1829) třídy gymnaziální byl šest let vychovatelem v rodině tehdejšího purkrabího, hraběte K. Chotka. Stýkal se s pražskými literáty německého i českého jazyka (mj. F. L. Čelakovský, K. E. Ebert, W. Gerle, R. Glaser, J. K. Chmelenský, V. A. Svoboda, K. A. Vinařický). 1833 se stal suplujícím a o rok poz-

ději skutečným profesorem německého jazyka, stylistiky a zeměpisu na nově zřízené stavovské reálce v Praze; zde se spřátelil s katechetou F. Schneiderem a jeho prostřednictvím i s B. Bolzanem, kteří rozhodným způsobem ovlivnili W. konfesijní i nacionální smýšlení. 1848 se stal členem Lípy slovanské a Nár. výboru, 1849 se na výzvu hraběte L. Thuna zúčastnil debat o budoucí podobě školství v Čechách. Na přímělu ministerského rady F. Exnera (W. švagra) byl přijat W. návrh na zřízení samostatné reálné školy s češtinou jako vyučovacím jazykem, první školy tohoto druhu v celém Rakousku (prvním ředitelem se stal sám W., mezi učiteli byli mj. Jan Krejčí, pozdější rektor čes. polytechniky, A. Gindely, P. Mužák, K. V. Zap). 1850 byl jmenován dozorcem obecných a reálných škol v českých zemích, po rozpuštění školského úřadu 1853 ustanoven s titulem školního rady ředitelem čes. vyšších reálných škol. Společně s P. J. Šafaříkem se zasloužil o vytvoření komise pro českou školskou terminologii, zasadil se o vydávání pedagogického časopisu Škola a život s přílohou Štěpnice. Veřejné působení doprovázel i publicistickou činností propagující česko-německé jazykové vyrovnání a vzájemnou spolupráci v oblasti výchovy a vzdělávání (v četných pražských českých i německých, vídeňských i říšskoněmeckých časopisech, např. Die höhere Bürgerschule, Prager Morgenpost, Prager Zeitung aj.). W. postoje narážely na centralizační snahy vlády a po uveřejnění brožury *Betrachtungen eines Österreichers über das kaiserliche Handschreiben vom 9. September 1857* byl vyzván, aby se osobně zodpovídal císaři a rezignoval na své funkce (1860); ačkoliv se ospravedlnil, býval od této doby častěji ostrakizován českoněmeckou a rakouskou liberální publicistikou. 1860 vypracoval s F. Tesařem návrh na zřízení české vyšší dívčí školy. 1861 byl zvolen poslancem do českého sněmu za okres královéhradecký a nechanický, prosadil český jazyk jako vyučovací na všech městských školách s majoritním zastoupením žáků české národnosti. Za požadavek výuky v mateřském jazyku a zároveň povinnou výuku druhého zemského jazyka, zformulovaném v brožuře *Provedení rovnoprávnosti obou jazyků zemských ve školách českých*, byl za Schmerlingovy vlády 1864 proti své vůli penzionován; nadále pracoval v českém školství. Účastnil se veřejného dění: 1863 se stal prvním starostou Umělecké besedy,

1864 spoluzakládal Čes. akademii obchodní, 1857–58 a 1866–67 byl direktorem KČSN, 1866 založil spolek pro chudé studenty, od 1870 předsedal Matici lidu; jako zastávce humanitních ideálů byl všeobecně ctěn. Po manželčině smrti (1871) dožil v Turnově, pohřben byl v Praze na Olšanských hřbitovech.

W. literární činnost byla velmi rozsáhlá. Jeho původní německá tvorba námětově vycházela z české historické tematiky (cyklus *Die Daliborka*), ohlasů Kollárovy a Ebertovy milostné poezie a z dobové drobné romantizující přírodní lyriky (sonety *Frühling und Liebe*); usilí o klasicizující formu (balada, óda, mj. *Den Mannen Jungmanns*), ale i zájem o lidovou píseň prozrazuje inspiraci estetickými zásadami vlivného pražského univerzitního profesora estetiky, literárního a divadelní kritika A. Müllera; několik W. původních básní zhudebnil J. Brahms v cyklu písní *Von ewiger Liebe*. Od studentských let, ovlivněn Bolzanovými myšlenkami sblížení, se W. zabýval překládáním české poezie do němčiny. Zvláštní pozornost věnoval autorům didaktické poezie patriotické (J. Kollár, J. E. Vocel) i náboženské orientace (B. Jablonský, V. Štulc); dodnes nejrozsáhlejší převod básní a Slovanských národních písní F. L. Čelakovského manifestuje W. vztah k preromantickému pojetí poezie. Od poloviny 50. let W. překládal výhradně českou středověkou didaktickou tvorbu (zvláště satirické skladby Smilovy školy, ukázky z T. Štítného) a tvorbu folklorní (české a moravské písně, pořekadla, přísloví a pohádky J. V. Kamarýta, B. M. Kuldý, J. Malého, B. Němcové, F. Sušila). Přes důsledné aplikování klasicistního kánonu bez ohledu na poetické kvality originálu či častá vypouštění ideově či esteticky „závadných“ míst měly W. překlady průkopnický význam pro recepci české literatury nejen v německy mluvících zemích. S překladatelskou činností bezprostředně souvisely i kulturně a literárněhistorické práce propagující českou kulturu a literaturu; v knize *Blicke über das böhmische Volk...* se pokusil vystihnout hlubší vývojové souvislosti české literatury; spísem *Literaturbild des Königreiches Böhmens...* podal knihopisný soupis dobové produkce v Čechách a pokusil se o její zhodnocení. Od 1850 W. pomáhal F. Palackému s překladem třetího až pátého svazku Dějin národu českého do němčiny, přeložil též části Komenského Labiryntu světa (ředitel konzervatoře Jos. Krejčí

je zhudebnil jako oratorium). S W. pedagogickým působením bylo spjato i autorství zeměpisných publikací, vysoce oceňovaných pro nové topografické postupy, a četná místopisná díla, obsahující další překlady české beletrie (*Die Umgebungen Prags, Der Böhmerwald*). – V souvislosti s vyostřenou nacionální situací v Čechách a útoky na svou osobu z německé strany demonstroval W. svůj příklon k českému prostředí od poloviny 60. let převažující (ač ne výlučnou) tvorbou v češtině; přepracoval, přeložil a dal zredigovat většinu svých původních německých básní s českou tematikou a postupně je uveřejňoval časopisecky, např. cyklus *Daliborka*, působily však (stejně jako W. původní česká tvorba) už anachronicky poněkud těžkopádnou jazykovou formou a nabádavě patriotickým didaktismem. Rozsáhlá byla i W. dramatická tvorba. Nedochované čtyřaktové drama *Vlasta* bylo nejspíše inspirováno stejnojmennou básní K. E. Eberta; scénicky byla ve Stavovském divadle realizována i dramatická pohádka *Doppelhehen von Tarent*. K divadlu se W. vrátil po svém penzionování. Naskicoval několik historických prací, které se nedochovaly (Břetislav, 1868; Přemysl Otakar II.); na přelomu 60. a 70. let napsal pro českou scénu několik vážných her, aktualizujících antické ctnosti a usilujících o velké drama s všelidským konfliktem (*Timoleon, Arria a Paetus*), veseloher a frašek (mj. *Snídání a obědvání* podle vlastní novely *Gabelessen und Mittagmahl, Gorila, Malíř co Pygmalion...*). S dramatickými pokusy na historická témata souvisela W. operní libreta pro současné skladatele (Smrt krále Václava IV., Jaroslav ze Šternberka pro F. Z. Skuherského, Břetislav a Jitka pro A. W. Ambrose; v tisku byla též ohlášena libreta *Živý Neptun* pro K. Šebora a *Žižka před Prahou* pro B. Smetanu). Realizována, provedena a vydána z nich byla jen dvě, která napsal německy pro B. Smetanu: *Dalibor a Libuše*; české překlady, metricky věrné, ve výběru slov volné, pořídil W. někdejší žák E. Špindler (v obou textech prováděl Smetana po dohodě s W. úpravy, dodatky do Libuše psal během kompozice už W. sám česky). Námět libreta opery *Dalibor*, jehož titulní hrdina se u W. objevil už 1848 v cyklu básní *Die Daliborka*, prozrazuje inspiraci rytířskou baladou pozdní německé romantiky (J. W. Goethe, A. W. Schlegel); do historické kostry je vkomponována milostná zápleтка a v dramatických motivacích zvýraz-

něny prvky poukazující k současnosti (spravedlnost, touha po svobodě). Libreto *Libuše* se řadilo do početného okruhu děl volně inspirovaných RZ (o jeho pravosti byl W. přesvědčen a v textaci čerpal zvláště z německého překladu od V. A. Svobody) jako monumentální obraz dávné minulosti národa, zakončený vizí slavné budoucnosti; vrcholná *Libušina* prorocství předvádí v živých obrazech významné etapy české historie, jak je popisovaly Palackého *Dějiny* (motiv prorocství obsahuje již W. báseň *Dom auf dem Hradschin*). Obě libreta aktualizovala historické a mytické události na přelomu bouřlivých 60. a 70. let 19. století (rakousko-uherské vyrovnání, nesplněný slib korunovace Františka Josefa I.) a zvláště libreto *Libuše* lze chápat jako výjimečný pokus o rekapitulaci a manifestaci českého politického programu. – Na konci života připravoval W. mj. české *Sebrané spisy* a pracoval na svém letitém záměru, epické skladbě o *Žižkovi* vycházející z *Palackého Dějin*. První díl *Vojevůdce jednooký* vyšel v *Sebraných spisech*; druhý díl zůstal nedokončen v rukopisu stejně jako libreto *Die Schlacht auf dem Vítkov* a libreto pro F. L. Skuherského a A. W. Ambrose.

PŘÍSPĚVKY *in*: Almanach zum Besten der Erzgebirgsbewohner; sb. Bildersaal der Weltliteratur (Stuttgart 1869); Blahověst (1852, BB v překl. F. Čupra); Bohemia (od 1829; 1843 P Gabelessen und Mittagmahl); ČČM (1847–48, 1858–61, 1867–68; 1847 B U hrobu J. Jungmanna, od 1858 články o výuce a výchově na základě mateřského jazyka); kal. Českomoravská pokladnice (1860); Die höhere Bürgerschule (Lipsko); Erinnerungen an merkwürdige Gegenstände und Begebenheiten (1859–60, B Dalibor, ukázky z chystané sbírky *Vaterländische Blumen*); Europa (Lipsko 1856, překl. z Čelakovského *Ohlasu písní ruských*); Hlas (1864–65); sb. Jahrbuch des Erz- und Riesengebirges 2 (1858); Jahrbuch für Lehrer, Eltern und Erzieher (Litoměřice); Jahrbücher BM (1830, překl. z Čelakovského *Ohlasu písní ruských*); Jahresbericht der k. k. böhmischen Ober-Realschule (in Prag) (1855–59; 1855 Thomas von Štítné überhaupt und dessen „Gedanken über Gott“ insbesondere, 1856 Th v. Š. und dessen Werk „Die Menschen und die Engel“); Kalender zum Besten der Taubstummen; Kranz (1824, B Frühlings-Abfahrt); Květy (1866, 1868; 1866 B Boris a Metoděj, 1868 lyrické BB z mládí v české verzi); alm. Libussa (1845–48; 1847–48 BB Frühling und Liebe, 1848 BB *Die Daliborka, Dom auf dem Hradschin*); alm. Máj (1860, 1862, BB); Monatschrift GVMB (1827, 1829, překl. z Čelakovského *Slovanských národních písní* a z Kollárovy *Slávy dcery*); Nár. listy

(od 1861); Nár. noviny (1849); Österreichisches Frühlingsalbum (Vídeň 1854, ed. H. Truska); Ost und West (1837–38, 1846–48; 1846–48 BB Töne der Liebe, Den Mannen Jungmanns a překl. z J. E. Vocela: Labyrinth des Ruhms, B. Jablonského, F. L. Čelakovského a B. Němcové); Pokrok (od 1871); Posel z Prahy (1859); Prager Morgenpost (od 1857); Prager Zeitung (1857); Pražské noviny (1849, 1851–52); Roční zpráva c. k. české vyšší reální školy v Praze (1852–56, 1858–59; 1854 O Nové radě pana Smila z Pardubic..., 1855–56 obě studie o Štítném z Jahresbericht... v překl. J. Erbena, 1859 Stručné dějiny c. k. vyšší reální školy české v Praze od r. 1849 do nynějška, i sep.); Slawische Blätter (Vídeň 1865, ukázky z překl. Vocelova Labyrintu slávy); Slovenské noviny (Vídeň 1856); Světozor (1868–69, 1869 BB Daliborka); Škola (1852–53, BB v překl. F. Čupra); Škola a život (1858, 1860–62); sb. Viribus unitis (Vídeň 1858); Vlastenský kalendář na rok 1853; – posmrtně: ant. Píseň o nosu (2005, ed. I. Wernisch); Roční zpráva c. k. české vyšší reální školy v Praze (1883, Český román o Floriovi z r. 1519). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o literatuře*: Gedicht bei der feierlichen Übergabe der durch die Huld Sr. Majestät des Kaisers dem wohlverdienten Religionslehrer... Carl Mathias Ehrlich... verliehenen grossen goldenen Ehrenmedaille (B 1832); Ein Wort über das Streben der böhmischen Literaten (studie, 1848); Blicke über das böhmische Volk, seine Geschichte und Literatur mit einer reichen Auswahl von Literaturproben (studie s ukázkami, Lipsko 1855); Studien über Ritter Thomas von Štítné. Ein Beitrag zur europäischen Kulturgeschichte (Lipsko 1856 ← Jahresbericht der k. k. böhmischen Ober-Realschule... 1855 a 1856); Literaturbild des Königreiches Böhmens aus den Jahren 1853 und 1854... (1858, pův. psáno pro encyklopedii C. Wurzbacha); Dalibor (oper. libreto, 1868, i prem., přel. E. Špindler; opr. vyd. 1887, krit. vyd. s něm. textem 1944, ed. J. Bartoš); Gorila, Nová konškrice (DD 1871, prem. 1870); Timoleon (D b. d., 1871); Doktorka medicinae anebo Náhody, nehody, hody (D b. d., 1871); Koruna (D b. d., 1872, prem. 1867); Malíř co Pygmalion čili Básníkův tajný plán (D b. d., 1872, prem. 1867); Arria a Paetus (D 1872, prem. 1869); Snídání a obědvání (D 1872, in Sebrané spisy 1, prem. 1867); Básně, Úvahy o českých spisech a spisovatelích (1874, Sebrané spisy 2); Vojevůdce jednooký (B 1876, Sebrané spisy 3); – posmrtně: Liibuše (oper. libreto, 1881, i prem., přel. E. Špindler; opr. vyd. 1884, krit. vyd. 1951, ed. J. Bartoš); Hrají si na mrtvé (D b. d., asi 1893–95). – *Překlady* (do němčiny): (F. L. Čelakovský:) Slavische Volkslieder (Halle 1830 → O. L. B. Wolff: Hausschatz der Volkspoesie, Lipsko 1846); Blüten neuböhmischer Poesie (1833); J. K. Tyl: Sboru německých přírody zpytatelů a lékařů u jejich přítomnosti v Praze – An die deutschen Naturforscher und Ärzte... (1837); (V. Štulc:) Erinnerungsblumen auf den Wegen des Lebens (1846); Blumenlese aus der böhmischen Kunst-

und Naturpoesie neuerer und älterer Zeit (1854); Der Neue Rat des Herrn Smil von Pardubitz, eine Tierfabel aus dem 14. Jahrhundert, nebst dessen übrigen Dichtungen und einer Auswahl aus seiner Sprichwörtersammlung (Lipsko 1855); Rosmarinkranz, eine Sammlung böhmischer Dichtungen (Řezno 1855); Kränze aus den böhmischen Dichtergarten (Lipsko b. d., 1856); Westslavischer Märchenschatz. Ein Charakterbild der Böhmen, Mährer und Slovaken in ihrer Märchen, Sagen, Geschichten, Volksgesängen und Sprichwörtern (Lipsko 1857; znovu 1866 a Lipsko 1984); N. P. S. Wiseman: Hymne zu Ehren Hl. Vaters Pius IX. (1859, čes. text J. A. Šrůtek, hudba J. N. Škroup); – posmrtně: Fünf slavischer Volkspoesien (Lipsko 1878, hudba A. Winterberger). – *Ostatní práce*: Vorschule der Erdkunde... (1839); Die Flächenräume und Einwohnerzahlen der Welttheile und wichtigsten Länder und Städte... (1845); Přehled oboru zemského k seznámení se s ním pomocí svobodného kreslení od ruky a z paměti (1850, přel. K. V. Zap; rozšíř. vyd. 1851; něm. verze 1853 Übersicht der Erdoberfläche zur Orientierung auf derselben mit Hilfe freien Handzeichnens...); Die Umgebungen Prags. Orthographisch, pittoresk und historisch geschildert (1857, s Janem Krejčím; obs. i B Boris und Methodius; znovu 1859); Betrachtungen eines Österreicherers über das kaiserliche Handschreiben vom 9. September 1857 (Litomyšl 1860, česky ČČM 1859); Der Böhmerwald. Natur und Mensch (1860, s Janem Krejčím, úvod K. Ritter); Grundideen der Erziehung mit nationalem Charakter (Litomyšl 1860, česky ČČM 1860); Sachunterricht und Sprachübung. Ein Vorschlag zu einer anderen Betreibung der deutschen Sprache in den Stadt-, Haupt- und Mittelschulen mit Schülern böhmischer Zunge... (Litomyšl 1860; upr. a dopl. česky ČČM 1867–68); Über die Schulen Österreichs mit Hinblick auf die Grundideen der Erziehung mit nationalem Charakter (Litomyšl 1860, česky ČČM 1860); Illustriertes vaterländisches Geschichtsbuch. Bilder aus der Staaten-, Völker- und Kulturgeschichte Österreichs... 1, 2 (Lipsko 1860–61, il. E. Herold; aktualizované vyd. Praha 1866); Die Durchführung der Gleichberechtigung beider Landsprachen in den Schulen Böhmens (Litomyšl 1861, česky 1862 s tit. Provedení rovnoprávnosti obou jazyků zemských ve školách českých). – *Výbor*: Auswahl aus J. W.'s Übertragungen slavischer Volkslieder 1–3 (1876). – *Souborná vydání*: Sebrané spisy (nakl. I. L. Kober, 1872–76, 3 sv., ed. autor). ■ SCÉNICKY. *Hry*: Vlasta (1836); Doppelhehen von Tarent (1837); Básník bez látky (1869). ■ KORESPONDENCE: in K. A. Vinařického Korespondence a spisy pamětní 3 (Vinařickému z 1851–58; 1914, ed. V. O. Slavík). ■ REDIGOVANÉ *časopisy*: Škola (1852–54, s J. Havelcem); *edici*: Bibliothek slawischer Poesien in deutscher Übertragung (1875–76). ■

BIBLIOGRAFIE: K. Goedeke in Grundriss zur Geschichte der deutschen Dichtung aus den Quellen

12 (1929, s. 362, něm. práce). ■ LITERATURA: F. Urbánek: J. W., spisovatel český, pedagog a básník (1872 → Riegrův Slovník naučný 10, 1873). ■ F. Jachim: ref. překl. Blüten neuböhmischer Poesie, Jindy a nyní 1833, 1. pol., s. 134; ● ref. překl. Blumenlese aus der böhmischen Kunst- und Naturpoesie...: Fr. D. (Doucha), Lumír 1854, s. 334; B. K. (Květ), Pražské noviny 12. 4. 1854 ●; an. (V. B. Nebeský): ref. překl. Rosmarinkranz..., Blumenlese..., Der Neue Rat..., ČČM 1855, s. 46; ● ref. Studien über Ritter Thomas von Štítné: J. J. (Jireček), Slovenské noviny (Vídeň) 15. 9. 1855; an., Lumír 1856, s. 1128 ●; -ík (J. Vaclík): Nejnovější spisy W. (Blicke über das böhmische Volk... a překl. Der Neue Rat..., Rosmarinkranz...), Pražské noviny 11.–13. 10. 1855; an.: ref. překl. Rosmarinkranz..., Der Neue Rat..., Lumír 1855, s. 839; an.: Německé překlady českých básní p. Wenzigovy (se seznamem), Slovenské noviny (Vídeň) 17. 11. 1855, příl. Světozor; an.: ref. Blicke über das böhmische Volk..., Slovenské noviny (Vídeň) 5. 1. 1856, příl. Světozor; -ík (J. Vaclík): ref. Studien über Ritter Thomas von Štítné a překl. Kränze aus den böhmischen Dichtergarten, Pražské noviny 27., 28. a 30. 11. 1856; I. J. Hanuš: ref. Literaturbild des Königreiches Böhmen..., Kritische Blätter für Literatur und Kunst 1858, s. 127; Z. (K. V. Zap): ref. Die Umgebungen Prags, Památky archeologické 1859, s. 335 + ref. Der Böhmerwald, tamtéž 1860, s. 189; J. N. (Neruda): O školství (ref. Betrachtungen eines Österreicher..., Grundideen der Erziehung..., Sachunterricht..., Über die Schulen Österreichs...), Obrazy života 1860, s. 130 → Literatura 1 (1957, s. 179); an.: W. a návrhy jeho na rovnoprávnosti obou jazyků (s překl. úryvku W. dopisu F. Exnerovi z 1854), NL 6. a 8. 10. 1861; J. M.: J. W., Obecné listy 1861, s. 392; J. S. Haštalský (Vávra-H.): J. W., Českomor. pokladnice na r. 1862, s. 115; an.: J. W., Světozor 1867, s. 155; ● ref. Malříč co Pygmalion...: J. N. (Neruda), NL 1. 4. 1867 → České divadlo 3 (1953, s. 205); an. (J. Arbes), Čes. Thalia 1867, s. 77 ●; ● ref. Koruna: J. N. (Neruda), Nár. noviny 4. 5. 1867 → České divadlo 3 (1953, s. 214); an. (J. Arbes), Čes. Thalia 1867, s. 97; V. Guth, Posel z Prahy 11. 6. 1867 ●; ● ref. Snídání a obědvání: J. N. (Neruda), Nár. noviny 15. 5. 1867 → České divadlo 3 (1953, s. 224); -th (V. Guth), Pražský deník 20. 5. 1867 ●; ● ref. Dalibor: Ces., Nár. pokrok 1., 1867/68, č. 145; P. (L. Procházka), NL 12. 5. 1868 → Slavná doba české hudby (1958, s. 34) ●; an.: O spisovatelské činnosti pana J. W., Květy 1869, s. 79; ● ref. insc. Básník bez látky: J. N. (Neruda), Naše listy 23. 4. 1869 → České divadlo 4 (1958, s. 51); uh (V. Guth), Correspondenz 25. 4. 1869; an., Květy 1869, s. 135 ●; ● ref. Arria a Paetus: J. N. (Neruda), NL 9. 12. 1869 → České divadlo 4 (1958, s. 98); V. G. (Guth), Pokrok 10. 12. 1869 ●; V. G. (Guth): ref. Gorila..., Pokrok 13. 8. 1870; an.: J. W., Květy 1871, s. 102; uh (V. Guth): ref. Sebrané spisy 1, Politik 24. 1. 1873; ● ref. ed. Bibliothek slawischer Poesien...: an., NL 4. 6. 1875; -e (J. Lippert, dub.), Mitteilungen des Vereines für Geschichte der

Deutschen in Böhmen 1875, Literarische Beilage, č. 5–6, s. 67; an., Beseda učitelská 1876, s. 311 ●; ● nekrology: an., NL 29. 8. 1876; an., Pokrok 30. 8. 1876; an., Čes. včela 1876, s. 110, 127; an. (M. Karas), Beseda učitelská 1876, s. 457; an., Lumír 1876, s. 419; F. Schulz, Osvěta 1876, s. 873 ●; J. Voborník: Česká dramatická literatura, Ruch 1880, s. 155; ● ref. Libuše: V. J. Novotný, NL 18. 5. 1881; -la (E. Chvála), Politik 5. a 16. 6. 1881; O. Hostinský, NL 15. a 16. 6. 1881 → Studie a kritiky (1974, s. 453); J. J. B.-V. (Benešovsky-Veselý), Divadelní listy 1881, s. 107, 117; V. J. Novotný, tamtéž 1882, s. 25, 33 ●; J. N. (Neruda), J. W., Humorist. listy 1883, s. 131 → Podobizny 2 (1952, s. 162); ● ref. Dalibor (insc.): -ter (J. B. Foerster), NL 7. 12. 1886; V. V. Zelený, Osvěta 1887, s. 810 ●; J. V. Jahn: Jan Krejčí (spolupráce s W.), Osvěta 1887, s. 944; J. Vávra: Nástin dějepisu české realky pražské, J. K. (Klecanda): J. W., oboje Almanach bývalých žáků české realky pražské (1893); J. Vávra: Dějiny první české realky pražské, Vyr. zpráva c. k. české realky pražské na Novém Městě (v Ječné ul.) 1901/02, s. 3; A. Kraus in Stará historie česká v německé literatuře (1903, s. 158); V. J. (Jarolímek) in Vyr. zpráva c. k. české realky pražské na Novém Městě (v Ječné ul.) 1902/03, s. 3; F. Hrubeš: J. W., Vyr. zpráva české realky pražské za škol. rok 1905/06, s. 3; ● k 100. vyr. nar.: an., Zlatá Praha 24, 1906/07, s. 194; J. O. Pražák, 35. roční zpráva Československé akademie obchodní za škol. rok 1906/07, s. 3; C. Merhout, Pedagogické rozhledy 1907, s. 576 a pokr.; F. Bílý, Prémie Umělecké besedy na rok 1908, s. 11 ●; Z. Nejedlý in Zpěvo-hry Smetanovy (1908); O. Zich: Smetanova Libuše, Lumír 37, 1908/09, s. 3; E. Špindler: Několik vzpomínek na mistra B. Smetanu, Hudební revue 1909, s. 250; F. Šelepa: K otázce libreta Smetanova Dalibora, tamtéž, s. 471; in sb. Padesát let Umělecké besedy 1863–1913 (1913); F. Pražák: J. W. o výchově národní, Pedagogické rozhledy 1913, s. 164; O. Fischer: K Smetanovým libretům. K Daliboru, Hudební revue 1915, s. 153 + K Libuši, tamtéž, s. 205; J. Šafránek in Školy české 2 (1918); K. Šípek: Z divadelních vzpomínek, Zlatá Praha 36, 1918/19, s. 327; M. Hýsek, V. Helfert in Sborník Žižkův (1924); J. Bartoš: Libretista Smetanův, Nár. divadlo 10, 1932/33, č. 6; J. V. Šmejkal in Píseň národu českého (1935, s. 166); J. Bartoš: Deposita Wenzigiana, Vyr. zpráva Masarykovy realky v Praze 2 na rok 1937/38; P. Eisner: Žu Bedřich Smetanas Dalibor, Prager Presse 5. 7. 1938; J. Horák: J. W. als Übersetzer slowakischer Volkslieder, Slavische Rundschau 1938, s. 162; M. Očadlík in Libuše. Vznik Smetanovy zpěvo-hry (1939); Č. Vránek: Platon jako persona dramatis ve W. činohře Timoleon, LF 1941, s. 241; in J. Wenzig, E. Špindler: Dalibor (1944); M. Očadlík: Složky národního ducha u vzniku Libuše, Památník třetího provedení slavnostní zpěvo-hry Bedřicha Smetany Libuše (1946); K. P. (Polák): J. W., PL 28. 8. 1946; J. Racek in Idea vlasti, národa a slávy v díle Bedřicha Smetany (1947, s. 81); J. Bartoš: Ředitel 1. české realky v Pra-

Wenzig

ze J. W. v letech 1848–64, Almanach stát. reál. gymnázia v Praze, Ječná ul. (1948, s. 15); M. Očadlík in Smetanovi libretisté (1948, s. 24); P. Pražák in Smetanovy zpěvohry 2 (1948, s. 10); in J. Wenzig, E. Špindler: Libuše (1951); A. Hofman in Die Prager Zeitschrift „Ost und West“ (Berlin-Ost 1957); K. Svoboda in Antika a česká vzdělanost od obrození do první války světové (1957, s. 141); J. Kramářik: Zapomenutý doklad o lidové kultuře na Chodsku z poloviny minulého století, ČL 1963, s. 63; M. Jähnichen in Zwischen Diffamierung und Widerhall (Berlin-Ost 1967); J. Metyš: J. W., Čes. zápas 1967, č. 3; E. Strnad in Didaktika školy národní 2 (1978, s. 5); M. Ottlová, M. Pospíšil: Český historismus a opera 19. století (Smetanova Libuše), sb. Historické vědomí v českém umění 19. století – Uměnovědné studie 3 (1981, s. 83); A. Měšťan: Das Libretto zu Bedřich Smetanas Oper „Libussa“ als literarisches Werk, Festschrift für Wilhelm Lettenbauer zum 65. Geburtstag (Freiburg i. B. 1982, s. 119) → (čes.) Literatura mezi Němci a Slovany (2002, s. 133); R. Vonásek: Dalibor večera, dnes a zítra, Opus musicum 1982, s. 5 a 11; L. Nezdařil in Česká poezie v německých překladech (1985); F. Hrdlička: Nad libretem Smetanovy opery Libuše, Sborník Kruhu přátel čes. jazyka 1986, s. 49; A. Měšťan in Deutsche Muse tschechischer Autoren (Mnichov 1989, s. 44); V. Macura in Český sen (1998, s. 89); H. Séquardtová in Bedřich Smetana (1998); S. Newerkla in Intendierete und tatsächliche Sprachwirklichkeit in Böhmen (Viedeň 1999); M. Ottlová: Smetanův Dalibor jako tragická opera, sb. Fenomén smrti v české kultuře 19. století (2002, s. 230); M. Hlavačka: Školství pod egidou samosprávy, sb. Vzdělání a osvěta v české kultuře 19. století (2004, s. 85); V. Maidl: Landespatritismus, Nationalitätenwechsler und sprachlich-nationale Divergenz, sb. Prozesse kultureller Integration und Desintegration – Deutsche, Tschechen, Böhmen im 19. Jahrhundert (Mnichov 2005, s. 31).

vpb

Jan Werich

* 6. 2. 1905 *Smíchov* (Praha-S.)

† 31. 10. 1980 *Praha*

Autor her a spolu s J. Voskovcem vůdčí osobnost Osvobozeného divadla, herec a divadelník, prozaik a překladatel, esejista a publicista.

Pokřtěn Jan Křtitel František Seraf. – Syn pojišťovacího úředníka (babička Regina W., s níž žil za 1. světové války, vydala 1888 vlastním nákladem sbírku básní *Znělky duše*), matka pocházela z restaurátorské rodiny Choděřů. Od 1916 studoval reálné gymnázium v Křemencově ul. v Praze (spolužáci J. Voskovec, V. Müller,

J. Träger, A. Hoffmeister), maturoval 1924 na smíchovském reálném gymnáziu (kam byl nucen přejít z disciplinárních důvodů, concilium abeundi); poté navštěvoval pražskou právnickou fakultu, 1927 však studií zanechal a věnoval se herectví a divadlu. Spolu s J. Voskovcem tvořil po úspěchu *Vest pocket revue* (prem. v dubnu 1927) stěžejní linii autorských revuí v rámci Osvobozeného divadla (O. d.) vedle experimentálních inscenací J. Honzla, po jeho odchodu se 1929 stali W. a Voskovec ústředními osobnostmi divadla (autoři a herci, též režie a výpravy), které sídlilo od t. r. v nově postaveném paláci U Nováků ve Vodičkově ul.; spolupracovali především s hudebním skladatelem J. Ježkem (od 1929), choreografem J. Jencíkem (od 1936 S. Machovem), dirigentem K. Ančerlem, s výtvarníky B. Feuersteinem, A. Wachsmannem, F. Muzikou a F. Zelenkou, herci F. Futuristou, M. Nedbalem, J. Plachtou aj.; od 1931 jejich hry režíroval J. Honzl. Od 1929 vydávali časopis *Vest pocket revue* (později *Lokální patriot* aj.). Od počátku 30. let se společně věnovali rovněž filmu jako herci a scenáristi, pokusili se i o filmové podnikání (1931 založili filmovou společnost VAW, která však po prvním filmu zanikla). Ve 30. letech (po výstupech natočených 1930 do Paramount Revue) napsali a realizovali scénáře filmů *Pudr a benzin* (1931, s rež. J. Honzlem), *Peníze nebo život* (1932, s rež. J. Honzlem), *Hej-Rup!* (1934, s rež. M. Fričem a s V. Wassermannem) a *Svět patří nám* (podle hry *Rub a líc*, 1937, s rež. M. Fričem a s K. Steklým). Po skandalizaci hry *Kat a blázen* nakrátko 1935 uzavřeli O. d. (plánovaný film *Golem* nebyl realizován, neuskutečnila se ani zamýšlená spolupráce s Nár., resp. Stavovským divadlem, pro které chtěli napsat a inscenovat hru na námět Komenského *Labyrintu světa a ráje srdce*), ještě t. r. je obnovili (načas jako *Spoutané divadlo*) v sále Rokoko a záhy opět U Nováků. Od 20. let W. navštěvoval Francii, zejména Paříž, 1935 se s J. Ježkem zúčastnil divadelního festivalu v Moskvě, 1937 cestoval s Voskovcem a Ježkem po Itálii. 1929 se W. oženil: manželka Zdena (roz. Housková, 1906–1980) pracovala v O. d., později překládala z angličtiny, dcera Jana (provd. Kvapilová, 1935–1981) byla herečka, jako překladatelka často spolupracovala s W. (O’Casey, O’Henry aj.). Poté, co byla v listopadu 1938 odňata O. d. koncese, odjel počátkem ledna 1939 s Ježkem do Paříže a odtud i s Voskovcem lodí do USA

(manželka a dcera za ním přicestovaly v březnu). 1939–45 žil v emigraci v USA, zprvu v New Yorku, od léta do listopadu 1939 v Point Pleasant (Pennsylvania), poté opět v New Yorku, od května 1940 do května 1941 v Clevelandu (Ohio). 1939–40 s J. Voskovcem hráli především pro krajany, adaptovali a přeložili do angličtiny hry *Těžká Barbora* a *Osel a stín* (inscenovali je v Clevelandu 1940; plán proniknout s nimi na Broadway se nepodařilo uskutečnit). Hojně cestovali (též kvůli příležitostným vystoupením); v létě 1941 přesídlili do Hollywoodu (vystoupení ve studiu M. Reinhardta, O. Welles natočil jejich filmový test). Z finančních důvodů však byli na podzim t. r. nuceni přerušit divadelní činnost a vrátili se do New Yorku (až 1944 byli angažováni do představení Shakespearovy Bouře na Broadwayi, prem. 1945 v Alvin Theater), kde W. žil do 1945 (s výjimkou pobytu s rodinou v nedalekém Mount Kisco během 1942). 1940–45 W. a Voskovec napsali a odvysílali asi dva tisíce rozhlasových pořadů: napřed 1940 pro místní česká vysílání, od 1941 pracovali pro Úřad pro válečné informace (OWI) v New Yorku, pro Hlas Ameriky (relace vysílané z Bostonu) a pro českosl. zahraniční vysílání BBC (nahrávky byly posílány do Londýna a odtud vysílány). V říjnu 1945 se W. vrátil do Prahy a věnoval se divadelní práci, od 1946 v Realistickém divadle a 1946–48 v Divadle V+W (které s Voskovcem provozovali jako družstvo opět U Nováků). 1948–51 působil v karlínském divadle (Divadlo Umění lidu, poté českosl. státního filmu, poté hl. města Prahy), byl jeho uměleckým ředitelem (1950/51 s F. Rachlíkem). 1948–55 byl vedoucím tvůrčího kolektivu Filmového studia Barrandov (od 1952 i tvůrčího kolektivu v Českosl. televizi). Od 1955 vedl Divadlo satiry (od 1957 jako Divadlo ABC), kde vytvořil autorskou a hereckou dvojici s M. Horníčkem (mj. v inscenacích upravených her O. d.); na konci 1959 se vedení divadla vzdal v důsledku politických tlaků i ze zdravotních důvodů (trpěl chronickou bronchitidou a rozedmou plic, v dalších letech podstupoval mj. opakovaně léčbu hrtnu a dušnosti). V 50. letech navštívil Moskvu (i s přítelem J. Trnkou), s ABC divadelní festival v Berlíně, cestoval po Itálii, do Francie aj., 1956 se v Londýně setkal i s J. Voskovcem (poté ještě několikrát v 60. letech v USA, ve Vídni aj., naposledy 1974). 1961–63 byl zaměstnán jako herec v Městských divadlech pražských

a 1963–68 v Hudebním divadle v Karlíně a Nuslích. V 50. a 60. letech se též věnoval jako herec a zároveň scenárista práci pro film (Císařův pekař – Pekařův císař, podle *Golema*, 1951, prem. 1952, scénář s rež. M. Fričem a s J. Brdečkou; Tajemství krve, 1953, podíl na technickém scénáři s rež. M. Fričem aj.; Byl jednou jeden král 1954, prem. 1955, podle pohádky B. Němcové, scénář s rež. B. Zemanem a s J. Brdečkou; Až přijde kocour, 1963, podíl na dialogích ve scénáři rež. V. Jasného a J. Brdečky) a televizi (Medvěd, scénář podle A. P. Čechova, 1961; Slzy, které svět nevidí, scénář podle Čechova, 1962; Kočár nejsvětější svátosti, scénář podle P. Mériméa, 1962, s F. Filipem; Uspořádaná libra, scénář podle S. O'Caseyho, 1963, s J. Roháčem a V. Svitáčkem; Magnetické vlny léčí, scénář podle O'Henryho, 1965, s J. Werichovou; Král a žena, scénář podle M. Breringa, 1967). 1963 byl jmenován národním umělcem. Pravidelně se přátelsky stýkal zejména s F. Langrem, J. Trnkou, F. Muzikou. 1967–69 spolupracoval (s J. Suchým, J. Šlitrem, M. Horníčkem, V. Blažkem, I. Vyskočilem) na rozhlasovém pořadu Gramotingtangl. 1968 odešel do důchodu. Po okupaci vojsky Varšavské smlouvy odjel s manželkou ilegálně do Vídně (poté zajel i do USA), 1969 se však po léčení dalšího záchvatu dušnosti vrátil do Prahy. V období tzv. normalizace mu byla znemožněna veřejná a umělecká práce (do 1977 nesměla být vydávána a uváděna jeho díla). Do hrobu na Olšanských hřbitovech byla 1990 k jeho urně uložena i urna s popelem J. Voskovce.

W. publikoval nejprve časopisecky filmové referáty a kulturní publicistiku (Čes. filmový svět, Přerod aj.). Nejrozsáhlejší a nejvýznamnější byla jeho aktivita divadelní, spjatá hlavně s O. d. v jedinečné autorské a herecké spolupráci s J. Voskovcem (jejíž výsledky jim přinesly profesionální soběstačnost, značný vzhlas doma i mezinárodní uznání). Jejich nové, antirealistické, autorské pojetí divadla těžilo ze spojení imaginace a intelektuálního humoru, moderní poezie a lidové zábavy, z jevištní syntézy různých druhů umění (literatura, hudba, tanec, výtvarné umění, film). Jejich hry charakterizuje pružný syžet (v zásadě volné řazení obrazů) s vkomponovanými předscénami a improvizacemi (aktualizace), v nichž především se uplatňoval osobitý humor, jehož ústředním momentem jsou fenomény nedorozumění a komicky (jazykově) nahlížené absurdi-

ty. Typ hry založené komikou ústřední dvojice přinesla úspěšná (původně studentská, amatérská inscenace) *Vest pocket revue*, na kterou bezprostředně navázala *Smoking revue*. Po činoherní veselohře ...*si pořádně zařádit* podle Nestroyovy frašky (posléze v dalších úpravách *Hlava proti Mihuli*, 1938 již nerealizované, a ve W. úpravě *Teta z Bruselu*) V. a W. uvedli parodii populárních cliftonek *Gorila ex machina*, revui *Kostky jsou vrženy*, hru *Premiéra Skafandr* a detektivní komedii *Líčení se odročuje*. Inscenační tvar, hojně využívající prvky lyrismu a parodie, dadaisticky a absurdně založené hravosti i romantiky, exotiky, jazzový orchestr a sborový balet, odkazy k filmové grotesce, cirkusovému klaunství, kabaretu i dobrodružné četbě pro O. d. pracovali a dostáli v sérii revuálních her *Fata Morgana*, *Ostrov Dynamit* (ve verzi pro ml. *Děti kapitána Bublasy*), *Sever proti Jihu*, *Don Juan & Comp.* a *Golem*. Po úvodní fázi, spjaté nejvýrazněji s dobovými avantgardními, poetistickými postupy, s úsilím o tzv. čistý (bezpředmětný) humor a smích, o autonomní divadelní skutečnost v protikladu k dobovým (měšťáckým) klišé a s volným, travestujícím zacházením s historickými fakty a osobnostmi, sílily v hrách V. a W. na počátku 30. let momenty sociální kritiky a obrany demokratických principů. Posun ke kritické reflexi aktuální domácí a evropské společenské situace (stav občanských svobod, politikářství a frázovitost, korupce, militarismus, fašismus), k politické satíře v tématech a humoru (založeném setrvale osobitou slovní a situační komikou) znamenala „antická féerie“ *Caesar*, na níž navazovaly alegorie *Robin Zbojník* a *Svět za mřížemi*. Značný ohlas zaznamenala hra *Osel a stín*, rozvíjející (kocourkovsky) antický motiv, s tématem boje proti zlu poukazující na nebezpečí vývoje k nacismu (zvláště v Německu). Po *Silvestrovské revui* (*Sanatorium doktora Hormona* s V. Burianem) a oddechovém vaudevillu *Slaměný klobouk* se V. a W. vrátili k satíře hrou *Kat a blázen*, kritikou nacionalismu a diktátorství, která vyvolala protichůdné reakce a byla skandalizována nacionalistickou pravicí; na tuto situaci reagovali mj. ve stejné sezoně (1934/35) politicky aktuálními revuálními pásmý skečů *Vždy s úsměvem* (původně silvestrovské) a *Panoptikum*. Po odmlce obnovili činnost (Spoutané divadlo) úspěšnou hrou na villonovské motivy *Balada z hadrů*, koncipo-

vanou jako divadlo na divadle, schematicky aktualizující témata nezaměstnanosti a sociální spravedlnosti (blízko stanovisku politické a kulturní levice). V revui s mytologickým námětem *Nebe na zemi* (podle staroanglické hry) částečně aktualizovali i své fantazijní a efektní pojetí komediálního divadla. Téma obrany demokracie proti fašismu v situaci společenské krize a nerovnosti otevřeně pojednali (z levicových a kolektivistických pozic) v komedii *Rub a líc*. Po retrospektivní revui *Panorama 1927–1937* (zahrnující výběr z dialogů a čísel z desetiletí divadla) uvedli zdařilou alegorii *Těžká Barbora*, opět s aktuálním motivem ohrožení svobody a demokracie agresivní sousední mocností. Poslední hrou O. d. před zastavením jeho činnosti byla nadčasová satira *Pěst na oko*, syntetizující jako „příběh o divadle na divadle“ postupy autorů ve sledu metaforických obrazů z historie (a jejích paradoxů). Divadlo V+W po válce uvedlo ještě (vedle obnovené *Pěsti na oko* a W. adaptace hry G. S. Kaufmana a M. Harta *Přišel na večeri*) v autorské úpravě (a Voskovcově režii) americký muzikál *Divotvorný hrnec*. Průkopnické a trvale inspirativní byly i V. a W. verše a písně různorodého charakteru (od lyrických po satirické), většinou psané k Ježkově hudbě jako součást her; jejich reprezentativní výbor představila kniha *Klobouk ve křoví* (s komentáři J. Voskovce). Kromě textů pro divadlo V. a W. společně publikovali články o divadelní teorii a praxi, glosy, polemiky a rozhovory; tyto práce stejně jako rozhlasové výstupy a samostatnou tvorbu W. zahrnují mj. soubory *V & W neznámí*. – Po odchodu J. Voskovce do exilu a zániku Divadla V+W navázal W. na éru O. d. v 2. polovině 50. let uvedením (úpravami) her *Caesar*, *Balada z hadrů* a *Těžká Barbora*, v nichž se jeho partnerem a spolutvůrcem předscén (opět společensky aktuálních a satirických) stal M. Horníček. Historie Osvobozeného divadla (a válečná emigrace) byla častým tématem i četných a rozsáhlých rozhovorů, které se staly součástí W. díla, stejně jako vzpomínek vycházejících časopisecky i v knižních souhrnech (*J. W. vzpomíná... vlastně Potlach* aj.). W. samostatná poválečná prozaická tvorba se vyznačuje osobitým (hovorovým) vyprávěčstvím, humorem, hrou s jazykem (i v dialogu se čtenářem), navazujícím přirozeně na autorovy meziválečné divadelní aktivity. Zahrnuje především pohádky (v doplňovaném souboru *Fimfárum*

s ilustracemi J. Trnky, dále v knize *Úsměv klau-na*) aktualizující a zcivilňující (v čapkovské linii) klasické pohádkové motivy (mj. K. J. Erben, B. Němcová) a přesahující rámec dětské četby (především ironickými odbočkami a víceznačnými momenty). Povídky a prózy vycházejí zejména ze zachycení všedního života a vlastních zážitků a zpravidla směřují k zobecnujícím úvahám a komentářům na téma lidské přirozenosti, zdravého rozumu atd. Ve svěží knize *Italské prázdniny* W. zachytil dojmy a postřehy z cesty po Itálii, americké motivy zpracoval v povídkách knihy *Lincoln 1933*, většina jejího původního nákladu byla však zničena (stejně jako v případě knihy veršů a hříček pro děti *Bleška a veška*). Různorodé, především drobné prozaické útvary, čerty a vzpomínky (zčásti tištěné v časopisech, zčásti z rukopisů) obsahují i posmrtně koncipované knižní soubory a výbory (*Povídky nejen o psech* aj.). Jako překladatel se W. soustředil především na Shakespearova Jindřicha IV., ve své volné adaptaci pak rozpracoval rozporuplné rysy v postavě Falstaffa (*Falstaffovo babí léto*). Podobně jako se W. hlas stal tvůrčí součástí interpretace děl jiných autorů (např. četba Haškova Švejka, mj. 1954 v Trnkově loutkovém filmu), staly se jeho texty (zejména pohádky) námětem četných divadelních a filmových (J. Trnka, O. Lipský aj.) adaptací a dramatisací, především pro mládež (vyd.: 1963 *Tři veteráni*, dramatisace K. Texel, 1966 *Královna Koloběžka První*; 1983 *Pohádky J. W.*, dramatisace K. Texel, obs. František Nebojsa, *Královna Koloběžka První a Tři veteráni*; 1991 *Královna Koloběžka*, dramatisace J. Lhotská). – W. a V. texty, písně, divadelní a rozhlasové dialogy, sentence apod. vycházely též jako zpěvníky, gramofonové desky, kazety, CD v různých souborech (např. *Osvobozené divadlo 1–7, 1994–95*) a úpravách stejně jako W. vzpomínky, předscény s M. Horníčkem, promluvy (které se kromě toho staly součástí množství různorodých montáží, příležitostných tisků, kalendářů, plakátů, souborů anekdot a křížovek apod. i předmětem dalších převypravování nebo parafrází, např. v publikacích tzv. Werichovců, „Sdružení pana Jana pro srandu a kulturně společenský život mladých věkem a duchem“, které působí od 1989 a vydává mj. zpravodaj *Obšťastník*). V rukopisech i strojopisech zůstaly mj. montáže z výstupů V. a W. *Babylon* (1929) a *Varieté Revue* (1930) a skeč *Už se páli!?* (1931, ze hry *Fata*

Morgana); dokumentaci k O. d. (sestavenou B. Rádlem, 1961, rozmnož.) uchovává Divadelní ústav v Praze (vedle strojopisných prací V. Effenbergra, R. Činčery aj.) a Divadelní oddělení Nár. muzea, další dokumenty, rukopisy a strojopisy jsou uloženy v LA PNP (W. pozůstalost) aj.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: J. W. Rich; J. W. R., W.; (s J. Voskovcem): F. Formen, Formen (film. scénáře), Lokální patriot, úderné oddělení, Osvobozené divadlo, Sirius Vokno, Syrius Vokno (Erotická revue); V a W, V & W, V. & W., V+W, V–W. ■ PŘÍSPĚVKY in (do 1945 většinou s J. Voskovcem): Ahoj na sobotu (1970, J. W. vzpomíná... → 1982 J. W. vzpomíná... vlastně Potlach); Antologie protifašistických umělců (1936); Aventinský magazín (1930); A–Zet (1930, 1935, 1937); Čechoslovák (Londýn 1941); Čes. slovo (1932–38); Českosl. televize (1968); Čes. filmový svět (1924–25, film. ref.); Čes. svět (1929); Dikobraz (1954); Divadelní noviny (1962–70, 1965 s tit. Divadelní a filmové noviny); Divadlo (1962, 1964, 1966); Dobry den (1928–29); V. Effenberger: Osvobozené divadlo 2 (Divadelní ústav 1974; obs. mj. V. a W.: Kostky jsou vrženy, prem. 1929; skeč Konec starého roku, prem. 1934; Panorama 1927–1937, prem. 1937; Hlava proti Mihuli z 1938); Erotická revue (1933); Film a doba (1964); Filmová politika (1934); Filmový kurýř (1932); G 65; Gentleman (1927); Haló noviny (1935); Hej rup (1937); sb. Jan W. ... tiletý (1965, Dopis Williamu Shakespearovi z 1964); sb. Jaroslav Ježek (New York 1942); Jezinky a bezinky (program hry, prosinec 1958); sb. Jiří Šlitr (1970); sb. Jiří Trnka (1971, bibliof.); Jonáš; sb. Když se řekne W... (Kolín n. R. 1981, Praha 1990 souborně s tit. Když se řekne W. a když se řekne Voskovec); Kinorevue (1934, 1936–37); sb. Kreslír Adolf Hoffmeister (1948); Kultura (1960–62; 1961 P Válec aneb Dítě štěstýny); Kulturní politika; Kulturní tvorba (1963–64, 1968); Kulturní život (Bratislava 1964); Květy (1965, 1968); sb. Kytice písní (Londýn 1943); Lid. demokracie (1968); Lid. noviny (1928–29, 1933, 1935–38); Listy (Řím 1975 → sb. Když se řekne W. ..., Kolín n. R. 1981); Lit. listy (1968); Lit. noviny (1931–35); Lit. noviny (od 1953; 1958 J. W. a labyrint světa, část upr. → *Italské prázdniny*, 1960); Lit. svět (1927–28); Lokální patriot (1935–37); Lucie a Petr (1969); Magazín Co vás zajímá (1962); Melodie (1978); Meziaktí (program Švandova divadla, 1927); Milostný almanach *Kmene pro jaro 1933* (1933); *Mladá fronta* (1945); *Mladá kultura* (1935); *Mladé Československo* (Londýn 1942); *Mladý svět* (1962, 1965, 1977, 1980); *My 45, 46, 49*; sb. Na paměť Jaroslava Ježka (1946); sb. Národní divadlo a Honzlův případ (1936); Nár. osvobození (1933–37); *Nedělní list* (1929); *Nová svoboda* (1939); sb. *Nové české divadlo 1928–29, 1930–32* (1929, 1932; 1929 *Humor na scéně a jeho chemie*); *Obzor* (Londýn 1941–44); *Panoráma* (1931–32); Pa-

ramount Revue (1930); Peníze nebo život. Filmový program (1932); Plamen (1964); Prager Presse (1934, 1936); Právo lidu (1930, 1932–37, i Večerník); Pressa (1937); sb. Pro a proti. Kritická ročenka '62 (1963); Program Osvobozeného divadla, pokr. Program – Revue Osvobozeného divadla, Osvobozené divadlo aj. (od 1928); Přerod (1927); Přítomnost (od 1931); Ranní noviny (1935); ReD (1928); Repertoár malé scény (1966, překl. S. O'Casey: Konec začátku, s J. Werichovou); Reportér; Roj; Rovnost (Brno 1946, 1965); Rozpravy Aventina (1928–31); Rudá zář (1935); Rudé právo (1933, 1935–37, 1964); Snaha (Brno 1934); sb. 150krát Osel a stůň (1933, studie O jazzových textech); Svob. Československo (1945); Svob. slovo (1945, 1969–70, 1979–80); Telegraf (1933, 1936–37); Tschechoslowakei (1956); Tvorba (1937–38, 1946); Vest pocket revue (1929–30); alm. Váno (1930); sb. Vlasta Burian (1969); Wiener Allgemeine Zeitung (1932); Země Sovětů (1935, W. přednáška O sovětském divadle a vůbec); Změď. noviny (1968); sb. Zítřek (New York 1943, Balada o Moravcovi s tit. Moravec a Alma mater a dialogy); Zlatý máj; Žijeme (1932); mimoto především v divadelních programech vyd. k představením O. d., resp. Divadla V+W; – posmrtně: A – Almanach autorů (1991, předscény); ant. České drama a divadlo ve druhé polovině 20. století (1992); Divadelní revue (1990, 1992–93, 1995; V. a W.: mj. 1992 Silvestrovská revue, skeč Sanatorium doktora Hormona, s V. Burianem, prem. 1933; 1993 skeč Bydlí tu pan Bulánek?, prem. 1928; 1995 Kostky jsou vrženy, prem. 1929; resp. ed. V. Just); in F. Cinger: Smějící se slzy aneb Soukromý život J. W. (2004, rozhlasové vzpomínky z 1969); sb. František Langer na prahu nového tisíciletí (2000); Iluminace (1993, 1996; 1993 V. a W.: Hej, pane králi a Dva kumpáni mistra Františka, dvě varianty synopse filmu o Villonovi; 1996 filmová P Švejk z 1947, s K. Steklým; vše ed. V. Kofroň); Kmen (1990); Lit. měsíčník (1990, č. 1); M. Horníček: Hovory s J. W. (1991, obs. i předscény W. a Horníčka); Reportér (1990); Semaforum (1990–91); Svědectví (Paříž 1981, V. a W.: skeč Bydlí tu pan Bulánek?, prem. 1928, Rozkošná společnost, prem. 1933, Ve spárech upíra ze hry Kostky jsou vrženy, ed. P. Král); Tvar (1991); ant. Uzel pohádek (1991); sb. Vy si mne s někým pletete aneb Z besed na filozofické fakultě (1994); dále v literatuře o W. a O. d. ■ KNIŽNĚ. *Společné práce J. W. a J. Voskovce*: viz rubrika KNIŽNĚ I. hesla Jiří Voskovec. – *Práce J. W. Beletrie, vzpomínky a publicistika*: Fimfárum (pohádky, 1960; rozšíř. vyd. 1963, 1968 a 1997); Italské prázdniny (cestopisná P, 1960; 1984 in Úsměv klauna); Lincoln 1933 (PP 1970, 2. vyd. 1990; s tit. Americké příběhy Toronto 1983); Bleška a veška (BB pro ml., 1970); – posmrtně: J. W. vzpomíná... vlastně Potlach (1982); Úsměv klauna (PP, cestopis, pohádky, 1984, ed. M. Bělíková, obs. kn. Italské prázdniny; změn. vyd. 1997); Povídky nejen o psech (1990, ed. R. Dolejš a V. Kofroň); Všechno je jinak (PP a vzpomínky, 1991, ed.

J. Tafel; vyd. 2006 rozšíř. o kn. R. Werichové Znělky duše); Když už člověk jednou je... (1995, soubor úvah z rozhlasového Gramotíngtanglu z 1966–67, ed. K. Koliš); in Faustovy skleněné hodiny. V & W neznámí 1 (1977, ed. R. Dolejš a V. Kofroň; W. publicistika z 20. let); mimoto rozhovory (viz rubriku LITERATURA). – *Překlady a adaptace*: Teta z Bruselu (1961, podle J. N. Nestroye; původní úpr. s J. Voskovcem: ...si pořádně zařadit a Hlava proti Mihuli); W. Shakespeare: Král Jindřich IV. (1964, verše přel. J. Vladislav) + Falstaffovo babí léto (1969, adaptace hry Jindřich IV., překl. veršů J. Vladislav, obs. i Dopis Williamu Shakespeareovi, prem. 1964 s tit. Veselá hra o smutku stárnutí sira Johna Falstaffa, hráno i s tit. Babí léto); J. Keselring: Jezinky a bezinky (1967, přel. Z. Werichová a M. Fantová, prem. 1970); G. S. Kaufman, M. Hart: Přišel na večeri (1968, přel. Z. Werichová a M. Fantová, prem. 1946). – *Ostatní práce*: Kresby (1991, ed. K. Koliš). ■ SCÉNICKY. *Hry a skeče* (zvláště příležitostné výběry z jiných her, s J. Voskovcem): Visací stůl č. 2 (1927, s jinými); Kufry (1928); Varieté revue (1930); Silvestr (1932); V+W v kostce (1933); Kabaretní představení (New York 1939); Take it easy (New York 1939); Kabaretní večer (New York 1939); Výstupy z repertoáru V+W (Hollywood 1941) aj.; (J. W.): in L. Gelbart, B. Shevelove: V Římě na place byla legrace (1968, přel. J. Werichová, W. napsal texty písní); Paleček (pro ml., 1985). – *Překlad*: O. Hammerstein, J. Kern: Show boat (Bílý kvítek – Loď komediantů) (1972, s J. Werichovou-Kvapilovou, W. přel. texty písní). ■ KORESPONDENCE: J. Voskovec, J. W.: Jen dvě stě slov: K jubileu VPR (šéfredaktoru Divadelních novin z 1967), Divadelní noviny 10, 1966/67, č. 19–20; in Depeše z konce tisíciletí. Korespondence Vítězslava Nezvala (Nezvalovi z 1934–57; 1981, ed. M. Krulichová, L. Tomek, L. Vinařová); in V. Škutina: Tak už jsem tady s tím vápnem, pane Werichu! (Škutinovi z 1969; Curych 1981); K. Trinkewitz: J. W., hovnoviny a blablalblalabohyt (Trinkewitzovi z 1975), Reportér (Curych) 1984, č. 4; J. W.: Listování (rodičům z 1914–30, manželce z 1955–80, vzáj. koresp. s různými adresáty a úřady z 1940, 1945 a let poválečných, mj. s J. Voskovcem, M. Formanem, J. V. Plevou, J. Seifertem, V. Neffem, obs. i dosud knižně nepublikované texty, rozhovor s J. Suchým z 1977 a vzpomínky J. Voskovce, J. Adamové, J. Týlové ad.; 1988, ed. M. Bělíková; rozšíř. vyd. 2003); K. Trinkewitz: Půlpravdníci na české národní roli (Trinkewitzovi z 1979), Reportér (Curych) 1989, č. 6; sb. 40 let práce pro českou knihu 1949–1989 (J. Pilařovi z 1965; 1989, ed. O. Hrivňáková); J. W.: Vaši nabídku... (Čes. lit. fondu z 1969), Kmen 1989, č. 40; I. Rössler: J. W. se odvolává... (Krajskému výboru pasů a víz z 1974), Tvorba 1989, č. 52; Stará slova. J. W. J. V. Plevovi (z 1974), ROK 1990, č. 3; V. Lín: Hledání ztracených pstruhů aneb Pozdní setkání s klaunem (Línovi z 1976), Čes. deník 23. 11. 1991; in Srdečně Váš Jiří Voskovec (divadlu Semafor z 1963; 1992, ed. R. Dolejš, V. Kofroň);

sb. Alcantara (Alcantarovi, tj. J. Wienerovi z 1972; 1992, ed. M. Kromiš); tp (T. Pěkný): Kalendárium. F. R. Kraus (Krausovi z 1967), Roš chodeš 1992, č. 5; in R. Truhlařík: Můj strýc Artur aneb Vzpomínky na Voskovce a W. (A. Dvorskému z 1939–40; 1992); in I. Inov: Jak to všechno bylo, pane Werichu? (I. Ivanovi-Inovovi z 1958–75; 1992); in J. L. Kalina: Voskovec, W. & Comp. Obozří sa s úsmevom (Kalinovi z 1932), Mosty 1994, č. 1–4; in J. Fučík: Reportáž psaná na oprátce (G. Fučíkové z 1945; 1994); in J. Janoušek: Rozhovory s J. W. (J. Seifertovi z 1980, V. a W. E. Táborskému z 1940, V. Trojanovi b. d., J. Voskocovi z 1978, Z. Werichové b. d. aj.; 1994, rozšíř. vyd.); Milý Hugoušku! Tvůj Jan Amos Buřt (H. Haasovi z 1958–62), Divadelní noviny 1996, č. 3 (ed. V. Procházká) → A. Fuchs, B. Haasová: Dlouhá svatební cesta (1997); in R. Jakobson: Z korespondence (Jakobsonovi z 1938; 1997, ed. A. Morávková); jh: W. versus Zář (kosp. s Krajskou prokuraturou v Pardubicích z 1958–59), Divadelní noviny 1997, č. 6; sb. V. Blažek: I v cizině jsem s tebou (V. Táborskému b. d.; 1998, ed. P. Doucek); in J. Strnad: Tmavozelený svět J. W. (Strnadovi z 1937, K. Bartovskému z 1979; 2003); in O. Suchý: Tajemství filmových hvězd (J. Bartošovi z 1932; 2004); in A. Branald: Tichý společník (Branaldovi z 1958 a 1969–70; 2005); J. Voskovec & J. W.: Korespondence 1, 2 (vzáj. kosp. z 1945–68; 2007, ed. L. Matějka, proponovány 3 sv.); dále ukázky z kosp. v literatuře o W. a O. d. ■

BIBLIOGRAFIE: J. Stowasserová: J. W. (Okres. knihovna Čes. Lípa 1990, rozmnož.). ■ LITERATURA: (O W. a Voskocovi, jejich společné tvorbě a Osvozeném divadle viz LITERATURA hesla Jiří Voskovec.) J. Cincibus: Gramofonová deska a J. W. (1964); sb. J. W. ...tiletý (1965, ed. J. Träger; přisp. F. Langer → Divadelníkem z vlastní vůle, 1986, J. Träger, J. Trmka, J. Voskovec aj.); I. V. Ivanov (Inov): J. W. (Leningrad 1971, i rozhovory s W.; upr. a rozšíř. vyd. Praha 1992 s tit. Jak to všechno bylo, pane Werichu?, přel. L. Kozáková); sb. Když se řekne W. ... (Kolín n. R. 1981, ed. J. Lederer; Praha 1990 souborně s tit. Když se řekne W. a když se řekne Voskovec; přisp. mj. V. Černý, L. Čivrný, J. Dienstbier, I. Dubská, L. Hermanová, P. Kabeš, R. Kalivoda, I. Klíma, E. Klos, P. Kohout, E. Kolár, O. Krejča, M. Kundera, P. Landovský, J. Lederer, S. Machonin, M. Machovec, M. Nedbal, J. Opavský, O. Ornest, F. Pavlíček, L. Pistorius, I. Racek, J. Seifert, O. Sus. L. Svoboda, J. Šetlík, A. Šimotová, D. Tatarka, J. Topol, J. Trefulka, M. Uhde, J. Voskovec, O. Wichterle); V. Škutina: Tak už jsem tady s tím vápnem, pane Werichu! (Curych 1981, Praha 1990, obs. i rozhovory s W. z 1968) + Pražské jaro 1968 s J. W. (inedit. 1981); J. Janoušek: Rozhovory s J. W. (1982; rozšíř. vyd. 1986, 1994, 1999); P. Taussig: Filmový smích J. W. (Filmový klub Rychnov n. Kn. aj. 1985, obs. i W. filmografii); O. Suchý: J. W. doplul k moři (1989, bibliof. ← Jonáš 1981); J. Hovorka: Pavilon polozapomenutých snů (hovory s W., 1989; dopln. a přeprac. vyd. 1995 s tit. Balada

z domu V+W); B. Jachnin: J. W. (1990); M. Horníček: Hovory s J. W. (1991); J. Pejša: S J. W. vážně i nevázně (1991); M. Batík: Toulky s Janem (1991) + Dovolena s Janem (1991); D. Malina: J. W. (1992); V. Thiele: J. W. zblízka (1994); i vzpomínky přítel, předml. M. Horníček); J. Strnad: „Druhý svět“ J. W. Rybařina a myslivost (1994); M. Batík: Číše pro Jana (1994) + Ráj J. W. (1995); V. Vařejková: Pohádkové Fimfárum J. W. (1995); P. Chrástil: J. W. Klaunovo velmi pozdní odpoledne (1999) + J. W. Kaviář i šampaňské (2000); J. W. ve fotografiích a vzpomínkách Václava Chocholy a přátel (2001, i vzpomínky M. Horníčka, J. Menzela, L. Smoljaka, Z. Svěráka aj., ed. B. Chocholová a J. Kuchař); P. Chrástil: J. W. Král a rybař (2002); J. Strnad: Tmavozelený svět J. W. (2003; obs. M. Moravec: Parazit neboli Veš vodní /polemika s M. Batíkem/ a vzpomínky K. Bartovského); P. Chrástil: J. W. Na Kampě pod pokličkou (2004) + J. W. Elixír života (2005); F. Cinger: Smějící se slzy aneb Soukromý život J. W. (2004) + 12 podob J. W. (2005); O. Suchý: Werichův Golem a Golemův W. (2005); O. Suchý, D. Cortesová: W., Cortés a Vlachovci (2006). ■ an.: Co viděl W. v Moskvě (o W. přednášce), Ranní noviny 19. 10. 1935, k tomu (fn) (F. Němec), Rudá zář 23. 10. 1935; K. Konrád: Milý Jene W., RP 9. 10. 1945 → Nevzpomínky (1963); V. Kocourek: Ruzyně 15.25 stop W. přistál!, RP 10. 10. 1945; J. Honzl: W. na uvítanou, RP 10. 10. 1945; J. K.: Mluvili jsme s J. W., LD 12. 10. 1945; Z. Hořec: W., divadlo a buggy-wuggy, Mladá fronta 19. 10. 1945; J. Honzl: Vančura a W. (rozhovor), Svět práce 25. 10. 1945; JMG (J. Grossman): Mluvili jsme s W., My 45, 1945, č. 6 → Texty o divadle 2 (2000); V. Solák: Hoffmeister a W. mluví o Americe, Lid. kultura 1946, č. 2; J. Zitko: W. první vystoupení a ještě o jiných, Sborník Masarykova reálného gymnázia v Praze II 1871–1946 (1946); K. Milotová: ref. insc. G. S. Kaufman, M. Hart: Přišel na večeri., Práce 5. 9. 1946; ● ref. film Císařův pekař – Pekařův císař: vbc (V. Vrabec), Svob. slovo 30. 12. 1951; J. Opavský, RP 6. 2. 1952; J. Skácel, Rovníst 14. 3. 1952; N. Ždanov, Izvěstija (Moskva) 13. 5. 1953; an., Kulturní informace 1. 6. 1953 (i o dalších ref.) ●; ● k padesátinám: AH (A. Hoffmeister), LitN 1955, č. 6; K. Konrád, LD 6. 2. 1955 ●; ● ref. insc. Caesar (W. úprava): jtg (J. Träger), Svob. slovo 16. 11. 1955; J. Hájek, LitN 1955, č. 49; J. Pecháček, Divadlo 1956, s. 247 ●; R. Krátký: Nač by sjezd neměl zapomenout, LitN 1956, č. 16 (kritika satiry a W. politických postojů; k tomu J. W., LitN 1956, č. 21); V. Lorenz: Milý Jene W., Květen 1, 1955/56, s. 317; J. Lederer: ABC Jana W., Večerní Praha 4. 9. 1957; ● ref. insc. Balada z hadrů (W. úprava): jtg (J. Träger), Svob. slovo 2. 11. 1957; F. Černý, Divadelní noviny 2 1958/59, č. 11 ●; kh (K. Hrách): Nepsali jsme o tobě, Jene W. (o političnosti humoru), Květen 3, 1957/58, s. 282; J. Kalina: Balada z hadrů včera a dnes, čiže problém nového uvádžania hier O. d., Film a divadlo 1958, č. 3; ● ref. insc. Těžká Barbora (W. úprava): jtg (J. Träger), Svob. slovo 18. 11. 1958; Gm (P. Grym), LD 19. 11. 1958;

Werich

O. Kryštofek, *Mladá fronta* 21. 11. 1958; J. Opavský, *RP* 23. 11. 1958; M. Obst, *Divadlo* 1959, č. 1 ●; J. Kopta: W+H, *LD* 29. 11. 1958; V. Škutina in *Hrdinové filmové veselohry* (1958); J. Honzl in *Divadelní a literární podbiznis* (1959); ● ref. *Fimfárum: ille, Lud* (Bratislava) 9. 12. 1960 (i ref. *Italské prázdniny*); M. Schulz, *LitN* 1960, č. 51 (i ref. *Italské prázdniny*); V. Stanovský, *Kultura* 1960, č. 51–52; P. Grym, *HD* 1961, s. 38 (i ref. *Italské prázdniny*); Z. K. Slabý, *ZM* 1961, s. 166 ●; F. Kafka, P. Král, P. Voskovec: *Polemika o Janu W., Mladá tvorba* (Bratislava) 1961, č. 12; ● ref. *insc. adaptace Teta z Bruselu: Gm* (P. Grym), *LD* 9. 9. 1961; V. Gabriel, *Kultura* 1961, č. 37; V. Kudělka, *Rovnost* 31. 7. 1962 ●; J. Dewetter: *Jak je králík živ, Divadlo* 1962, č. 1; V. Havel: *Križe a její příčiny* (o ABC), *Divadlo* 1962, č. 2 → *Eseje a jiné texty z let 1953–1969. Spisy* 3 (1999); ● ref. *Italské prázdniny: P. Den, Perspektivy* (New York) 1962, sv. 4, s. 55; J. Pecháček, *Plamen* 1962, č. 11 ●; J. Träger, A. Fuchs: S. J. W. (rozhovor), *Divadelní noviny* 6, 1962/63, č. 10–11 → roč. *Pro a proti '62* (1963); S. Machonin: *Moudrost W. umění, RP* 31. 7. 1963; L. Veselý: *Dva mistři* (W. a Trnka), *LitN* 1963, č. 31; F. Kožík: *O přirozeném slovu, J. W. a Komenském*, *LitN* 1963, č. 32; K. Kyncl: J. Voskovec o sobě + W., *Jasněm a o některých jiných věcech, Kulturní tvorba* 1963, č. 47; L. Aškenazy: *J. W. und Jiří Trnka, Im Herzen Europas*, 1964, leden; P. Grym: *Babí léto rytíře Falstaffa* (ref. *insc.*), *LD* 26. 4. 1964; Z. Bláha: *Ostrov Dynamit v televizi, RP* 11. 11. 1964 (k tomu polemika J. W., *RP* 17. 11. 1964; (r), *RP* 15. 12. 1964); P. Král: *W* (medailon), *Plamen* 1964, č. 11; J. Träger: *J. W., Kulturněpolitický kalendář 1965* (1964); V. Müller: *O J. W. Richovi* (vzpomínka), *LD* 1. 1. 1965; Jar. Procházka: *J. W., Osvozené a Národní divadlo, LD* 31. 1. 1965; ● k šedesátinám: M. Horníček, *V. Jasný, J. Träger, J. Voskovec, Divadelní a filmové noviny* 8, 1964/65, č. 13; J. Mikota, *O knihách a autorech 1965*, č. 1; V. Blažek, *Kulturní tvorba 1965*, č. 5; V. Petrovičová, A. Pelc aj., *LitN* 1965, č. 6; J. Träger, J. Šíma, *LitN* 1965, č. 25 ●; V. Jasný: *V+W tentokrát ve Vídni* (o setkání nad scénářem Falstaffa), *Kino* 1965, č. 6; J. Mikota: *Když byli Ježek a W. poprvé v Moskvě, LD* 25. 7. 1965; J. Voskovec: *Hollywoodská epizoda, sb. Divadlo* (1965); A. Urbanová in *Miroslav Horníček* (1966); V. Blažek in *Třetí přání* (1967); *Co je s Kohoutem, Werichem...?* (rozhovor P. Hříšného s J. S. Kupkou), *Pochodeň* 17. 10. 1968; J. Werichová: *Zpráva o J. W., Janě, Jiřím Voskovcovi a cestě do USA, Květy* 1969, č. 6; Jiří Šlitr kontra J. W. (rozhovor Š. s J. Ledererem), *Mladá fronta* 6. 3. 1969; J. Ruml: *Tři hodiny dobré pohody s J. W., Reportér* 1969, č. 17; ● k pětadesátinám: M. Horníček, *Českosl. televize* 1970, č. 6; J. Träger, *Záběr* 1970, č. 3; P. Grym, *LD* 6. 2. 1970; S. Kopecká, *Večerní Praha* 6. 2. 1970; M. Nedbal, L. Hermanová, F. Filipovský, H. Vítová, vše *LD* 7. 2. 1970 ●; O. Sus: *Ahoj na sobotu...* (k W. vzpomínkám), *HD* 1970, č. 3; M. Česal: *W. pohádky a loutkové divadlo, Českosl. loutkář* 1970, č. 3; P. Den: ref. *Falstaffovo babí léto,*

Proměny (New York) 1970, č. 2; J. Mikota: *O Ježkovi a fotbalistech v Moskvě, Práce* 28. 11. 1970; J. Voskovec in J. W.: *Lincoln 1933* (1970) → (*Mandarín s malýma očima*) J. W.: *Americké příběhy* (Toronto 1983) → *Lincoln 1933* (1990); M. Horníček in *Hovory* (1970); O. Chaloupka: ref. *Bleška a veška, ZM* 1971, s. 109; F. Černý in *Pozdravy za divadelní rampu* (1971); šva (J. Švarcová): *J. W. vypravěč* (ref. LP), *G* 1978, č. 8; ● k pětasedmdesátinám: (kr), *LD* 6. 2. 1980; D. Palacká, *Zeměd. noviny* 6. 2. 1980 ●; ● nekrology: (mc) (M. Courton), *RP* 1. 11. 1980; J. Procházka, *Svob. slovo* 1. 11. 1980; D. Cimická, *Zeměd. noviny* 3. 11. 1980; J. Pelc, *Tvorba* 1980, č. 45; (jko) (J. Kolář), *Práce* 11. 11. 1980; A. Kratochvíl, *Čes. slovo* (Mnichov) 1980, č. 11; G. Francl, *Záběr* 1980, č. 22; V. Škutina, *Magazín* (Curych) 1980, č. 6; J. S. (Strnad), *Zpravodaj* (Curych), 1980, č. 12; J. Voskovec, *Listy* (Řím) 1981, č. 1 → *Voskovec & Wachsmann* (1996); J. Švarcová, *G* 1981, č. 1; A. Závodský, *Universitas* 1981, s. 103 ●; ● vzpomínky: J. Morák, *Zeměd. noviny* 8. 11. 1980; M. Horníček, *Květy* 1980, č. 47; J. Lederer, *Magazín* (Curych) 1980, č. 6; J. Brdečka, *Kino* 1980, č. 24 ●; (pražský student): *Rozloučení s J. W., Obrys* (Mnichov) 1981, č. 2; K. Trinkewitz *padesátkrát, Magazín* (Curych) 1981, č. 6; J. Rybák in *J. W. vzpomíná... vlastně Potlach* (1982); ● ref. *J. W. vzpomíná... vlastně Potlach: -mf-* (M. Fikar), *Nové knihy* 1982, č. 32–33; J. Kliment, *RP* 16. 8. 1982; vn (V. Novotný), *Květy* 1982, č. 38; J. Poláček, *Rovnost* 14. 10. 1982; J. Dresler, *Studie* (Řím) 1983, s. 207 ●; ● ref. *J. Janoušek: Rozhovory...: -mš-* (M. Šimečka), *Obrys* (Mnichov) 1983, č. 2; J. Poláček, *Rovnost* 9. 3. 1983; V. Just, *Scéna* 1983, č. 6; M. Rusinský, *Kulturní měsíčník* 1983, č. 4 ●; V. Škutina: *Hysterie se smrtí J. W., Magazín* (Curych) 1983, č. 2; K. Trinkewitz: *Kde jsou skutečné paměti J. W.?, tamtéž, č. 3–4*; in sb. *Slovo a hlas* (podruhé) (1983, red. V. Justl); J. Vladislav in *Malé morality* (Mnichov 1984); ● ref. *Úsměv klauna: A. Hájková, Rovnost* 8. 8. 1984; A. K. (Kostlán), *ČCH* 1984, s. 785; M. Blahynka, *Lit. měsíčník* 1985, č. 2 ●; ● k 80. výr. nar.: (jtv), *Mladá fronta* 6. 2. 1985; F. Novotný, *Práce* 6. 2. 1985; S. Bartůšková, *Rovnost* 6. 2. 1985; J. Kliment, *RP* 6. 2. 1985; M. Zdražilová, *Záběr* 1985, č. 3; Ignotus, *Listy* (Řím) 1985, č. 5 ●; S. Reiniš: *Už toho nechte, pane profesore!* (i o úpravách W. vzpomínek), *Reportér* (Curych) 1985, č. 2; A. Jedlička: *Strašidlo v egyptském chrámu. Strýček Jedlička vzpomíná...*, *Mladá fronta* 30. 12. 1985; J. Fiala: *Žluté mužátko* (o motivu), *ZM* 1986, s. 160; an.: *V a W* (polemika s R. Preisnerem ve sb. *Když se řekne W.*), *Zpravodaj* (Curych) 1987, č. 7–8; J. Pejša in *Doktor a jeho přátelé* (1987); V. Kocourek: *Desátého září v osmapadesátém* (vzpomínka), *Listy* (Řím) 1988, č. 3, *Čtení na léto* 9; V. Škutina: *Vyvedení aprílem* (vzpomínka), *Čes. slovo* (Mnichov) 1988, č. 4; M. Lasica, S. Šteпка: *Listy, Slovenské pohľady* (Bratislava) 1988, č. 12; ● ref. *V. Thiele: Klaunovo pozdní odpoledne* (anekdoty o W.): (jas) (J. Slomek), *Mladá fronta* 23. 9. 1988; (AFU) (A. Fuchs), sb. *Dramatické*

- umění 1988, sv. 2 ●; V. Just in J. W.: Listování (1988); ● ref. Listování: F. Cinger, RP 19. 7. 1989; F. Benhart, Sodobnost (Slovinsko) 1989, č. 4 → Jedna a jedna (1999); D. Fousková, Práce 19. 9. 1989; J. Chuchma, Mladý svět 1990, č. 12; J. Poláček, Kulturní měsíčník 1990, č. 4; A. Štěrbová, Scéna 1990, č. 4; V. Gardavský, tamtéž, č. 9; V. Píša, Severočes. deník 19. 4. 1990; (AFU) (A. Fuchs), sb. Dramatické umění 1990, sv. 1 ●; J. Pilař: U Werichů, Sluneční hodiny (1989; k tomu polemika: J. Holubová, Obrys /Mnichov/ 1989, č. 4; K. Trinkewitz, Reportér /Curych/ 1989, č. 5; M. Špirit, Západ /Ontario/ 1989, č. 6); F. Kožík: Ve dvě v noci (vzpomínka), LD 25. 8. 1989; V. Škutina: Tak už jsem tady s tím vápnem, pane Werichu... po dvaceti letech, Reportér (Curych) 1989, č. 6; J. Kadlec: Redakce na druhém břehu. Období Kultury 1957–1962, Tvorba 1989, č. 37 (k tomu V. Justl, Tvorba 1989, č. 51; J. Kadlec, Tvorba 1990, č. 1); H. Šmahelová in Návraty a proměny (1989); Lit. měsíčník 1990, č. 1 (vzpomínky, usp. M. Bělíková); ● k 85. výr. nar.: H. Pekárek, Rozhlas 1990, č. 6; M. Horníček, LD 2. 2. 1990 + Reportér 1990, č. 1; J. Tvrzník, Mladá fronta 6. 2. 1990; J. Chum, Práce 6. 2. 1990 ●; M. Jankovič: Nad W. vyprávěním Osudů dobrého vojáka Švejka, Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1990, s. 46 (inedit. 1985) → Nesamozřejmost smyslu (1991); J. Suchý: J. W.: To víte, že jim řeknu svý... (rozhovor), Kmen 1990, č. 6; P. Taussig: Falstaffovo filmové léto (Epilog J. W.), Kino 1990, č. 3; ● ref. V. Škutina: Tak už jsem tady... (vyd. 1990): I. Vágnér, Tvorba 1990, č. 28; V. Novotný, Zeměd. noviny 21. 7. 1990; J. Slomek, Mladá fronta 27. 7. 1990; J. Chuchma, Tvar 1990, č. 32; J. Olič, Fragment K 1991, č. 10 ●; A. Hradecký: Rozhovor Reportéra s cenzorem (záznam z 1969), Reportér 1990, č. 8; Poslední forbína aneb Jak zabíjeli W. (v TV), Reportér 1990, č. 23; in H. Chvojková: Jiří Trnka (1990, i úryvek z koresp.); J. Lederer in Tak tedy... přijďte! (1990, rozhovor); R. Dolejš, V. Kofroň in J. W.: Povídky nejen o psech (1990); M. Horníček in Poznámky o divadle (1990); V. Vařejková: S J. W. po deseti letech, Komenský 115, 1990/91, č. 3; ● ref. Povídky nejen o psech: I. Žitková, Ahoj na sobotu 1991, č. 9; M. Šára, Čes. a moravskoslezské Zeměd. noviny 25. 5. 1991 ●; J. Schmid in J. W.: Kresby (1991); ● ref. Kresby: M. Bělíková, Svob. slovo 15. 3. 1991; P. Janáček, LidN 20. 3. 1991; vs (V. Šuva), Nové knihy 1991, č. 15 ●; R. Dolejš a V. Kofroň in J. W.: Všechno je jinak (1991); ● ref. Všechno je jinak: F. Cinger, RP 30. 8. 1991; J. Švarcová, Nové knihy 1991, č. 39; I. Wildbachová, Naše pravda 1991, č. 96–97 ●; J. Suchý in Knížka další (1991); M. Kopecký, J. Adamová, S. Zázvorková, M. Horníček: Vánoce u Werichů, Květy 1991, č. 51; vg: Kdo to řekl (k P. Povaha), Tvar 1992, č. 15; J. Herman: Satira 1. Kapitoly z české dramatiky po r. 1945 13, Amatérská scéna 1992, č. 6; B. Hoffmann in ant. České drama a divadlo ve druhé polovině 20. století (1992); B. Nikolský: V každém Čechovi sedí kus W., LidN 4. 2. 1993 (vzpomínka s výňatky z koresp.); ● ref. I. Inov: Jak to všechno by-
- lo...: R. Nechutová, LidN 6. 2. 1993; V. Kofroň, V. Just, Divadelní revue 1993, č. 2; J. Herman, Divadelní noviny 1993, č. 5; J. Hetych, Češtinář 5, 1994/95, s. 29 ●; P. Matoušek: Forbína pohádky (ref. Fimfárum), ZM 1993, s. 101; J. Mlčák: J. W.: ...a tak nevím!, Necenzurované noviny 1993, č. 20; P. Veselý: Jak W. utíkal v osmašedesátém za hranice, RP 2. 4. 1994, příl. Magazin RP; mz (M. Zelinský): J. W.: Fimfárum, Slovník české prózy 1945–1994 (1994); J. Herman, F. Černý in sb. Vy si mne s někým pletete aneb Z besed na filozofické fakultě (1994); J. Týlová, J. Adamová in J. W.: Když už člověk jednou je... (1995); (ši) (J. Šimůnek): ref. Když už člověk jednou je..., Svob. slovo 1. 2. 1995; ● k 90. výr. nar.: M. Bělíková, Mladá fronta Dnes 2. 2. 1995, příl. Magazin Dnes; J. Týlová, V. Svítáček, J. Suchý, J. Szymik, D. Gondík, Denní Telegraf 2. 2. 1995; M. Batík, Rovnost 3. 2. 1995, příl. RT magazin; V. Just, LidN 4. 2. 1995, příl. Nedělní LN; P. Klusák, Mladá fronta Dnes 4. 2. 1995; P. Dostál, RP 6. 2. 1995; M. Švagrová, Týden 1995, č. 6 (i vzpomínky J. Týlové, J. Krónera, V. Preclíka, O. Lackoviče a J. Adamové); M. Kopecký, Svob. slovo 6. 2. 1995; J. Kerbr, Večerník Praha 6. 2. 1995 ●; V. Justl: Dva příběhy z jednoho domu (rozhovor), Večerník-Praha 3. 11. 1995, příl. Dobrý večer; M. Valtrová in Herci lásky a osudu (1995); J. Schmid in J. W.: Italské prázdniny (1995); M. Schonberg: Rozhovory s Voskocem (1995); V. Vařejková: Intertextové vazby pohádek J. W., sb. Literatura v literatuře (1995); J. Halas in Dodatky (1996); J. Voskovec in Voskovec & Wachsmanni (1996); I. Rössler in Přátelé jsou příbuzní, které si vybíráme sami! (1997); (trn) (P. Nový): ref. vyd. Fimfárum, Slovo 22. 10. 1997; J. Slomek: Causa J. W., Reflex 1997, č. 42 (k tomu: Reflex 1997, č. 49; V. Just, Metro 12. 11. 1997; J. Slomek, LidN 1997, č. 49; V. Just, LidN 1998, č. 1); J. Veličková: Co prozradí písmo: J. W., Čtenář 1998, s. 96; Z. Hořínek: J. W., LidN 26. 5. 1998; V. Bystrov: Lidé z mého zápisníku: Zakázaný W. (vzpomínka, úryvky z rozhovoru), Týdeník Rozhlas 1998, č. 49–50; J. Knapík: Trampoty „Čiřařova pekaře“: Slavný film na pozadí ideologických sporů, Dějiny a současnost 1998, č. 6; J. Herman: Legenda versus realita (o záznamech inscenací Divadla ABC), Divadelní noviny 1999, č. 1; J. Dewetter: Pointy (medailon a vzpomínky), Tvar 1999, č. 9 a 15; P. Hora: J. W.: Tři sestry a jeden prsten. Od facetie k autorské pohádce, AUP Olomouc. Philologica, sv. 72. Studia bohémica 8, 2000, s. 79; J. Černý in Načerno v českém rozhlase (2000); J. Liesler in Adié Jolie (2000, s. 205); V. Just: W. divadlo ABC (2000; obs. i texty a vzpomínky jiných, též soupis repertoáru a cit. z dobových recenzí; k tomu: J. Herman, Divadelní noviny 2001, č. 2; J. Kazda, Divadelní revue 2001, č. 2); J. Lion in Setkání – rozhovory. S významnými osobnostmi (2002); V. Preclík in Paměti sochařského portrétu (2003); S. Urbanová in Meandry a metamorfozy dětské literatury (2003); J. Kolář: ref. Forbíny vzpomínek (CD z 2002), Divadelní noviny 2003, č. 3; O. Suchý in Tajemství filmových hvězd (2004); ● k 100. výr. nar.:

Werich

A. Drda, *Babylon* 14, 2004/05, č. 5–6; J. Slomek, *LidN* 13. 1. a 27. 1. 2005 (k tomu V. Just, *LidN* 20. 1. 2005; J. Rambousek, *LidN* 17. 2. 2005); J. Černý, *LidN* 31. 1. 2005; J. Slomek, M. Švagrová, J. Suchý, *LidN* 3. 2. 2005; J. Machalická, *LidN* 3. 2. a 10. 2. 2005; V. Lešchtina, *Hospodářské noviny* 4. 2. 2005, příl. Víkend; J. Šprincl, P. Novotný, *Nedělní svět* 6. 2. 2005; O. Vodičková, S. Škoda, *Reflex* 2005, č. 5; M. Stropnický, *LitN* 2005, č. 7; *Medius, Divadelní noviny* 2005, č. 4; M. Uhde, *tamtéž*, č. 5 ●; P. Kovařík in *Literární otazníky. Mýty, záhady a aféry* 2 (2005); J. M. Burian: *Příhody Voskovce a W. v Americe. 1939–1945, Divadelní revue* 2005, č. 4; A. Branald in *Tichý společník* (2005); R. Ferklová: *Zpráva o literární pozůstalosti J. W.*, sb. *Lit. archiv* 37, 2006, s. 333.

lm

Vilém Werner

* 8. 12. 1892 *Vídeň* (Rakousko)

† 22. 5. 1966 *Praha*

Dramatik, autor společenských komedií a her demonstrující efektními dramatickými akcemi, někdy i s širším sociálním záběrem, soudobou krizí rodinných, partnerských a generačních vztahů, prozaik; rozhlasový a filmový pracovník.

Podepisoval se též Vilém Vojta Verner (Werner), Willy (Willi) Werner a Verner-Čermák (jako lektor a scenárista *Lucernafilmu* a *Státního filmu*). – Předškolní věk a první školní léta (do počátku 1903) prožil ve *Vídni*, kde byl jeho otec zaměstnán v c. k. tiskárně; z obavy před perzekucí (otec byl činný v českých protirakouských spolecích) se rodina přestěhovala do *Kolína*. Po přesídlení rodiny do *Prahy* navštěvoval W. ve školním roce 1904/05 měšťanskou školu na *Žižkově*, 1905–10 státní reálku na *Vinohradech*; přestože byl pro nemajetnost osvobozen od placení školného, po absolvování 4. roč. byl z existenčních důvodů nucen studia opustit. 1910–14 byl praktikantem, poslední rok knihkupeckým účetním v nakladatelství *J. Otto*, zároveň 1911–13 večerně studoval na *Obdobné škole Grémia knihkupců pražských*. Jako knihkupecký účetní pracoval dále v nakladatelství *M. Urbánek* (duben až srpen 1914), *Jos. R. Vilímeke* (říjen 1914 až únor 1915), v *Nakladatelském družstvu Máje* (březen 1915 až červen 1916), do září 1917 v *Čes. grafické Unii*. Do začátku 1919 byl zaměstnán v úřední *Státního obilního ústavu* v *Praze*, 1919–21 v obilních úřadech (župním a zemském) v *Bra-*

tislavě. 1921–24 byl ředitelem administrace časopisu *Slovenská politika*, do konce 1925 *Národního denníku*, 1926–28 ředitelem firmy *Novina* (vlastnila nádražní a uliční novinové stánky). V *Bratislavě* se oženil. Po návratu do *Prahy* působil 1928–32 jako tajemník *Vinohradského divadla*, pak v *Českosl.* (od 1939 *Čes.*) *rozhlasu* zprvu jako dramaturg, později jako referent dramatického a autorského odboru. V červnu 1942 po atentátu na *Heydricha* byl propuštěn, mj. též pro členství v zednářské lóži a pro styk se *Židy* (svému židovskému agentovi ve *Vídni* zajistil po anšlusu *Rakouska* emigraci přes *ČSR*; překladatel jeho her *M. Brod* s ním byl v písemném styku z *Tel Avivu* ještě 1939), kvůli němuž byl 1940 vyslýchán gestapem a pod nátlakem donucen otisknout protizidovské články v *Přítomnosti*. Tehdy byl již vážně nemocen (žaludeční vředy a tuberkulóza), ale navrhovaný invalidní důchod nepřijal a nastoupil jako lektor v *Lucernafilmu*, kde setrval i po znárodnění až do 1948, kdy s ním *Státní film* rozvázal pracovní poměr z politických důvodů: v březnu 1948 byl vyloučen ze *Syndikátu čes. spisovatelů* pro „naprosto záporný postoj k lidové demokratickému vývoji státu“ (již 1945 s ním však *Syndikát* zavedl zveřejněné disciplinární řízení a byla mu pozastavena publikační činnost). Od podzimu 1948 byl v důchodu, 1952–56 pracoval jako účetní v podniku *Perun* (výroba praček) a v sezoně 1956–57 jako ekonomický ředitel *Divadla Jiřího Wolkra*.

W. je autorem četných dramat, jež především ve 30. letech uváděly naše první scény (*Nár. divadlo, Vinohradské divadlo*) a mnohá z nich i *divadla* v *Evropě* a v *Americe*. V konverzačních veselohrách založených na pikantních situacích a vtípném dialogu živě reagoval na problémy soudobé rodiny a partnerských vztahů (*Srdce na uzdě, Právo na hřích*). Od konce 20. let se v jeho hrách projevuje tendence k hlubšímu sociálně kritickému záběru a k postižení důsledků hospodářských a politických změn. V tomto ohledu je nejpodnětější hra *Lidé na kře*, v níž se snažil postihnout morální krizi společnosti a generační rozpory v chápání životních hodnot. Za okupace uvedené drama *Červený mlýn* s vesnickou tematikou, v němž lze nalézt i ohlas *J. K. Tyla* a *L. Stroupežnického*, bylo po několika měsících zakázáno úřadem *říšského protektora* pro protifašistický podtext. K problému partnerského

soužití na pozadí sociálních bouří se vrátil dramatem *Půlnoční slunce*, svým posledním dílem uvedeným na pražské scéně, odehrávajícím se v oblasti za polárním kruhem a ovlivněným severskými dramatiky. Z linie W. tvorby vybočuje drama z období Bílé hory *Zkáza* a veršovaná pohádková hra pro mládež *Rekovný Honza* (napsaná již 1912). Pro W. hry je charakteristická detailní znalost prostředí, cit pro atmosféru, vyhraněné dramatické situace, vtipný dialog a především znalost jevištních zákonitostí a schopnost jich adekvátně využít, na druhé straně však i nedostatek tvůrčí sebekontroly, což mnohdy vedlo k povrchnosti. Jeho drobné prózy vtipně líčí autorovy zážitky z lesa a od vody. Časopisecky publikoval i verše a autoršky se podílel na písňových textech Červené sedmy. V době svého působení v rozhlasu upravitel pro vysílání hry své (*Labyrint manželství*) i cizí (mj. 1935 A. de Vigny: *Strach má velké oči* a M. Pagnol: *Malajský šíp*). V rozhlasu se uplatnil též jako režisér (F. Langer: *Andělé mezi námi*, 1935, aj.). Na popud režiséra V. Wassermannova napsal (nerealizovaný) filmový scénář *Piráť*, autorsky spolupracoval na scénářích filmů *Žena, která ví, co chce* (1934, s J. Mottlem), *Jiný vzduch* (1939, s V. Wassermannem), *Šťastnou cestu* (1943, s O. Vávrou) ad., zfilmovány byly jeho hry *Právo na hřích* (1932) a *Lidé na kře* (1937). V rukopisu zůstaly *Boxerské povídky* a drama *Trosečníci*; teprve více než po půlstoletí bylo z pozůstalosti otištěno časopisecky drama *Člověk v pekle* (1. díl zamýšlené trilogie o fašismu *Lidstvo v bouři*). V novinových zprávách jsou evidovány neověřitelné dokončené nebo divadly přijaté rukopisy her *Světlo na majáku* (1932), *Majāky v přístavu* (1934 – snad jde o hru později nazvanou *Trosečníci*), *Malé, sladké děvče* (1934), *Útěk z ráje* (1940) a *Bohatý chudák* (1940), též nerealizovaný scénář *Sedmý den Bůh odpočíval* (1933). – V bibliografiích bývají W. přisuzovány překlady z angličtiny (1936 W. Faulkner: *Srpnové světlo*, 1948 Ch. Jackson: *Ztracený víkend* a E. Linklater: *Odvaha vojína Angela*), jejichž autorem je patrně filolog Vilém Werner (* 1906 v Londýně).

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Vilém Čermák, V. V. Čermák; V. W. ■ PŘÍSPĚVKY in: Čes. slovo (1930–34); Čtème (1941–42); Index (1939); Lid. noviny (1938–41); Lit. noviny (1932); Nár. divadlo; Nár. listy; Nár. osvobození (1936); Nedělní list (1941); Ochetnické divadlo (1934); sb. Pestré povídky a novely od najlep-

ších autorov sveta (Bratislava b. d., 1923; W. překlad do slovenštiny – E. A. Poe: *Čierna kočka*); Polední list (1941); Právo lidu (1936); Přítomnost (1937); Přítomnost (1942); Ranní noviny (1938); Salon (Brno 1929); Topičův sborník (1921); Tribuna (1926, 1928); Venkov (1926); Země a lidé (1963); Zvon (1933); – posmrtně: Divadelní revue (2003, D *Člověk v pekle*, psáno 1949). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Moderní Šalamoun (FF b. d., 1917, podp. Willy Werner); Choulostivá historie (D 1925, i prem., podp. Vilém Vojta Werner); Pod stromem zapovězeným (D b. d., 1927, i prem.); *Zkáza* (D 1927, i prem., podp. Vilém Vojta Werner); *Lázně Zázračná voda* (D 1928, na obálce tit. *Hotel Zázračná voda*, prem. 1929; upr. vyd. 1934); *Srdce na uzdě* (D 1928, prem. 1929; upr. vyd. 1935 a 1941; 1932 jako rozhlasová hra); *Kulí* (D b. d., uveden rok vzniku 1929, t. r. i prem.); *Rekovný Honza* (D pro ml., 1929); *Todo je outsider* (D 1930, prem. 1929); *Láska je problém ožehavý* (D 1930, i prem.); *Právo na hřích* (D b. d., 1931, i prem.; upr. vyd. 1934 a 1944); *Komediant Hermelín* (D b. d., 1932, i prem.); *Zuzana hraje vabank* (D 1934, prem. 1933); *Medvědí tanec* (D 1934, i prem.; 1935 jako rozhlasová hra); *Labyrint manželství* (D 1934, i prem.; 1935 jako rozhlasová hra); *Lidé na kře* (D 1936, i prem.); *Noví lidé* (D 1939, prem. 1938); *Štěstí je umění* (D 1940, prem. 1939, původní tit. *Pravda se neříká*); *Červený mlýn* (D 1940, i prem.; upr. vyd. 1941 a 1946, původní tit. *Magdalena*); *Půlnoční slunce* (D 1941, i prem.); *Sedí rybař u vody* (PP 1942); *Život je samý zářak* (D 1944, i prem.; 1956 rozmnož. s tit. *Pomník nejkrásnější*); *Chodí houbař po lese* (PP 1947); *Pařížský rychlík* (D 1959, rozmnož.). – *Souborné vydání*: *Souborné hry V. W.* (E. Rosendorf, dodatečně soubříděny do souboru W. hry vydávané od 1925 v Rosendorfových knižnicích *Hry českého jeviště* a *Lidové hry českého jeviště*, číslován jen sv. 7 – *Todo je outsider*, pův. označený jako sv. 69). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: *Pestré povídky a novely od nejlepších autorov světa* (Bratislava b. d., 1923). ■

LITERATURA: ● ref. Choulostivá historie: Sk (F. Skácelík), LidN 12. 9. 1925; If. (I. J. Fischerová), NO 15. 9. 1925 ●; ● ref. Pod stromem zapovězeným: Schz. (K. Schulz), LidN 12. 3. 1927; -FR- (J. Frejka), NO 12. 3. 1927; = (J. Vodák), Čes. slovo 12. 3. 1927 ●; If. (I. J. Fischerová): ref. *Zkáza*, NO 13. 11. 1927; ● ref. *Srdce na uzdě*: Ot. F. (Fischer), PL 23. 6. 1929; kd. (E. Konrád), NO 23. 6. 1929; B. (E. Bass), LidN 23. 6. 1929; -jeř- (J. Fučík), RP 23. 6. 1929 → *Divadelní kritiky* (1956, s. 312) ●; ● ref. *Todo je outsider*: -vě- (V. Řezáč), Čes. svět 25, 1928/29, s. 1211; om (O. Mrkvička), LidN 3. 9. 1929; kd. (E. Konrád), NO 3. 9. 1929; AMP. (A. M. Píša), PL 3. 9. 1929 ●; ● ref. *Láska je problém ožehavý*: om (O. Mrkvička), LidN 19. 10. 1930; amp. (A. M. Píša), PL 21. 10. 1930; č. (F. Černovský), Venkov 23. 10. 1930 ●; ● ref. *Právo na hřích*: -es- (E. Synek), Telegraf 2. 10. 1931; AMP. (A. M. Píša), PL 3. 10. 1931; Ot. F. (Fischer), LidN 3. 10. 1931; H. Jelínek, Lumír 58, 1931/32, s. 61; O. Š. M. (Štorch-

Wernhard

-Marien), RA 7, 1931/32, s. 31; Č. (V. Červinka), Zvon 32, 1931/32, s. 71 ●; ● ref. Komediant Hermelín: E. Adler, RA 7, 1931/32, s. 289; O. Š. M. (Štorch-Marien), RA 7, 1931/32, s. 311; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 3. 6. 1932; AMP. (A. M. Píša), PL 3. 6. 1932; j. w. (J. Wenig), Venkov 4. 6. 1932; an., RA 8, 1932/33, s. 30 (rozhovor) ●; ● ref. Zuzana hraje vabank: jv. (J. Vodák), Čes. slovo 3. 12. 1933; Ot. F. (Fischer), LidN 3. 12. 1933; J. H. (Hilbert), Venkov 3. 12. 1933; H. Jelínek: Lumír 60, 1933/34, s. 119 ●; F. Langer in V. W.: Medvědí tanec (1934) → Prostor dfla (2001, s. 102); ● ref. Medvědí tanec: Ot. F. (Fischer), LidN 30. 1. 1934; kd. (E. Konrád), NO 30. 1. 1934; AMP. (A. M. Píša), PL 30. 1. 1934; J. H. (Hilbert), Venkov 30. 1. 1934; -á- (J. Rybák), Haló noviny 31. 1. 1934; O. Š. M. (Štorch-Marien), RA 9, 1933/34, s. 83; H. Jelínek, Lumír 60, 1933/34, s. 227 ●; M. Hc. (Hudec): ref. Labyrint manželství, Samostatnost 1935, č. 21; ● ref. Lidé na kře: F. Götz, Nár. divadlo 13, 1935/36, č. 9; H. Jelínek, Lumír 62, 1935/36, s. 294; -am., Telegraf 20. 2. 1936; B. (E. Bass), LidN 21. 2. 1936; AMP. (A. M. Píša), PL 21. 2. 1936; -ri-, RP 21. 2. 1936; A. M. Brousil, Venkov 21. 2. 1936; -ger. (J. Träger), LUK 1936, s. 74; L. Linhart, Magazín DP 4, 1936/37, s. 219 ●; AMP. (A. M. Píša): ref. Právo na hřích (nová insc.), PL 2. 1. 1937; ● ref. Noví lidé: kd. (E. Konrád), LidN 9. 12. 1938; AMP. (A. M. Píša), PL 9. 12. 1938; A. M. Brousil, Venkov 9. 12. 1938; K. Strnad (J. Fučík), Čin 1938, s. 310 → Milujeme svůj národ (1948, s. 85) ●; J. Kopecký: ref. Lidé na kře, Noví lidé, Studentský časopis 18, 1938/39, s. 147; ● ref. Štěstí je umění: kd. (E. Konrád), LidN 31. 12. 1939; AMP. (A. M. Píša), Nár. práce 1. 1. 1940; M. Rutte, NL 3. 1. 1940; A. M. Brousil, Venkov 3. 1. 1940; -ühl- (B. Mühlstein), Naše zprávy 1940, č. 1 ●; ● ref. Červený mlýn: pí (F. Píšek), LidN 20. 12. 1940; B. (E. Bass), LidN 21. 12. 1940; AMP. (A. M. Píša), Nár. práce 21. 12. 1940; A. M. Brousil, Venkov 21. 12. 1940; -ühl- (B. Mühlstein), Naše zprávy 1940, č. 103 ●; ● ref. Půlnoční slunce: Č. (V. Červinka), Zvon 41, 1940/41, s. 436; pí (F. Píšek), LidN 12. 2. 1941; B. (E. Bass), LidN 14. 2. 1941; amp. (A. M. Píša), Nár. práce 14. 2. 1941; mk. (M. Kolář), Večerník Nár. práce 14. 2. 1941 ●; F. Götz: V. W., sb. České umění dramatické 1 (1941, s. 288); ● ref. Chodí houbař po lese: jk. (J. Kunc), Knihy a čtenáři 1947, s. 233; cd, Rovnost 27. 1. 1948 ●; (Gm). (P. Grym): nekrolog, LD 26. 5. 1966; (VM). (V. Müller): Rozený dramatik, LD 1. 12. 1972; J. Hrbas in Martin Frič – lidový vyprávěč (i o V. W. a filmu Lidé na kře), Film a doba 1972, s. 74; P. Taussig in Spisovatelé a česká literatura 20. století ve vztahu k filmu do r. 1945, sb. Film a literatura 1 (Ostrava, Olomouc, Krajské kulturní středisko 1986, s. 33); (pol): Zapomenutý dramatik, Svob. slovo 10. 12. 1992; I. Foustka in V. W.: Sedí rybář u vody (1992); V. Just: Co dlužíme V. W.?, LitN 2003, č. 7 + Případ V. W. (studie k otíštěnému dramatu Člověk v pekle), Divadelní revue 2003, č. 1.

sm

Josef Wernhard

* 10. 3. 1766 Praha

† 13. 4. 1841 Červená Řečice u Pelhřimova

Autor homiletické příručky a příležitostného kázání.

Psán též Wernhardt, Vernhard. – V Praze vystudoval tzv. filozofii a později bohosloví (od 1787, vysvěcen 1790). Nejpozději od 1793 působil jako kaplan a katecheta v Týně n. Vltavou, od 1802 byl farářem v Dolní Cerekvi, od 1814 děkanem v Červené Řečici.

Kromě příležitostného kázání V. sepsal a vydal tiskem – inspirován tradicí katolické francouzské klasicistní (J. B. Bossuet, J. B. Massillon) a rakouské racionalistické homiletiky (I. Wurz) – rétorickou příručku pro kazatele *Figurae artis oratoriae ecclesisticae... Výborní způsobové duchovní vejmluvnosti... Po předmluvě, v níž zdůraznil důležitost pastorální teologie a závažnost školeného přístupu k homiletické praxi, rozebral postupně 26 typických rétorických figur (mj. antithese, compensatio, imago, communicatio, ironie, různé druhy prosopoeie) a sestavil k nim patřičné příklady. S největší pravděpodobností byl také autorem takřka všech úryvků kázání, které se tematicky, kompozičně ani stylisticky nevyvíkají z běžné dobové produkce; jistým přínosem bylo V. užívání české rétorické terminologie (antithese – protistojka, gradatio – postupování aj.), které souviselo s tehdejšími pokusy autorů Jungmannovy generace (A. Marek, bratři Preslové, J. V. Sedláček aj.) o české vědné názvosloví. Doklady o další literární činnosti nejsou známy.*

KNÍŽNĚ. *Náboženské práce*: Řeč na neděli druhou postní aneb Pamětní den vyhořelého Vltavotejnského města držaná (1797); *Figurae artis oratoriae ecclesisticae in exemplis adornatae* neb *Výborní způsobové duchovní vejmluvnosti, k příjemnému, pohodlnému a užitečnému přednášení slova Božího* (1821). ■

BIBLIOGRAFIE: Knihopis č. 16 500 – 16 500a.

vpb

Elisabetha Ioanna Westonia

* 1581 Anglie

† 23. 11. 1612 Praha

Latinská humanistická básnířka.

Psána též Alžběta Johanna (Jana) W. i Vestonia; angl. Elizabeth Jane Weston. V literatuře bývá chybně uváděno datum narození 2. 11. 1582. – Otec, nižší úředník J. Weston, zemřel brzy po jejím narození, matka se znovu provdala za E. Kellyho. 1583 opustila rodina Anglii a 1584 se usadila v Třeboni, kde Kelly působil jako alchymista u Viléma z Rožmberka. Od 1586 byl ve službách Rudolfa II., který jej posléze jmenoval císařským radou; získal též šlechtický titul a rozsáhlé statky. 1591 zabil v souboji dvorského úředníka, byl uvězněn na Křivoklátě a jeho majetek byl bez ohledu na rodinu zabaven královskou komorou. 1594 byl propuštěn, ale 1596 znovu uvězněn v Mostě (do města se za ním přestěhovala celá rodina) a po nezdařeném útěku spáchal 1597 ve vězení sebevraždu. Rodině, která se ocitla bez prostředků, poskytl v Praze pohostinství místokancléř Jindřich (Domináček) z Písnice, na žádosti vdovy císař i přes přímluvy mocných příznivců nereagoval. W. získala už v raném mládí latinské vzdělání u humanistického učence J. Hammonda, údajně uměla i francouzsky, italsky, německy a česky. 1603 se provdala za falckého šlechtice, právního zástupce při Rudolfově dvoře, J. L. z Eisenachu, kterému porodila sedm dětí (přežily z nich jen tři dcery). Pohřbena byla v kostele sv. Tomáše na Malé Straně v Praze. – W. životní osudy beletristicky zpracovala V. Studená-Adlová v románu *Vestonie* (1946).

W. působila literárně od 1596. Z jejího díla se dochovaly básně s moralistní a duchovní tematikou, pojednávající v duchu požadavků a estetických norem dobového humanistického básnictví nadosobně platné náměty (láska, přátelství, bohatství, urozenost apod.). Těžičtém její tvorby však byly apelativní verše, jejichž prostřednictvím hledala záštitu a pomoc v rodinné při o postavení a majetek (adresáty byli např. Rudolf II., anglický král Jakub I. a hlavně vlivní ochránci Kellyho rodiny Petr z Rožmberka, Z. V. Popel z Lobkovic, Jindřich z Písnice, J. Barvitijs aj.), a příležitostná poezie komentující dobové události (např. pražskou povodeň 1596) a odrážející W. osobní zážitky, zájmy, názory a touhu po harmonii; těsně byly s jejím životem spjaty básně, v nichž vyjádřila bolest nad bratrovou a později matčinou smrtí. Už 1602 byla péčí W. obdivovatele, slezského šlechtice a humanistického vzdělance J. M.

Baldhofena shromážděna většina jejích veršů ve sbírce *Poëmata...* Druhé, rozšířené vydání redigované J. Carolidem, zahrnovalo mj. i část její korespondence, oslavné básně jí věnované a *Catalogus doctarum virginum et faeminarum* (Katalog učených dívek a žen) přetištěný z knihy *Officina* od J. Ravisia Textora (1520); vyšlo (pod tit. *Parthenicôn...*, tj. Panenské básně) ve třech svazcích bez autorčina vědomí a pobouřilo ji výběrem básní, jejich uspořádáním, úpravou, tiskovými chybami i zařazením skladeb editora. Některé verše W. publikovala jako jednotlivé listy nebo v útlých sešitech a přispěla též do příležitostných tisků, jejichž autory byli její známí. W. poezie byla předmětem velkého obdivu, jak o tom svědčí básně a prozaické projevy učených současníků, oslavující její umění a vzdělanost. Po její smrti byla vydána drobná sbírka soustrastných veršů jejích příznivců *In beatissimum decessum faeminae nobilissimae, poetriae celebratissimae dn. Elisabethae Iohannae Leonis ex nobilissima Anglorum familia Westoniae...*

KNÍŽNĚ. *Beletrie*: *Carmen ad invictissimum et potentissimum principem ac dominum... Rudolphum II. ..., scriptum a nobilissima Latine, Gallice atque Italice doctissima Elisabetha Ioanna Westonia... Angla sedecim annos nata... una cum carmine... ad Westoniam eiusque epistola responsoria* (Oberursel 1601); *Meditatio cum gratiarum actione in diem natalitiae salvatoris nostri Iesu Christi carmine expressa...* (1601); *Poëmata Elisab. Ioan. Westoniae Anglae, virginis nobilissimae, poetriae celeberrimae, linguarum plurimarum peritissimae, studio ac opera G. Martini a Baldhofen Silesii collecta et amicis communicata* 1, 2 (Frankfurt n. Odrou 1602); *In obitum nobilis et generosae faeminae, dominae Ioannae p. m. magnifici et generosi domini Edovardi Kellei de Imany, equitis aurati sacraeque Caesariae Maestatis consiliarii, derelictae viduae, matris suae honorandissimae charissimaeque, lachrymabunda effudit filia* (b. d., 1606); *Parthenicôn Elisabethae Ioannae Westoniae, virginis nobilissimae, poetriae florentissimae, linguarum plurimarum peritissimae* 1–3 (b. d., asi 1607–10); *Ad serenissimum, potentissimum ac invictissimum principem ac dominum dn. Mathiam secundum, Hungariae et Bohemiae regem, archiducem Austria etc... in Romanorum imperatorem Francofurti electum et coronatum atc...* (Lipsko 1612). ■ *EDICE*: *Collected Writings* (Toronto 2000, ed. D. Cheney, B. M. Hosington); *Neo-Latin Women Writers*: E. J. W. and Bathsua Reginald (Makin). *Early Modern Englishwomen: a Facsimile Library of Essential Works* (Aldershot 2000, ed. D. Cheney, B. S. Travitsky, P. Cullen); *Proměny osudu* (výbor,

2003, ed. E. Petřů, L. Storchová /chybně uvedeno Štorchová/; paralelní čes. a lat. text, přel. E. Petřů). – *Ukázky* (v překladech do češtiny) in: *Z básní latinských A. J. W., ČČM 1832*, s. 131 (přel. F. L. Č., tj. Čelakovský); ant. Med a hořec. Parafraze z latinské poezie 16. století v Čechách (1942, přel. K. Bednář, V. Studená); ant. Renesanční poezie (1975, paralelní čes. a lat. text, ed. a přel. H. Businská); ant. Poselství ducha. Latinská próza českých humanistů (1975, paralelní čes. a lat. text, ed. a přel. D. Martínková). ■

BIBLIOGRAFIE: Č. Zibrť: Bibliografie české historie 3, č. 10 528 – 10 538 (1906); in *Rukověť humanistického básnictví* 5 (1982, s. 470). ■ LITERATURA: I. Sviták: Malostranská Sapho. Opožděná recenze díla Elizabethy Johanny Westonové, 1582–1912 (1994). ■ J. Dobrovský: Grabschrift der Berühmten lateinischen Dichterin W., *Literarisches Magazin von Böhmen und Mähren* 1786, s. 126; F. L. Č. (Čelakovský): *Z básní latinských A. J. W., ČČM 1832*, s. 131; J. Svátek: Anglický alchymista Kelley v Čechách, *Lumír* 1884, s. 99 a pokr.; in *Allgemeine deutsche Biographie* 42 a 44 (Lipsko 1897, 1898); A. Kolář: Humanistická básnička V., *SFFUKo Bratislava* 4 (1926); K. Hrdina: Dvě práce z dějin českého humanismu, *LF 1928*, s. 14; B. Ryba: *Westoniana*, *LF 1929*, s. 14 + W. blahopřejný list anglickému králi Jakobovi I., *LF 1932*, s. 385 + *Pražská básnička v milostné elegii Heinsiově*, *Sborník prací věnovaných Janu Bedřichu Novákovi k 60. narozeninám...* (1932, s. 381); I. Patzak: *Eine Prager Dichterin im Zeitalter Rudolfs II.*, sb. *Prager Jahrbuch 1943* (Amsterdam, Berlín, Vídeň 1943); J. Martínek: Průzkum zahraničních humanistických bohemik r. 1965, *LF 1966*, s. 188 + *Další průzkum humanistických bohemik*, *LF 1970*, s. 302 + *Humanistica*, *LF 1974*, s. 161 + in ant. *Renesanční poezie* (1975, s. 207) + *Humanistica – Westoniana*, *LF 1977*, s. 111; E. Petřů: A. J. W. a její místo v české literatuře, *ČLit 1985*, s. 424 → *Vzdálené hlasy* (1996); S. E. Bassnett: *The Hidden Roots of Poetry*, sb. *Prag um 1600* (Freren-Emsland 1988) + *Revising a Biography*, *Cahier élisabethains* 37, 1990, s. 1; J. W. Binns in *Intellectual Culture in Elizabethan and Jacobean England* (Leeds 1990); L. Schleiner, C. McQuillen, L. E. Roller in *Tudor and Stuart Women Writers* (Bloomington 1994); B. M. Hosington: *E. J. W. and Men's Discourse of Praise*, D. Cheney: „*Virgo Angla*“: *The Self Fashioning of W.*, oboje sb. *La femme lettrée à la Renaissance* (Brusel 1997); E. Petřů, L. Storchová in J. A. W.: *Proměny osudu* (2003); J. Linka: *Od bílé vrány k první vlaštovce*, *LitN 2004*, č. 5; J. Kolářová: *Múza humanistického básnictví*, *Tvar 2004*, č. 2; J. Pišna: *Několik poznámek k výboru Proměny osudu z díla A. J. W.*, *LF 2004*, s. 371.

pr

Gustav Winter

* 20. 6. 1889 *Radenín* u Tábora
† září 1943 *Londýn* (Velká Británie)

Kulturněpolitický publicista a překladatel, literární a divadelní kritik; autor knih o meziválečných politických a kulturních poměrech v evropských zemích.

Bratr sociálnědemokratického politika, právníka, poslance a ministra Lva W. (1876–1935). Pocházel z malozemědělské rodiny. Vystudoval gymnázium v Praze-Vinohradech (mat. 1908), studium na filoz. fakultě pražské univerzity a na Sorbonně zakončil státnicemi pro učitelství češtiny (1912) a francouzštiny (1913) i doktorátem (1914 disertace *Latinské a románské výrazy v češtině a polštině*, u F. Pastrnka a J. Polívky). Od studentských let publikoval: po politické brožure vydané pod pseudonymem začal 1910 spolupracovat s *Právem lidu*, kam vedle prvních fejetonů o životě Paříže přispíval též literární a divadelní kritikou, od 1912 též do Akademie (také v době, kdy byl dopisovatelem v Paříži, věnoval značnou pozornost francouzskému literárnímu i divadelnímu dění). Po studiích krátce učil na gymnáziu v Křemencově ul. v Praze; 1915 nastoupil vojenskou službu a byl přidělen jako tlumočnick k zemské vyživovací komisi. Po vzniku republiky byl 1919 sekretářem zásobovací mise v Paříži, kde se 1921 stal stálým dopisovatelem *Práva lidu*. Pobyt v Paříži a v Praze střídal s cestami po Evropě, pravidelně pobýval zejména v Anglii, dále navštívil mj. Itálii, SSSR, Skandinávii, Balkán, Španělsko, Portugalsko, Švýcarsko, Belgii. Byl členem Syndikátu čes. novinářů, místopředsedou Spolku čes. žurnalistů v Paříži, členem výboru Syndikátu zahraničních novinářů v Paříži, pracoval v mezinárodním centru Penklubu, 1935 zastupoval Československo spolu s V. Nezvalem a R. Weinerem na mezinárodním kongresu spisovatelů na obranu kultury ve Francii. Po Mnichovu, kdy proti němu pravicový tisk rozpoutal štvánici, zůstal v Paříži a pokračoval tam v novinářské práci v časopisech Českosl. zprávy a Českosl. boj, který spoluredigoval; po pádu Francie 1940 odjel do Londýna, kde se rovněž činně podílel na českém odbojovém tisku, jmenovitě v polovládním časopisu *Čechoslovák*, i na londýnském rozhlasovém vysílání.

W. publicistika je mimořádná svým rozsahem i tematickým rozpětím. Zatímco jeho

knížní publikace se omezily takřka výhradně na oblast politickou, jeho novinové příspěvky zahrnují články, fejetony, referáty z nejrůznějších oblastí života, od politiky až po umění. Naznačují to už jeho první dva příspěvky v Právo lidu 1910, s tituly *Po stávce* a *Pařížská píseň*, poslední článek z 31. 12. 1938 přibližuje českému čtenáři francouzský ohlas na smrt K. Čapka. Zprostředkování francouzské kultury a francouzského života vůbec se stalo postupně základním tématem W. publicistiky; od počátku je však spojoval s intenzivním zájmem o kulturní a politickou problematiku domácí a širěji evropskou. To je patrné i z jeho knižních publikací, z nichž první dvě, vydané pod pseudonymy, se pohybují v blízkosti politického pamfletu: první podrobně dokládá, jak jednotlivé české šlechtické rody přišly ke svému rozsáhlému jmění (titul *Banda lupičů a žhářů* si autor vypůjčil z proslulého výroku knížete Schwarzenberga o husitech), druhá je satirou na české šosácké vlastenectví (*Putování Bořivoje Vocáska, vlastence*). Následující knihy věnoval W. zemím sobě nejbližším, Francii, Anglii a Španělsku. Kniha *Z dnešní Anglie* zachytila aktuální situaci po ustavení první poválečné laburistické vlády ve Velké Británii. Soubor *Státníci dnešní Francie* zahrnuje portréty dvanácti francouzských politických osobností od L. Bluma po R. Poincarého. Zatímco v této knize chtěl autor podat obraz soudobé Francie prostřednictvím „hlavních nositelů“ politické historie, *Kniha o Francii* je zevrubnou kulturněpolitickou monografií, v níž autor postupně charakterizuje všechny základní rysy francouzské společnosti od rodiny přes sociální rozvrstvení, kulturní, společenské a politické instituce až po problém kolonií. Podobně všestranně pojal W. i esej o Španělsku *Don Quijote na rozcestí*, v němž se snažil dobrat pomocí průhledů do historie podstaty španělského národního charakteru i objasnit perspektivy Španělska na počátku 30. let po ustavení republiky a před nástupem Lidové fronty a Francovým povstáním. Knihu charakterizuje hluboká znalost reality i bohaté literatury i kultivovaná a čtivá forma. Ke španělské problematice se W. vrátil po vypuknutí občanské války úvahou *Oč jde ve Španělsku*. I v ní sleduje též dění v kultuře, zejména rozmach plakátové a písňové tvorby. Aktuální politické problematice jsou věnovány i poslední dvě knihy: soubor statí z prvních válečných let *To není ko-*

nec Francie a tři londýnské přednášky *Očima západu*. – Několik W. překladů z francouzštiny, angličtiny a němčiny (mezi nimi významný překlad Gidovy autobiografie) doplňuje přetlumočení hry bratří Čapků Adam Stvořitel do francouzštiny (s L. Durtainem), uvedené 1930 v Ženevě.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Amis, G. Horlivý, G. Tervín; Dr. G. W., G. W., -t., tr, tr., -tr, -tr. ■ PŘÍSPĚVKY *in*: Akademie (1912–14); Čas (1912–13); Časopis pro moderní filologii (1913); Čechoslovák (Londýn 1940–43); Českosl. zprávy (Paříž 1939); Českosl. boj (Paříž 1939–40); Čin (1930–36); Dělnický kalendář Československé strany sociálnědemokratické v Rakousku (1910); Hovory Slinx (1929); roč. Chudým dětem (Brno 1937, s tit. Živý Vrchlický); Kalendář českožidovský (1937–38); Kopřivy; L'Europe centrale (1932); Lid. noviny (1937–38); Lípa (1917); Lit. noviny (1930–38); Lumír (1933); Magazin DP (1933–36); Nár. práce (1939); Nová svoboda (1925–28, 1936; 1926 Naše literatura ve Francii); Panoráma (1935–38); Pramen (1924–28); Právo lidu (1910–38, i Večerník PL; 1910 Po stávce, Pařížská píseň); Přítomnost (1936–39); Rozpravy Aventina (1929–30); Slavische Rundschau (1932); Slovo a slovesnost (1936); sb. Španělsku (1937); Umělecký měsíčník (1912–13); Zahraněční politika (1928); Zrání (1919–20). ■ KNIŽNĚ. *Publicistika a beletrie*: Banda lupičů a žhářů (pojednání, Vídeň 1909, pseud. G. Horlivý); Putování Bořivoje Vocáska, vlastence (P 1924, pseud. Amis); Z dnešní Anglie (stati, 1924); The Evolution of Socialism in Czechoslovakia (stať, 1924); Státníci dnešní Francie (portréty, 1927); Kniha o Francii (monografie, 1930); Don Quijote na rozcestí (E 1935); Oč jde ve Španělsku (stať, 1937); To není konec Francie (stati, Londýn 1941); – posmrtně: Očima západu (přednášky, Londýn 1944). – *Překlady*: H. Heine: Bohové ve vyhnanství (1909); F. Sarcey: Obléhání Paříže (1914); R. L. Stevenson: Ostrov pokladů (1916); V. Hugo: Chrást Panny Marie v Paříži (1923, s A. Krbem); A. Gide: Zemřít a žít budeš (1933). – *Ostatní práce*: Německy v praxi (1912, pseud. G. Horlivý). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Kopřivy (1914), Českosl. boj (1939, s jinými); *knižnici*: Lidová knihovna (1914–15). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Nerudův odkaz (výbor, 1921). ■

LITERATURA: K. (F. V. Krejčí); ref. Z dnešní Anglie, PL 14. 9. 1924; ● polemika k článku Naše literatura ve Francii (Nová svoboda 1926, č. 3); M. R. (Rutte), Cesta 8, 1925/26, s. 308; A. N. (Novák), LidN 27. 1. 1926; K. M. Čapek Chod, Lumír 53, 1926/27, s. 49 ●; J. Haas in G. W.: Státníci dnešní Francie (1927); ● ref. Státníci dnešní Francie: D. K., LidN 22. 7. 1927; J. Kopal, Nové Čechy 1928, s. 87 ●; ● ref. Kniha o Francii: amp (A. M. Píša), Večerník PL 24. 12. 1930; K. (F. V. Krejčí), PL 25. 12. 1930; Z. Smetáček, Čin 2, 1930/31, s. 608; M. Majerová, LitN 5, 1930/31, č. 13; J. L. F. (Fischer), Index 1931, s. 72;

Winter

J. Chopin, Lumír 58, 1931/32, s. 172 (z originálu pro Lumír přel. H. Jelínek) ●; V. Závada: Rozhovor s dr. G. W. (o česko-francouzských stycích), RA 6, 1930/31, s. 111; vz. (V. Zelinka): ref. překl. A. Gide, Zvon 34, 1933/34, s. 239; Dr. J. P.: Hovory o politických nakladatelstvích, Magazín DP 1, 1933/34, s. 23; G. Winter: Don Quijote na rozcestí, Panoráma 1935, s. 119; ● ref. Don Quijote na rozcestí: V. Navrátil, Rozhledy 1935, s. 306; V. Slatkes, Dělnická osvěta 1935, s. 356; K. (F. V. Krejčí), PL 1. 12. 1935; V. Černý, Čin 1935, s. 360 + LitN 8, 1935/36, č. 5; Kbč. (J. Kubíček), Čes. osvěta 32, 1935/36, s. 117; m. ch. (M. Chorváth), Elán 6, 1935/36, č. 3; vz. (V. Zelinka), Zvon 36, 1935/36, s. 558; B. V. (Václavek), Index 1936, s. 46; mská (I. Malínská), NO 1. 2. 1936; -z- (J. Vozka), Ranní noviny 19. 2. 1936; J. Borovička, LidN 23. 2. 1936 ●; ● ref. Oč jde ve Španělsku: J. Růžička, LidN 5. 8. 1937; Chb. (V. Cháb), NO 3. 6. 1937; -i- (J. Šimsa), NO 8. 7. 1937; amp. (A. M. Píša), PL 9. 7. 1937 ●; K. Málek: nekrolog, Práce 6. 7. 1945; J. Mecer: G. W., PL 1. 10. 1947.

es

Zikmund Winter

* 27. 12. 1846 Praha

† 12. 6. 1912 Bad Reichenhall (Bavorsko)

Prozaik a kulturní historik, autor povídek, novel a románů, sledujících na pozadí všedního historického dění osudy a konflikty osamělých jedinců; popularizátor poznatků o životě městské společnosti 16. a začátku 17. století, jedna ze zakladatelských osobností české kulturní historie.

Pokřtěn Zikmund Jiří, v ranějším období užíval též podobu křestního jm. Sigmund. – Narodil se na Starém Městě pražském v rodině zvoníka kostela sv. Ducha, matka přivydělávala posluhou. Rodina se stěhovala podle otcova působiště: od 1856 byl zvoníkem u sv. Havla a od 1867 zvoníkem a kostelníkem u Panny Marie Vítězné na Malé Straně (po jeho smrti 1872 zde W. při dokončování studia na univerzitě kvůli bytu a hmotnému zabezpečení rodiny téměř rok zastával jeho službu). W. tak v dětství vystřídal několik farních škol a až jako čtrnáctiletý přešel 1860 na pražské Akademičké gymnázium, kde navázal celoživotní přátelství s pozdějším právníkem a sběratelem výtvarného umění J. Stupeckým a kde jeho zálibu v historii probudil učitel J. Lepař. Po maturitě 1868 W. vstoupil do kláštera křižovníků s červenou hvězdou a získal tak hmotné zabezpečení ke studiu teologie. Po roce však přešel

na filoz. fakultu a 1869–72 se věnoval studiu historie u A. Gindelyho, K. A. C. Höflera, J. Kaulouska a V. V. Tomka. Ten spolu s J. Emlerem, pod jehož vedením W. příležitostně pracoval v městském archivu a byl zasvěcován do studia archivnictví a paleografie, nejvíce formoval jeho pozdější historickou práci. Již v průběhu studií se W. živě účastnil kulturního dění: byl jednatelem Akademičkého čtenářského spolku, amatérsky zpíval a hrál divadlo, pokoušel se literárně tvořit a 1872 stál u založení Historického klubu. Ve školním roce 1873/74 se stal suplentem na reálce v Pardubicích a po složení státních zkoušek profesorem na reálce v Rakovníku (1874–84). 1876 se v Pardubicích oženil s dcerou správce panského kasina. V Rakovníku též pracoval v kulturních a občanských spolcích a sdruženích: mj. se staral o zabezpečení oslav padesátiletého trvání školy, vyvíjel úsilí o její postátnění; ve společenském ruchu města proslul pěveckými a režisérskými aktivitami. 1884 byl za své zásluhy o obnovu rakovnických památek zvolen do městského zastupitelstva. Impuls k veškeré další vědecké i umělecké činnosti W. poskytl rakovnický archiv bohatý zvláště na depozita z času rozkvětu měst v 16. století. Spisovatel se o něj začal soustavněji zajímat po získání doktorátu 1879 (prací *De Graecorum coloniis in Ponte Euxenio*). Z Rakovníka 1884 přesídlil do Prahy a do 1907, kdy odešel do důchodu, učil na Akademičkém gymnáziu. Soustavnou badatelskou činnost zhodnocoval v próze i v obsáhlých kulturněhistorických pojednáních. Působil jako odborný konzultant a poradce v oboru kulturní historie (např. předseda přípravného výboru Národopisné výstavy československé 1895), byl členem řady vědeckých a kulturních společností: Historického spolku (jednatel od 1875), Matice české, literárního odboru Umělecké besedy, KČSN, ČAVU (sekretář 1. třídy od 1899), Svatoboru aj. Udržoval dlouholeté přátelské styky s A. Jiráskem, J. Thomayerem, K. V. Raisem, J. Stupeckým a M. A. Šimáčkem, s nimiž též působil v redakčním kruhu časopisu Zvon. Práce v archivech se spolupodepsala na jeho chorobě dýchacích cest; zemřel při léčebném pobytu v lázních Bad Reichenhall, pohřben byl na Vinohradském hřbitově v Praze.

W. dílo umělecké, popularizační i vědecké tvoří tematicky kompaktní a vzájemně se prostopující celek. Vychází z autorova podrobného

studia pramenných dokumentů 16. a počátku 17. století, zvláště městských knih, a převážně se vztahuje k všednímu životu obyvatel českých měst této doby. Soustředění na dějinnou každodennost a její historický detail (včetně jeho archaicky pocífované jazykové roviny) přitom u W. přesahuje prostou funkci popularizační či naukovou, projevuje se i v jeho beletrii, a to jak ve vztahu k historickému faktu, tak k jeho etickým aspektům, vedoucím na rozdíl od prózy Jiráskovy k ironickému a skeptickému vidění úlohy nevýznamného člověka ve velkých dějinných procesech a k tragikomickému zdůraznění obecných, v čase trvajících stereotypů života společnosti. W. beletrie tak v realistickém proudu české prózy reflektovala krizi historismu konce 19. století, ideovým vyzněním se přibližovala jeho novým uměleckým proudům z generace 90. let, ač v tehdejších sporech její autor stál na straně lumírovské generace. Výsledky svého rakovnického archivního bádání W. od začátku 80. let 19. století zpřístupňoval v časopisecky otiskovaných črtách na místě fejetonů v Nár. listech (*Z lesů křivoklátských* aj.). Snahou letmo zachytit výsek z chování člověka v konkrétním prostředí navazovaly na tradici literární črty a „obrazu“ ze 30. a 40. let 19. století i na soudobá „kukátka“ V. Kosmáka. Charakter výchozího historického materiálu posléze vyhraňoval jejich podobu do tvaru pozdějších popularizačních studií (*V měšťanské světnici starodávné, Doktorů a lékařů v 16. věku v Čechách*) nebo k beletrističtějšímu žánru „historického obrázku“, jenž se zvláště pomocí pod čarou citovaných archivních svědectví pokoušel dokládat již zčásti fabulovaný děj. Už zde vypravěč oslovuje čtenáře, komentuje příběh a jeho smysl, libuje si v lakonických pointách s nadčasovou platností a propojuje tak svět soudobý se světem minulé fikce (*Starobylé obrázky z Rakovnicka, Rakovnické obrázky*). V těchto prózách se též projevil umělecký zřetel ke složitějším syžetům i subjektivizovanému vyprávění, který postupně převážil v 90. letech; vyvrcholil v sérii novel psaných na počátku 20. století pro časopis Zvon. Evokace barvitého a rušného života staré Prahy, přibližovaná obvykle i očima mravně čistých, citlivých, ale nezkušených či idealistických protagonistů, kteří tragicky v osamělosti hynou uprostřed cynické a požívačné společnosti, zde kontrastně sloužila k psychologické charakteristice hrdinů i expresivnímu

zobrazení jejich osudu. Obdobně W. ve svém jediném románu *Mistr Kampanus*, tematizujícím události kolem bělohorské bitvy a následných represí, zvolil za ústřední postavu váhajícího intelektuála, nezáluďného rektora univerzity, a konfrontoval jeho naivní nerovný zápas o záchranu školy nejdříve s mocenskými politickými ambicemi českých stavů, poté i pobělohorských vítězů včetně jezuitů a v individuální poloze s otevřeným kořistnictvím jeho bývalého studenta Mollera. Zdůraznění vnitřního světa jednotlivce, podtržené meditativně laděnými promluvami a myšlenkami mírného Kampana i slangovým vyjadřováním Mollera, se přitom odehrává na pozadí takřka dokumentárního popisu univerzitního prostředí i vylíčení bělohorské bitvy a vybočuje tak z dosavadního zobrazení velkých dějinných událostí v soudobé realistické próze. Některé W. prózy (*Rozina sebranec, Nezbedný bakalář, Mistr Kampanus*) se staly náměty divadelních i filmových zpracování. W. obsáhlé souhrnné vědecké práce (*Kulturní obraz českých měst, Život církevní v Čechách, Děje vysokých škol pražských... aj.*) jsou zakladatelskými díly nově se vymezujícího bádání o české kulturní historii. Přes výtky k jejich mozaikovitosti a nedostatku syntetizujících závěrů, vycházející zvláště na začátku 20. století z okruhu historiků Gollovy školy, jsou dnes přijímány jako bohaté a přesné zdroje údajů z často již nedochovaných pramenů, jež zároveň předjímaly současný zájem o dějiny všednodennosti a sloužily jako nový, čtenářsky přístupný typ erudované výpovědi o české historii.

PSEUDONYM, ŠIFRY: V. Zikmund (Almanach čes. studentstva); Dr. W., W., Wtr., Z. W., Z. Wtr. ■ PRÍSPĚVKY in: Album Společnosti přátel starožitností českých (1890); Almanach čes. studentstva (1869, B V noci 17. ledna 1623, debut); Almanach Nár. listů (1911); sb. Belvedere (1897); Besedy lidu (1896); ČČM (1883–1904); Časopis turistů; Časopis učitelek (1896); sb. Čechy 11 (1903); Čes. revue (1897–1902); Čes. noviny, dříve Posel z Prahy (1882); Českožidovské listy; Čes. lid (1891–1903); Čes. včelař (1884); Dalibor (1875); Domácí hospodyně (Olomouc 1888–91); Hlas národa (1886–91); Jitřenka (Polička 1888); Kalendář českožidovský (1886); Kalendář Matice české; Kalendář paní a dívek českých (1893, 1903, 1910–12); Kalendář Zlaté Prahy (1894); Kniha (1896); sb. Krakovec (Louny 1894); Květy (1885–93, 1909–10); Květy mládeže (1894); Letem světem (1899); Lit. táčky (1896); sb. Lublaní (1896); Lumír (1881–98, 1911); Malý čtenář (1885, 1904–05,

Winter

1909–12); Method (1875, 1880–94, 1903); sb. Morava svým Maticím (Brno 1897); Nár. listy (1880–96, 1903; 1880 črta Z lesů krávkolátských); Nár. politika (1912); kat. Národopisná výstava v Praze (1895); Nová čes. revue (1904); Osvěta (1885–1910); sb. Památce Riegrově (Kutná Hora 1903); Památky archeologické a místopisné (1885–99); Památník Heydukovy nadace (Písek 1887); Památník obchodního spolku Merkur v Praze (1888); Pamětní list slavnostní sjezdu všesokolského v Praze (1887); Pivovarské listy (1882–96, 1906); Pokladnice mládeže (1902); Pokrok (1884–85); sb. Praha se loučí s Podskalím (1910); Prémie Umělecké besedy (1887); Program (Roční zpráva) Akademického gymnázia v Praze (1891–1905); Přehled (1904); alm. Ruch (1873); Ruch (1884–88); Sborník dějepisných prací bývalých žáků dr. V. V. Tomka (1888); Sborník historický (1885); Sborník klinický (1901); Sborník učitelství (1895); sb. Sirotám příbramským (1892); Slavnostní spis na paměť padesátiletého trvání vyšších reálných škol v Rakovníku (1883, O rozvoji školství rakovnického); Světozor (1880–99; 1880 první rakovnický „obrázek“ Golgata, 1883 P Nezbedný bakalář); Štěpnice (1884); U domácího krbu (příl. čas. Nové módy, 1889); sb. Velešlavín (1908); Velký slovanský kalendář na rok 1912; Vesna (Brno, Vel. Meziříčí 1888–91); Věstník ČAVU (1895–1912); Věstník hospodářsko-průmyslového spolku pro krajinu rakovnickou (1884); Věstník Ústřední zemské hasičské jednoty Království českého (1893–94); Vlast (1887–90); Vojenské listy (1889); Zábavné listy (1890–1900); Zábój (Dvůr Král. 1907); Zlatá Praha (1886–1912); Zlaté mládí (1890); Zvon (1900–12; mj. PP. 1900–01 Krátký jeho svět, 1902 Vojačka, 1902–03 Rozina sebranec, 1903–04 Peklo, 1905–07 R Mistr Kampanus, 1911–12 libreto zpěvohry Kratochvíle panny Filipiny); Ženské listy (1889); – posmrtně: Život Plzeňska (1952). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Slavíku ty z lesů našich (B b. d., 1884, pěvkyni I. Reichové); Proslav na rozloučenou s čestným členem a zaslužilým předsedou Měšťanské besedy rakovnické panem Josefem Manschingerem, c. k. okresním hejtmanem... (B b. d., 1886); Starobylé obrázky z Rakovnicka (PP 1886); Rakovnické obrázky 2 (PP 1888); Člověk zmařený (P 1888); Malé historie ze života staročeského (PP 1888); Historické arabesky (PP b. d., 1890); Dva obrázky rakovnické (PP 1891); Ze starodávného života (kulturněhistorické črty, b. d., 1892); Pražské obrázky (PP 1893); Ze staré Prahy (PP 1894); Nezbedný bakalář (P 1896); Staropražské novely ze 16. a 17. věku (PP b. d., 1896); Miniatury (PP b. d., 1899); Staré listy (PP b. d., 1902); Z české minulosti (PP pro ml., 1902); Povídky a obrázky historické (1904); Rozina sebranec (P 1905); Bouře a přehánka (RP 1907, Peklo a Panečnice); Mistr Kampanus (R 1909); Krátký jeho svět (P b. d., 1911); – posmrtně: Paměti ze života dvou přátel (1996, ed. V. Brožová). – *Ostatní práce*: Slavnostní přednáška, kterou dne 24. listopadu 1878 v sále na střelnici při veliké akademii na počest „Otce vlasti“

velikého krále českého Karla v královském městě Rakovnice uspořádané měl prof. Sigmund Winter (1878); V měšťanské světnici starodávne (b. d., 1888); Zač bylo živobytí za starodávna? (1888); Kulturní obraz českých měst. Život veřejný v 15. a 16. věku 1, 2 (1890, 1892); Kuchyně a stůl našich předků (1892); Dějiny kroje v zemích českých 2. Od počátku století 15. až po dobu bělohorské bitvy (1893); Přepych uměleckého průmyslu v měšťanských domech 16. věku (1893); Život církevní v Čechách 1, 2 (1895, 1896); Děje vysokých škol pražských od secesí cizích národů po dobu bitvy bělohorské (1409–1622) (1897); Otevřený list slovuťnému pánu dr. T. G. Masarykovi, redaktoru Naší doby (1898); O životě na vysokých školách pražských knihy dvojce (1899); Život a učení na partikulárních školách v Čechách v 15. a 16. století (1901); Doktoři a lékaři v 16. věku v Čechách (1901); Pražské ghetto (1902, s I. Herrmannem a J. Teigem, 1903 i něm.); Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v 14. a 15. století (1906); Dva dni na staroměstském domě radním (studie pro ml., 1908); Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách (1526–1620) (1909); – posmrtně: Zlatá doba měst českých (pro ml., 1913, ed. J. V. Šimák); Český průmysl a obchod v 16. věku (1913, ed. J. V. Šimák). – *Výbory*: Z kulturních dějin 16. věku (pro ml., 1917, ed. J. Horčíčka); Ze studentských vzpomínek (1940, ed. M. Novotný); Vzpomínky z mládí (1946, ed. M. Novotný); Z dávných dob (pro ml., 1956, ed. J. Kabešová); Tři pražské novely (1962, ed. F. Stuchlý); Rozina sebranec a jiné prózy (1966, ed. D. Jeřábek, V. Válek, J. Čermák); Obrázky (1972, ed. J. Janáčková); Rytíři a jiné povídky (1973, ed. A. Benešová); Malé historie a třísky (1987, ed. V. Brožová, J. Janáčková). – *Souborná vydání*: Z. W. sebrané spisy z beletrie a kulturních studií (J. Otto, 1911–25, 16 sv.); Výbor ze spisů Z. W. (J. Otto, 1928–30, 13 sv.); Dílo (Kvasnička a Hampl, 1936–38, 8 sv., ed. M. Novotný; opakované vyd. pokr. 1949–52 v Melantrichu doplněné o 9. sv.). ■ KORESPONDENCE: by- (J. S. Machar): Z. W. (Macharovi z 1894–1912), Čas 2. 4. – 1. 6. 1915 → V poledne (1921, s. 196); K. V. Rais: Ze vzpomínek na Z. W. (Raisovi z 1905–12), LidN 5. 2. – 5. 3. 1923; M. Novotný: Nezbedný Z. W. (F. Lehnerovi a A. J. Vrtátkovi b. d., V. V. Tomkovi z 1891, A. Heydukovi z 1899, F. Čádovi z 1902, A. Tondrovi b. d.), LidN 12. 6. 1932; J. Kalus: Z. W. v Čeladné (Kalusovi z 1897), LidN 18. 3. 1935; J. Renner: Z. W. a rakovnický archiv (J. Heinzovi z 1880 a Zemskému výboru Království českého z 1881), sb. Z. W. a Rakovník (1937, s. 131); M. Novotný: Das grüne Zimmer (E. Heroldovi, b. d., z 1883 nebo 1884), Prager Presse 12. 6. 1937; J. Bartoš: Z. W. rakovnickému Pěvecko-hudebnímu spolku (z 1903), Věstník Muzejního spolku královského města Rakovnicka 1940, s. 85; K. Švehla: Jiráskovy dopisy Z. W. (A. Jiráskovi z 1887–1912), Sborník NM v Praze, ř. C – lit. hist., 1960, s. 57; J. Brdlík: Prof. Z. W. píše svému žákovi (Brdlíkovi z 1904–12), tamtéž, s. 89; J. Šach: Veselá tvář Z. W. (nedatované

úryvky z listů K. V. Raisovi, A. Truhlářovi, J. S. Macharovi, F. Čádovi, A. Tondrovi, A. Heydukovi, A. Rezkovi), LD 18. 12. 1966; in Korespondence Z. Nejedlého s českými historiky (Nejedlému z 1904–11; 1978, ed. J. Hanzal, B. Svadbová, s. 162); V. Brožová: Z neznámé korespondence Z. W. (P. Sobotkovi z 1883, V. Vlčekovi z 1883–84), sb. 150 let od založení realky v Rakovníku (1983, s. 46); It (L. Tomek): Historik v civilu (Měšťanské besedě v Rakovníku z 1878 a A. Nechlebovi z 1911), Učitel'ské noviny 1986, č. 46; in kat. Z. W. (1846–1912) (J. Stupeckému z 1878, radě města Rakovníka z 1883–84, J. Rennerovi z 1906, J. Ottovi z 1911, Muzejnímu spolku z 1912; 1991, ed. V. Brožová); in Adresář Josef Kalus (z 1891–1905; 1997, ed. J. Urbanec). ■

BIBLIOGRAFIE: J. V. Šimák in Z. W. Materiály k vypsání života a díla, ČSPS 1912, s. 89 a pokr. (i sep.); J. Kádnerová: Z. W. Výběrová bibliografie (Krajská knihovna v Kladně 1971); V. Žaludová: Z. W. Personální bibliografie (Okresní knihovna v Rakovníku 1987). ■ LITERATURA: J. Bartoš: Do roku Wintrova (přednáška, 1936); sb. Z. W. a Rakovník (1937, ed. J. Bartoš); M. Görtler: Z. W. a Rakovník (1947); P. Křivský: Z. W. Literární pozůstalost (LA PNP 1976); K. Mejstřík: Deset bohatých let (W. a Rakovník) (1987); kat. Z. W. (1846–1912) (1991, ed. V. Brožová); V. Brožová: Z. W. Soupis osobního fondu, 2. část (LA PNP 1999); sb. Z. W. mezi historií a uměním (b. d., 2000, ed. V. Brožová). ■ Lehner (F. Lehner): Monografie města Rakovníka, Method 1879, s. 11; ● ref. Starobylé obrázky z Rakovníka: B. Č. (Čermák), NL 3. 3. 1886; F. V. Vykoukal, Světozor 1886, s. 219; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 1886, s. 159; F. Kvapil, Květy 1886, s. 247; J. F. Vrba (F. Dlouhý), Lit. listy 1886, s. 139 ●; -p.: Dr. Z. W., Světozor 1886, s. 107; ● ref. Rakovnícké obrázky 2: F. V. Vykoukal, Světozor 22, 1887/88, s. 687; J. F. Vrba (F. Dlouhý), Lit. listy 9, 1887/88, s. 331; B. Čermák, NL 13. 9. 1888; J. V. (Vyhlička), Hlídkka lit. 1889, s. 90 ●; ● ref. Malé historie ze života staročeského: A. Klika, Lit. listy 10, 1888/89, s. 160; F. V. Vykoukal, Osvěta 1889, s. 858; J. H., Hlídkka lit. 1889, s. 120 a 154 ●; Mrak.: W. staročeské studie, NL 21. 2. 1889; J. Neruda: Z. W., Humorist. listy 1889, s. 118 → Podobizny 4 (1957, s. 29); A. F. Tichý: ref. Historické arabesky, Lit. listy 11, 1889/90, s. 247; ● ref. Kulturní obraz českých měst 1, 2: Dr. V. Řezníček, NL 25. 10. 1890; V. V. Z. (Zelený), Hlas národa 26. 10. 1890; F. Pavel, Lit. listy 12, 1890/91, s. 176; F. Ekert, Vlast 7, 1890/91, s. 72; A. Rezek, ČČM 1891, s. 513 a 1892, s. 534; F. K. (Kameníček), ČČM 1891, s. 74, a 1893, s. 269 ●; ● ref. Dva obrázky rakovnícké: J. V. Novák, Lit. listy 12, 1890/91, s. 338; J. Klenek, Hlídkka lit. 1891, s. 450; L. Čech, Osvěta 1892, s. 289 ●; ● ref. Ze starodávného života: J. F. Vrba (F. Dlouhý), Lit. listy 13, 1891/92, s. 164; J. Tenora, Hlídkka lit. 1892, s. 428; Č. Zíbrt, Osvěta 1892, s. 658 ●; ● ref. Pražské obrázky: J. Rokos, Lit. listy 14, 1892/93, s. 158; F. S. (Schulz), Zlatá Praha 10, 1892/93, s. 82 ●; J. Tenora: ref. V měšťanské světnici

starodávne, Hlídkka lit. 1893, s. 102; Zbt. (Č. Zíbrt): ref. Kuchyně a stůl našich předků, ČL 1893, s. 201; ● ref. Ze staré Prahy: an., Zlatá Praha 11, 1893/94, s. 288; -ergo (J. Hořica), NL 7. 4. 1894 ●; ● ref. Staropražské novely ze 16. a 17. věku: an., Zlatá Praha 13, 1895/96, s. 345; -ergo (J. Hořica), NL 3. 7. 1896; K. Staněk, Osvěta 1897, s. 262 ●; ● ref. Život církevní v Čechách 1, 2: H. Kollmann, ČČM 1896, s. 144, 480; F. Kameníček, ČČM 1896, s. 68; A. Lenz, Vlast 12, 1895/96, s. 577, 687; k tomu polemická studie J. V. Řehnický (J. Vančura), K našemu vývoji církevnímu a náboženskému, Naše doba 5, 1897/98, s. 1 a pokr. + polemika s Otevřeným listem... T. G. Masarykovi..., Naše doba 6, 1898/99, s. 154 a 233 ●; ● k padesátinám: an., Besedy lidu 5, 1896/97, s. 69; B. Patera, Květy mládeže 3, 1896/97, s. 2 ●; ● ref. Děje vysokých škol pražských...: Nk. (J. Kamper), Čes. revue 1, 1897/98, s. 468; F. Kameníček, ČČM 1898, s. 196 ●; ● ref. Miniatury: A. T., Zlatá Praha 17, 1899/1900, s. 204; J. Karásek, Rozhledy 9, 1899/1900, s. 641; Tenax, Čes. revue 3, 1899/1900, s. 875 ●; Dr. L. R.: ref. Doktoři a lékaři v 16. věku v Čechách, Zvon 1, 1900/01, s. 479; T. Kalina: ref. Děje vysokých škol pražských... a O životě na vysokých školách pražských knihy dvojce, ČČH 1901, s. 463 (k tomu polemika Z. W., ČČH 1901, s. 555); ● ref. Život a učení na partikulárních školách v Čechách...: Č. Zíbrt, Zvon 1, 1900/01, s. 286; J. V. Prašek, ČČM 1901, s. 268; R. Peška, Osvěta 1901, s. 265 ●; ● ref. Staré listy: A. Novák, Lumír 30, 1901/02, s. 144; A. Tuček, Zvon 2, 1901/02, s. 250; S. (F. Sekanina), Zlatá Praha 19, 1901/02, s. 167; *** (J. Nebeský), Obzor lit. a umělecký 4, 1901/02, s. 74; O. Theer, ČČM 1902, s. 93; -α- (J. Kamper), Politik 11. 1. 1902; F. V. Vykoukal, Osvěta 1902, s. 745 ●; ● ref. Pražské ghetto: H. Cyriak (A. Procházka), MR 1902/03, sv. 14, s. 175; F. X. Harlas, Osvěta 1903, s. 75 ●; ● ref. Povídky a obrázky historické: V. Č. (Červinka), Zlatá Praha 21, 1903/04, s. 419; O. Theer, ČČM 1904, s. 354; -α- (J. Kamper), Politik 4. 6. 1904; F. V. Vykoukal, Osvěta 1904, s. 938; Z. Nejedlý, Zvon 5, 1904/05, s. 14 → Z české literatury a kultury (1973, s. 448) ●; O. Theer: Z. W., ČČM 1904, s. 19; ● ref. Rozina sebranec: V. Č. (Červinka), Zlatá Praha 22, 1904/05, s. 299; -n-, Máj 3, 1904/05, s. 630; an., Lumír 33, 1904/05, s. 535; F. V. Vykoukal, Osvěta 1905, s. 562; K. (J. Kopal), Pokroková revue 1905, s. 389; Vbk. (J. Voborník), NL 2. 6. 1905; -α- (J. Kamper), Politik 30. 11. 1905 ●; ● k šedesátinám: O. Theer, Zlatá Praha 24, 1906/07, s. 295; ζ (A. Novák), Přehled 5, 1906/07, s. 337; Č. Zíbrt, Osvěta 1907, s. 248 a pokr.; J. Volf, ČČM 1907, s. 194 ●; ● ref. Bouře a přehánka: O. Theer, Čes. revue 1, 1907/08, s. 318; Č. (V. Červinka), Zlatá Praha 25, 1907/08, s. 407; J. R. (A. Bačkovský), Venkov 4. 1. 1908; F. V. Vykoukal, Osvěta 1908, s. 256; F. X. Šalda, Novina 1908, s. 412 → KP 7 (1953); A. Dřtil, Nár. obzor 14. 11. 1908 ●; J. Kapras: ref. Řemeslnictvo a živnosti 16. věku..., ČČM 1909, s. 378; ● ref. Mistr Kampanus: -il., LidN 19. a 26. 11. 1909; J. Bartoš, Nár. obzor 11. 12. 1909; J. Rowalski (A. Bačkovský), Ven-

kov 17. a 23. 12. 1909; Pečorin (F. X. Šalda), *Novina* 3, 1909/10, s. 30 → KP 7 (1953); F. A. Š. (Šubert), *Osvěta* 1909, s. 1130; -ejč- (J. Krejčí), *Naše doba* 17, 1909/10, s. 225; A. Jirásek, *Zlatá Praha* 27, 1909/10, s. 193; J. Kamper, *Lumír* 38, 1909/10, s. 221; A. M. (Macek), *Akademie* 14, 1909/10, s. 96; A. Drtil, *Stopa* 1, 1910/11, č. 6 → *Výbor z prací* (1913) ●; an. (F. X. Šalda): *ref. Sebrané spisy...*, *Novina* 4, 1910/11, s. 159 → KP 8 (1956); V. Dresler: Z. W. jako beletrista, *Osvěta* 1911, s. 332, 424; ● nekrology: V. Dyk, *Lumír* 40, 1911/12, s. 426; F. X. Šalda, *Novina* 5, 1911/12, s. 508 → KP 9 (1954); A. Jirásek, *Zvon* 12, 1911/12, s. 625 → *Z. mých pamětí* (1980, s. 435); A. Pražák, *Zlatá Praha* 29, 1911/12, s. 482 a 507; ζ, *Máj* 10, 1911/12, s. 465; A. Novák, *NL* 13. 6. 1912 → *Česká literatura a národní tradice* (1995, s. 102); an., *Čas* 13. 6. 1912; A. M. (Macek), *PL* 14. 6. 1912 → *Stati o kultuře, umění a literatuře* (1963, s. 154); A. Gabriel, *Samostatnost* 20. 6. 1912; F. V. Vykoukal, *Osvěta* 1912, s. 713; K. Kr. (Krofta), *ČCH* 1912, s. 376; K. V. Topinka, *Věstník muzejního spolku královského města Rakovníka a politického okresu rakovnického* 1913, s. 9 ●; J. V. Šimák: Z. W. Materiály k vypsání života a díla, *ČSPS* 1912, s. 89 a pokr. (i sep.); K. Spalová: Žena v beletrii Z. W., *Osvěta* 1912, s. 815; ● *ref. Zlatá doba měst českých*: F. Sekanina, *Zvon* 13, 1912/13, s. 627; F. J. Rypáček, *ČMM* 1913, s. 473; V. Vojtíšek, *ČČM* 1914, s. 95 ●; V. Vojtíšek: *ref. Český průmysl a obchod v 16. věku*, *ČČM* 1914, s. 72; J. V. z Finberka: Z. W., *Osvěta* 1914, s. 210; -by- (J. S. Machar): Z. W., *Čas* 2. 4. - 1. 6. 1915 → *V poledne* (1921, s. 196); J. Thomayer: *Vzpomínky pražské* 2, *Zvon* 18, 1917/18, s. 23 a 30 → *Z. pouti životní* (1920, s. 179); V. Zelinka: *Dvojí podání* (Mistr Kampanus u A. Gindelyho u Z. W.), *Zlatá Praha* 1922, s. 262; K. V. Rais: *Ze vzpomínek na Z. W.*, *LidN* 5. 2. - 5. 3. 1923 → *Ze vzpomínek* 2 (1927); P. Eisner: *Ein postpositives Adjektiv* (o Z. W. a závěru Mistra Kampana), *Prager Presse* 1. 4. 1928; A. Novák: W. a Sládek, *Rozhledy* 1932, s. 73 + Z. W. umělec, *LidN* 12. 6. 1932 → *Duch a národ* (1936); J. Kalus: Z. W. v Čeladné, *LidN* 18. 3. 1935; A. Novotný in *kat. Wintrův Kampanus ve světle soudobých dokumentů* (1937) → *Toulky nenávratnem* (1946, s. 110); ● k 25. výr. úmrtí: J. B. Čapek, *NO* 12. 6. 1937; J. Kunc, *Rozhledy* 1937, s. 151; K. P. (Polák), *PL* 12. 6. 1937 ●; M. Novotný: *Stíny a světla historického detailu*, *Almanach Kmene* 1937/38, s. 118; A. Pátek: *Ze vzpomínek na Z. W.*, *Rakovnické noviny* 1937, č. 8; O. Odložilík in *Mistr Jan Campanus* (1938); A. Novák in *Z. W.: Rozina sebranec* (1938); A. Pražák: Z. W., *Míza stromu* (1940, s. 155); ● k 30. výr. úmrtí: bs (B. Slavík), *LidN* 12. 6. 1942; J. Šach, *Čteme* 1942, s. 118 ●; ● k 100. výr. nar.: G. (F. Götz), *NO* 22. 12. 1946; A. Grund, *Svob. noviny* 25. 12. 1946; K. P. (Polák), *PL* 25. 12. 1946; J. Brambora, *Práce* 25. 12. 1946 ●; M. Novotný in *Z. W.: Mistr Kampanus* (1947); V. Tichý: Z. W., *Český kulturní Slavín* 1948, s. 341; J. Borecký: Z. W. v mé paměti, *LD* 23. 5. 1948 + *Z. mladí Z. W.*, *LD* 6. 6. 1948; A. Grund in *Z. W.: Mistr Kampanus*

(1950); V. Jílek: *Neotřetěný článek Z. W. o Josefu Strnadovi, Život Plzeňska* 1952, s. 58; J. Čermák in *Z. W.: Rozina sebranec* (1953); K. Krejčí in *Z. W.: Mistr Kampanus* (1956); V. Kovářik in *Z. W.: Z. dávnych dob* (1956); V. Forst: *W. próza historického dokumentu, sb. Realismus a modernost* (1965); D. Jeřábek in *Z. W.: Rozina sebranec a jiné prózy* (1966); Z. Heřman in *Z. W.: Rozina sebranec* (1968); J. Hrabáková: *Klíč ke knize Z. W. Rozina sebranec*, *ZM* 1968, s. 180; B. Nováková-Nožičková: *Z. rodinných tradic, Vlastivědný sborník Podbrdská* 1969, č. 3, s. 212; Z. Pešat in *Z. W.: Rozina sebranec* (1971); J. Janáčková in *Z. W.: Obrázky* (1972) → (přeproc. s tit. *Humor Z. W. a jeho ironie*) *Stoletou alejí* (1985); R. Šťastný: Z. W. a Jan Campanus Vodňanský, *Čes. jazyk a literatura* 1972, s. 180; J. B. Čapek: *Bánsník českých dějin, Svob. slovo* 28. 12. 1972; M. Kopecký: *Jan Kampan a Z. W.*, sb. *Z. kralické tvrže* 6, 1972/73; M. Görtler: *K otázce W. podpisu, Středočeský sb. historický* 1973, část 2, s. 233; J. Janáčková in *Z. W.: Mistr Kampanus* (1974) → *Stoletou alejí* (1985); M. Görtler: *W. historická prvotina, Středočeský sb. historický* 1976, s. 149; N. Kvítková: *Archaismy v díle Z. W.*, *Filologické studie* 1977, s. 61; J. Janáčková in *Svět Jiráskova umění* (1978, s. 29) + in *Z. W.: Panečnice* (1979); F. Kotek: *Z. historie Novohradských hor* 4, *Výběr z prací členů Historického klubu při Jihočes. muzeu v Čes. Budějovicích* 1979, s. 261; L. Mička: Z. W., *Kulturní tvář Rakovnicka* 2 (1979, s. 432); P. Křivský: *Zpráva o literární pozůstalosti Z. W.*, sb. *Lit. archiv* 11-12, 1976-77 (1981), s. 325; Z. Dvořáková: *Uprostřed rakovnické společnosti*, in *Stezkami domova a inspirace* (1981, s. 166); J. Janáčková in *Z. W.: Peklo* (1981) → *Stoletou alejí* (1985); I. Slavík: *Nedocenený mistr, Zpráva Spolku čes. bibliofilů v Praze* 1982, s. 106 → *Tváře za zrcadlem* (1996); L. Mašínová: *Za oponou paměti, Hradec Králové* 1982, s. 91; J. Nečas: *Divadelník Z. W.*, *LD* 11. 6. 1982; J. Holý: Z. W. aneb *Člověk a dějiny*, *Lit. měsíčník* 1984, č. 10; V. Forst: Z. W., *tamtéž* 1987, č. 2; V. Brožová: *Odborník a umělec Z. W.*, sb. *Lit. archiv* 21-22, 1985-86 (1987), s. 147 + Z. W., *velkofilm a historický film, Iluminace* 1991, č. 1; J. Kejíř in *Z. W.: Zlatá doba měst českých* (1991); V. Brožová: *Polohy humoru v próze Z. W.*, sb. *Proudy české umělecké tvorby 19. století. Smích v umění* (1991, s. 115) + *Hra starých pánů* (o W. libretu), sb. *Umění a civilizace jako divadlo světa* (1993, s. 187) + Z. W. a jeho rakovnický kult, *Dějiny a současnost* 1994, č. 5 + *K užití historického dokumentu v próze Z. W.*, *ČLit* 1996, s. 50 + *Dva autobiografické texty Z. W.*, in *Z. W.: Paměti ze života dvou přátel* (1996); E. Sodomková: *Z. W. a Rakovník, Rakovnicko* 1996, č. 18 a pokr.; V. Brožová: Z. W., *Pivovarské listy a chmelová tržnice, sb. Hospody a pivo v české společnosti* (1997, s. 84) + *W. Kampanus v soukollí konkurence a trhu, sb. Minulostí Západočes. kraje* 33 (1998, s. 129) + *Příroda v prázách Z. W.*, *ČLit* 2001, s. 356 + *Proměny W. novely, sb. Dějiny v českém krásném písemnictví* (2002, s. 127); J. Černý: *Posudek*

Z. W. na Levého Dějiny královského města Rakovníka, Rakovnický historický sborník (2005, s. 131); V. Brožová: Časopis Zvon a „zvonafi“, sb. Lit. archiv 38, 2006, s. 193.

vbr

Honorata z Wiśniowskich Zapová

* 5. 4. 1825 *Snjatin nad Prutem* (Ukrajina)

† 4. 1. 1856 *Praha*

Prozaička, překladatelka, organizátorka ženských spolků, reformátorka výchovy dívek.

Psala se i Zapová a Zapová z Wiśniowskich. – Původem z polské šlechtické rodiny. 1838 se seznámila s K. V. Zapem, tehdy akcesistou účetní kanceláře ve Lvově. 1841 se stala jeho manželkou a o čtyři roky později s ním přesídlila do Prahy. Pod jeho vlivem horlivě studovala český jazyk a literaturu a ještě ze Lvova zaslala svou literární prvotinu do Květů. Po přesídlení do Prahy publikovala v českých časopisech a účastnila se společenského a spolkového života, přispívala k posílení česko-polské vzájemnosti. 1848 se zúčastnila schůze českých žen usilujících o propuštění zajatců při svatodušních bouřích a dala popud k utvoření Spolku Slovanek, zaměřeného na vzdělávání a výchovu dívek ve vlasteneckém duchu. Spolek neměl dlouhého trvání a H. z W. Z. sama byla nejprve nucena nakrátko uprchnout z Prahy a 1850 odjela s dětmi na rok ke svým příbuzným do Haliče. Po návratu obnovila svou dosavadní činnost a soustředila se především k vzdělávací a výchovné literatuře. Zejména se věnovala na popud J. Wenziga zřízení vlastního výchovného a vzdělávacího ústavu pro české dívky, otevřeného na podzim 1855. Pro pokračující nemoc, která poprvé propukla již 1848, a provozní potíže byla nucena ústav ještě v prosinci t. r., několik dní před svou smrtí, uzavřít. Zemřela na tuberkulózu, pohřbena byla na hřbitově v Praze-Proseku.

První literárními pracemi H. z W. Z. byly národopisné črty z polského, huculského a ruského prostředí, uveřejňované časopisecky (*Obrazy z mé otčiny, Obrazy ze života Rusínů nadprutských, Obrazy ze života Huculův... aj.*). Do Zlatých klasů přispěla i dvěma drobnými překlady z polštiny (bajky I. Krasického). Většího ohlasu došly překlady dvou divadelních her J. Korzeniowského. Jejím hlavním dílem

byla posmrtně vydaná pedagogická příručka pro české dívky *Nezabudky*, pro niž jí byly vzorem práce Polky K. Hoffmanové z Tańskich. Obracela se v ní na příslušnice vyššího středního stavu, které chtěla prostřednictvím poučné a mravné četby vést k národní uvědomělosti, zároveň se snažila podněcovat k zachování tradičních ctností, zejména k pokoře, pracovitosti, skromnosti, hospodárnosti a k uměřenosti v chování i v citovém životě. Ideálem je spokojený domácí život stranou velkého světa. Autorka navázala na výchovné snahy M. D. Rettigové, *Nezabudky* se však určitou psychologizací pohledu příznivě vyznačují uceleností; výkladový styl je ožívován beletristickými postupy (vzpomínková vyprávění, stylizace výkladu formou dopisů). Systém proklamovaných hodnot a představy o úloze ženy ve společnosti řadí dílo H. z W. Z. k dobovému *biedermeieru*.

PSEUDONYMY, ŠIFRA: Marie Jizerská, R. z W. Zová, Věnceslava; H. z W. Z. ■ **PŘÍSPĚVKY in:** Čes. včela (1845–50; 1845 Paní starostka Mědzyříčská, 1846 Obrazy ze života Rusínů nadprutských); Kolekta (1851–54; 1851 Obrazy ze života Huculův, horákův karpatských); Květy (1844, Obrazy z mé otčiny); Lumír; Nár. noviny (1848); Pražský večerní list (1848); Zlaté klasy (1853–54); – posmrtně: alm. Krakonoš (1860). ■ **KNÍŽNĚ.** *Příručka* (posmrtně): *Nezabudky. Dar našim pannám* (1859). – *Překlad.* J. Korzeniowski: *Obžinky, Stará místo mladé* (1853). ■ **KORESPONDENCE in:** J. Pospíšil: *Z dob vlasteneckých* (Pospíšilovi z 1850; 1885); in E. Jelínek: *H. z W. Z. Zápisky z rodinné korespondence a vlasteneckých vzpomínek* (otci T. Wiśniowskému z 1844, R. Karafiátové z 1853, 1855, K. V. Zapovi z 1839–41; 1894 ← Lumír 1892); in B. Němcová: *Korespondence 1* (Němcová z 1845; 2003, ed. R. Adam s jinými). ■

LITERATURA: E. Jelínek: *H. z W. Z. Zápisky z rodinné korespondence a vlasteneckých vzpomínek* (1894 ← Lumír 1892); H. Kokešová: *H. Z. (1825–1856). Soupis osobního fondu* (LA PNP 1994). ■ **● nekrology:** F. S., Lumír 1856, s. 43; an., *Pražské noviny* 6. 1. 1856; an., *Slovenské noviny* 8. 1. 1856 ●; ● **ref. Nezabudky:** M. B. K. (Kříž), *Hvězda* 1859, s. 32; J. N. (Neruda), *Obrazy života* 1859, s. 196 → *Literatura* 1 (1957, s. 110); an. (J. Malý, dub.), *Poutník od Otavy* 1859, sv. 2, s. 15 ●; V. Crha: *H. z W.-Z., Lada* 1862, s. 114 → *Májový sen* (1862); K. Světlá: *Z literárního soukromí, Ženské listy* 1880, s. 127 → *Z literárního soukromí* 1 (1959, s. 276); J. Klika in *Rozhledy po naší literatuře pedagogické*, ČČM 1882, s. 252; S. Podlipská: *Polka mezi Češkami, Slovanský sborník* 1886, s. 437 a pokr.; Č. Zíbrt: „*Sestry slovanské*“ čili „*Spolek Slovanek*“ r. 1848 v Praze, *Květy* 1907, s. 25 a pokr.; V. Kučerová in *K historii ženského hnutí v Čechách. Amerlingova éra* (1914, s. 81); hjk (Z. Hájek): *Pamá-*

z Wojkowicz

ce H. Z., LidN 6. 4. 1945; Z. Tarajło-Lipowska: Polský prvek v českém národním obrození v osobě H. z W. Z., sb. Národní obrození a rok 1848 v evropském kontextu (1998, s. 167) + Pod rouškou spořádaného manželství aneb Smutný případ H. Z., sb. Sex a tabu v české kultuře 19. století (1999, s. 104) + Snahy o sblížení národů na salonní půdě: H. z W. Z. a český salon, sb. Salony v české kultuře 19. století (1999, s. 188); M. Lenderová in K hřichu i k modlitbě (1999).

dt

Jan z Wojkowicz

* 18. 5. 1880 *Nymburk*

† 6. 12. 1944 *Satalice u Prahy*

Básník a prozaik, spojující zjitřenou vnímavost pro prchavé pocity a křehké nálady se sklonem k metafyzické reflexi lidského bytí.

VI. jm. Jan Nebeský, ojediněle se podepisoval i Jan Nebeský, ryt. z Wojkowicz. – Pocházel ze zámožné měšťanské rodiny, otec byl majitelem uhelných skladů, poslancem zemského sněmu a autorem vzpomínek *Z mého života* (1913). W. navštěvoval gymnázium v Kolíně, studia nedokončil a zapsal se jako mimořádný posluchač na pražské filoz. fakultě (filozofie a dějiny literatur). Nemoc (slabost organismu) mu zabránila soustavněji pokračovat ve studiu a od 1907 byl také trvale upoután na lůžko. Během pražského pobytu navázal pevné přátelství s O. Theerem, podnikl také jedinou větší cestu do severního Německa a na Rujanu. Studium různých okultních věd ho dovedlo k přesvědčení o vlastních psychotronických schopnostech a k léčitelským pokusům. Větší část svého života prožil v rodném Nymburce v samotářské izolaci (1937 se odstěhoval do Satalic) a v nemalých finančních obtížích, způsobených absencí jakéhokoli stálého příjmu a nutností zabezpečit rodinu (sňatek 1915, otec dvou dětí). Pohřben byl v Nymburce vedle hrobu O. Theera.

J. z W. debutoval jako prozaik. V próze *Mizení*, mapující pocity umírajícího souchotináře, a v prózách z knihy *Mysteria amorosa*, věnovaných vesměs citovým zmatkům dospívajících, sledoval podněty impresionismu, symbolismu a dekadence. Rozbíjel tradiční epickou strukturu, upřednostňoval impresionistickou mozaikovitost, nad dějem převládají útržky pocitů, dojmů a nálad. Zvláště se mu dařilo zachycení křehkých a prchavých okamžiků, zejména těch, jež se týkají přírodních scenerií a stavů

lidského nitra, a to nejen v menších prózách, ale též v jediném, rozsáhlém románu *Gerda*, odehrávajícím se v Dánsku a líčícím na příběhu pubertálního jinocha a jeho vztahů k typově rozmanitým ženám nesplnitelnost touhy po absolutní lásce. Přes značnou stavební roztržitost, danou příklonem k impresionistické metodě, sehrál román důležitou roli v dobovém hledání nových vyjadřovacích prostředků prózy a v tomto smyslu jej lze přiřadit k průkopnickým dílům Sovovým a Mrštíkovi. Poezii psal W. zprvu souběžně s prózou a ve zralém věku se jí věnoval výlučně. Těžiště raných veršů je, podobně jako v jeho próze, v zachycení subtilních pocitů a nálad, často melancholického zabarvení, vyjadřovaných rytmicky pravidelným, melodickým veršem, s obrazností dekadentně symbolistní ražby. Předností rané W. poezie byla hlavně jemná odstíněnost zobrazení (*Poezie, Meditace*). Postupně však začal v jeho tvorbě převažovat zřetel reflexivní, jenž narušoval spontaneitu básnického vyjádření (*Sny a touhy, Bolesti života*). W. stále více tíhl k metafyzickým spekulacím o věčnosti a časovosti, o absolutních hodnotách, o kosmických dimenzích lidského bytí. Tím se tematicky blížil k poezii O. Březiny, chyběla mu však jeho originální a silná obraznost (*Tmy a světla*). Čím více ztrácela W. poezie na bezprostřednosti, tím úporněji se snažil o její přiblížení čtenáři prostřednictvím rozvleklých a obtížně srozumitelných vysvětlujících úvodů k vydávaným sbírkám, jež seskupoval do velkoryse koncipovaných cyklů (*Elegie a nostalgie, Chaos a kosmos, Příroda a duše aj.*), z nichž se mu však podařilo realizovat pouze torza. Přesto se však i v této reflexivně-spekulativní fázi objevily verše osobité kvality, v nichž byla meditativnost v rovnováze se střídáním, maximálně oproštěným, ale působivým básnickým výrazem (např. balada *Noční milenec*, parafrázující Erbenovy Svatební košile).

ŠIFRA: N-ský. ■ PŘÍSPĚVKY in: Almanach na rok MCM (1899); Almanach na rok 1914 (1913); Archa (Olomouc 1925); Čas (1905); Čes. mysl (1901); Hlas národa (1902); Kalendář paní a dívek českých na rok 1912; Květy (1902); Lid. noviny (1925–38); Lit. listy (1899); Lit. rozhledy (1930); Lumír (1899–1939); Máj (1902–14); Moderní revue (1898–99, 1925); Moderní život (1902); Moravskoslezská revue (Mor. Ostrava 1908–10); sb. Na paměť Otakara Theera (1920); Národ (1917–18); Nár. obzor (1907); Novina (1912); Nový kult (1898); Občanské listy (1921–30); Pramen

(1920–25); Přehled (1913); Rozhledy (1900–01); Rozhledy po literatuře a umění (1933); Rozpravy Aventina (1929–31); Salon odmítnutých (1897); Samostatnost (1911–14); Sever a Východ (1926–29); Srdce (1901–04); Topičův sborník (1916–24); Venkov (1931); Volné směry (1898); Vzlet (Plzeň 1918–19); Zlatá Praha (1899–1917); Zvon (1900–02); Ženský svět (1908–26); – posmrtně: Rmen (Čes. Budějovice 1996). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a práce o umění*: Mizení (P 1898, an.); *Mysteria amorosa* (PP b. d., 1899); *Poezie* (BB 1900); *O problému individualizace. Příspěvek k filozofii umění* (1900); *Gerda* (R 1901, přeprac. vyd. 1944); *Meditace* (BB b. d., 1906); *Sny a touhy* (BB 1914, 1. sv. cyklu *Elegie a nostalgie*); *Bolesti života* (BB 1915, 2. sv. cyklu *Elegie a nostalgie*); *Tmy a světla* (BB 1918); *Básník a věčnost* (BB 1925, 3. sv. cyklu *Elegie a nostalgie*); *B Noční milenec samostatně* (1931); *Království snu* (BB 1932, obs. část BB ze sbírky *Sny a touhy*). – *Výbor*: J. z W., člověk a básník (1930, ed. B. Novák). ■

LITERATURA: P. K. (F. X. Šalda): ref. Mizení, Lit. listy 20, 1898/99, s. 130 → KP 4 (1951); ● ref. *Mysteria amorosa*: O. Šimek, Lit. listy 20, 1898/99, s. 345; O. Gulon (Theer), *Nový kult 2*, 1898/99, s. 236; J. Karásek, *Rozhledy 8*, 1898/99, s. 966; an. (A. Procházka), MR 1898/99, sv. 10, s. 147; jv. (J. Vodák), *Obzor lit. a umělecký 1899*, s. 167 ●; ● ref. *Poezie*: P. L. (A. Procházka), MR 1899/1900, sv. 11, s. 176; O. Š. (Šimek), *Zlatá Praha 17*, 1899/1900, s. 347; jv. (J. Vodák), *Besedy Času 1900*, s. 86; Vbk (J. Voborník), NL 17. 8. 1900; F. Sekanina, *Rozhledy 10*, 1900/01, s. 67; R. (K. Rožek), *Srdce 1*, 1901/02, s. 25 ●; ● ref. *O problému individualizace*: A. Novák, *Lumír 28*, 1899/1900, s. 370; Kí (F. Krejčí), *Čes. mysl 1900*, s. 384 ●; ● ref. *Gerda*: P. Maternová, *Ženský svět 1901*, s. 260; an., *Zlatá Praha 19*, 1901/02, s. 23; A. Novák, *Lumír 30*, 1901/02, s. 48; M. Marten, MR 1901/02, sv. 13, s. 112; O. Theer, F. X. Zdařil, V. Otomar, vše *Srdce 1*, 1901/02, s. 92, 93 a 119; A. Tuček, *Zvon 2*, 1901/02, s. 278; F. V. Krejčí, *Rozhledy 12*, 1901/02, s. 662; Q., *LidN 23. 1. 1902* ●; J. Karásek: J. z W., in *Impresionisté a ironikové* (1903); ● ref. *Meditace*: O. Theer, *Lumír 34*, 1905/06, s. 195; A. N. (Novák), *Přehled 4*, 1905/06, s. 898; F. S. (Sekanina), *Zvon 6*, 1905/06, s. 589; H. Jelínek, *Prážská lid. revue 1906*, s. 120; Ad. Veselý, MSIR 3, 1906/07, s. 41; -a-, *Máj 5*, 1906/07, s. 144 ●; ● ref. *Sny a touhy*: R. Medek, MR 1913/14, sv. 28, s. 521; F. Sekanina, *Zvon 14*, 1913/14, s. 686; G. W. (Winter), PL 26. 7. 1914; Ant. Veselý, *Čes. revue 8*, 1914/15, s. 57 ●; ● ref. *Bolesti života*: an., *Zlatá Praha 32*, 1914/15, s. 454; -pa- (F. S. Procházka), *Zvon 15*, 1914/15, s. 546; Ř. Hronek (K. Fiala), MR 1915, sv. 29, s. 192; -t., PL 20. 6. 1915; Ant. Veselý, *Čes. revue 9*, 1915/16, s. 62 ●; J. Borecký in J. z W.: *Tmy a světla* (1918); ● ref. *Tmy a světla*: J. Folprecht, *Čes. revue 11*, 1917/18, s. 636; A. Novák, *Lumír 46*, 1917/18, s. 514; J. B. (Borecký), *Topičův sborník 5*, 1917/18, s. 425; -pa- (F. S. Procházka), *Zvon 18*, 1917/18, s. 602; M. Novotný, *Nové Čechy 1918*, s. 380; Š. Jež, *Cesta 1*, 1918/19, s. 686;

A. Tryb, MR 1918/19, sv. 34, s. 37; K. H. (Hikl), *Naše doba 26*, 1918/19, s. 458 ●; A. Novák: *Básník metafyzik*, *Venkov 20. 8. 1918*; F. Götz: J. W., *lyrický esejista*, *Host 4*, 1924/25, s. 205 → *Jasnící se horizont* (1926); ● ref. *Básník a věčnost*: A. Novák, *Lumír 1925*, s. 101; F. Götz, NO 9. 4. 1925 ●; B. Novák: *Goethe, Shelley, Whitman, Dostojevský, Tolstoj a Březina ve světle W. pohledu*, *Lumír 56*, 1929/30, s. 437; -btk- (V. Brtník): J. W., *Zvon 30*, 1929/30, s. 504; L. Ptáček: *Rozhovor s J. z W.*, RA 5, 1929/30, s. 420; B. Novák in J. z W., *člověk a básník* (1930) + J. z W., *Sever a Východ 1930*, s. 155; an.: J. z W., *Naše kniha 1930*, s. 244; F. X. Šalda: *Glosa o tzv. poezii reflektivně a meditativně*, *ŠZáp 3*, 1930/31, s. 37; ● ref. *Noční milenec*: A. N. (Novák), *LidN 24. 9. 1931*; G. (F. Götz), NO 15. 10. 1931; Nk (B. Novák), RA 7, 1931/32, s. 143; Z. S. (Spilka), *Archa 1932*, s. 66 ●; ● ref. *Království snu*: F. K. (Křelina), *Venkov 11. 10. 1932*; ne (A. Novák), *LidN 19. 11. 1932*; -pa- (F. S. Procházka), *Zvon 33*, 1932/33, s. 99 ●; ● k šedesátinám: -btk. (V. Brtník), *Zvon 40*, 1939/40, s. 547; Jr., NL 17. 5. 1940; B. Jedlička, *LidN 18. 5. 1940*; J. Knap, *Venkov 18. 5. 1940*; p. (A. M. Píša), *Nár. práce 18. 5. 1940* ●; B. Novák in J. z W.: *Gerda* (1944); ● nekrology: p, *LidN 7. 12. 1944*; p. (A. M. Píša), *Nár. práce 13. 12. 1944* ●; J. Karásek: *Vzpomínka na J. z W.*, *Nár. politika 17. 12. 1944* → *Vzpomínky* (1944); E. Lešehrad: *Duševní lékař*, *LitN 1947*, s. 6; J. K. Strakatý: *Literární kroužek, Sborník Masarykova reálného gymnázia v Praze* (1948, s. 151); H. Bohman: *Znal jsem J. z W.*, *Polabí 1970*, s. 2; L. Havlíková-Dědinová: *Vzpomínka na básníka J. z W.*, *Naše rodina 1972*, č. 22; L. Merhaut in *Cesty stylizace* (1994, s. 98); R. Jelínková: J. z W., *Rmen 1996/97*, č. 3; P. Svoboda, *Češtinář 7*, 1996/97, s. 104.

dm

Jiří Wolker

* 29. 3. 1900 *Prostějov*

† 3. 1. 1924 *Prostějov*

Básník, prozaik, dramatik, esejista a překladatel. Vůdčí představitel kolektivistického směřování básnické generace nastupující po 1. světové válce, jeden z programových tvůrců tzv. proletářské poezie, kterou rozvíjel na základě etického a tradicionalistického rozměru. Na počátku 20. let 20. století vnesl do české poezie nové pojetí obrazného pojmenování, oscilujícího na pomezí asociativního básnického postupu, ukázněné kompozice lyrického textu a stylově oprostěného jazykového projevu. Diskuse a polemiky v souvislosti s výkladem a hodnocením W. díla přispěly k širší reflexi proměn moderní české poezie a literatury 1. poloviny 20. století.

Syn bankovního úředníka, vyrůstal v měšťanském domě na prostějovském náměstí, který

patřil básníkovým prarodičům, majitelům místní likérky. S nimi též trávil prázdniny v rodinné vile Bellevue ve Svatém Kopečku u Olomouce. W. otec Ferdinand stejně jako matka Zdena byli společensky aktivní lidé, funkcionáři Sokola, Měšťanské besedy a dalších občanských spolků v Prostějově. Od osmi let se W. učil hrát na housle (jako student si hrou na housle přivydělával při doprovodech němých filmů v prostějovském biografu) a na klavír, později též sám komponoval. 1910 byl s otcem měsíc u moře v lázních Grado. 1911–19 studoval na gymnáziu v Prostějově. Z gymnazijních učitelů na něho měl vliv kromě V. Měrky (s nímž na gymnáziu překládal slovinskou poezii) nejprve překladatel z němčiny J. Kamenář a později také literárně činný A. Dokoupil, s nímž si W. za války dopisoval (tehdy W. zhudebnil některé jeho básně) a s nímž zůstal v důvěrném styku i později (1923 mu W. připsal hru Nejvyšší obětí). Podobně jako jeho rodiče byl W. horlivě činný v Sokole. O prázdninách 1916 a 1917 se zúčastnil prvních skautských táborů v Čechách, vedených A. B. Svojsíkem. Do doby středoškolských studií spadají též W. první literární pokusy. 1916 na gymnáziu sestavoval třídní časopis Naše kvarta. Od 1917 psal do Sborníku českého studentstva na Moravě a ve Slezsku a 1918 v něm několik měsíců vedl beletristickou část. V dubnu 1918 se spolu s rodiči angažoval při zakládání strany Státoprávní demokracie, kde působil jako funkcionář mládežnické skupiny. Od podzimu 1919 studoval na pražské právnické fakultě a první rok navštěvoval také přednášky na filoz. fakultě (F. X. Šaldy, A. Nováka, E. Rádl a později muzikolog Z. Nejedlého a J. B. Foerstra). Na přelomu let 1919 a 1920 ho přítel Z. Kalista seznámil v prostředí kavárny Union s pražskou intelektuální a uměleckou levicí; ovlivněn byl zejména osobností S. K. Neumanna. 1920–21 se W. podílel na činnosti Uměleckého klubu a přispíval do časopisů Orfeus a Den, prvních výraznějších tribun nejmladší literární generace. 1921–22 byl členem moravské Literární skupiny (jejíž časopis Host, jehož titul navrhl, spoluzakládal a byl členem jeho pražské redakce) a 1922–23 Uměleckého svazu Devětsil, na jehož koncepci se podílel spolu s K. Teigem teoretickými statěmi o proletářském umění; z obou skupin však vystoupil pro názorové neshody. 1921 se stal členem prostějovské odbočky KSČ a podílel se na kulturních akcích organiza-

ných Proletkultem. V lednu 1922 začal spolupracovat s časopisem Var redigovaným Z. Nejedlým; tehdy se začínají výrazně profilovat jeho levicová kulturněpolitická stanoviska. V květnu 1922 pobýval s K. Bieblem a skupinou přátel měsíc na ostrově Krk (v Bašce) v Jaderském moři, kde se u W. objevily první příznaky vážného onemocnění; v dubnu 1923 byla zjištěna tuberkulóza. V polovině června odjel na léčení do sanatoria v Tatranské Poljance, odkud byl zpět do Prostějova převezzen tři dny před smrtí. Zemřel na tuberkulózní záneht mozkových blan; pohřben byl na prostějovském hřbitově. – Matka Zdena W. (roz. Skládalová, * 4. 1. 1879 Prostějov, † 26. 7. 1954 Prostějov) se významně podílela na rozvoji W. odkazu, napsala o synovi několik vzpomínkových knih, podílela se na edicích jeho korespondence, časopisecky publikovala články o jeho životě a vlivech na jeho dílo; věnovala se též kulturní publicistice, zejména v regionálním tisku, a organizační práci.

Po juvenilních básních, inspirovaných anticými předlohami, zaměřených k duchovní introspekci dekadentního zabarvení či k šrámkovsky laděnému senzitivismu, se W. první básnická kniha *Host do domu* obrací k vnějšímu světu. Stylizovaná chlapecká naivita a oproštěnost, která je podobně jako u řady W. generačních souputníků (A. M. Píši, M. Jirka, F. Němce aj.) motivována snahou najít východisko z prožitého válečného utrpení v objevování elementárních životních hodnot, se vztahuje k nejprostším věcem každodenní reality a vyjadřuje nad nimi radostný údiv. Chápe je, částečně po vzoru francouzských unanimistů J. Romainse a Ch. Vildraca, jako prostředníky vztahů mezi lidmi a jako zpředmětnění lásky, která poznává a harmonizuje obklopující svět v duchu naivistně využívané křesťanské symboliky. Zjednodušená, dětsky nahlížená skutečnost se ve W. básních proměňuje v cosi velice závažného a významného: věci i nespravedlnosti života je třeba milovat, aby byly spaseny. Tento vztah zasahuje také do způsobu vyjadřování a stává se jedním z prostředků, jimiž W. obohatil básnický jazyk, a to zejména přiblížením jazyku hovorovému. Podobnou formou oprošťování prochází rovněž metaforika W. básní: básnický obraz je založen na hledání nového pohledu na vztah mezi dvěma jevy stejně prostými. Stěžejní sjednocující postoj je nejvýstižněji vyjádřen v rozsáhlé básni *Svatý Kopeček* (publiko-

vané v květnu 1921 v časopise Červen), která se stala od druhého vydání *Hosta do domu* na W. přání trvalou součástí této sbírky. W. se tu nechal inspirovat poetikou Apollinairova Pásma, především formou asociativního básnického postupu. Souhrn všech rozličných scén, které W. v básni představuje, zvýrazňuje nejen lidskou družnost v její mnohotvárnosti, zejména však latentní přítomnost osobitého hodnotícího a zavřujícího gesta. Zpřítomňuje etický akcent, který se ve W. díle stále silněji prosazoval. Druhou W. básnickou sbírku *Těžká hodina* charakterizuje prorůstání námětové oblasti všedního života do širších a složitějších společenských souvislostí. W. vyhrocuje polaritní ráz skutečnosti, naznačený už v první knize – svět už není harmonickým a šťastným hájemstvím, nýbrž je nahlížen tak, že štěstí jedněch je vykupováno zoufalstvím druhých. Vyhrocování protikladných vztahů souvisí též s osobnostním zráním básníka, uvědoměním si osobní odpovědnosti za svůj osud a jeho sounáležitosti s osudy druhých a snahou o vymanění z měšťanského názorového klimatu. W. usiluje též o maximální názornost poezie, která nabývá stále výraznějších epických rysů. Ty vyvrcholily v tvorbě sociálních balad – jednoho z nejcharakterističtějších útvarů W. díla. Východiskem se W. staly Erbenovy balady, jež tematizují srážku člověka s nadosobní zákonitostí a zdůrazňují pevné etické vazby, inspirací pak také Nerudovy a Bezručovy balady postihující konflikt národnostní či sociální povahy. Hrdiny svých balad (*Balada o očích topičových*, *Balada o ženě, Bohu a muži*, *Balada o nenarozeném dítěti*, *Balada o snu*, *Balada o námořníku*, *Balada z nemocnice*) W. staví do tragického střetu člověka s nespravedlivým sociálním či politickým zřízením nebo s fatální životní situací. Tento střet zpravidla ústí do tematizace určité mravní teze a do monumentalizujícího pojetí společensko-mravního zápasu člověka a jeho vítězství, podaného ve W. epické poezii zpravidla formou patetické, snově extatické vize. Tvorba sociálních balad dala mj. vyniknout síle vnitřního etického konfliktu, který se u W. transformoval do otázky vztahu jednotlivce k celku, nahlíženého jako projev třídní solidarity. Vyústěním těchto uměleckých a ideových snah mělo být vyjádření splynutí individua s pospolitostí pracujících. Zde se nejvýrazněji zrcadlí W. chápání principu kolektivismu, jednoho z ústředních témat tzv. proletářské poe-

zie. Výrazná epizace formy a snaha rozvinout prostředky, které by vyjádřily důsledky a étos společenského úsilí, vedly W. též k tvorbě dramát, pohádek a povídek. Zejména v žánru pohádky (*Pohádka o listonošovi*, *O milionáři, který ukradl slunce*, *Pohádka o Jonym z cirkusu* aj.) W. napomohl využitím všednodenních situací, v nichž se ocitají jeho hrdinové, absencí zázračných prvků a pohádkových postav apod. k rozvoji české moderní pohádky. W. dramata (*Tři hry*) naopak směřují k využití tradičních postupů a zdůrazňují myšlenkové kontrasty a dominantní teze. V zásadě tu W. rozvíjí ideové a mravní konstanty svého díla, a to zejména střet osamocení a družné vykupitelské pospolitosti (*Nemocnice*), expresivně vyhrocený vztah odpovědnosti individua k celku (*Hrob*) a tragického konfliktu brutálního revolučního zvratu, který mnohdy paradoxně implikuje zrod nového života (*Nejvyšší obět*). Proklamace revolučních hledisek, ideová vyhraněnost a angažovanost se promítly nejen do W. básnického a programotvorného úsilí, ale také do jeho literárněkritické činnosti a publicistiky, rozvíjené zejména na stránkách Nejedlého časopisu Var. Básnický koncept, který W. spolu s S. K. Neumannem, J. Horou, J. Hořejším, J. Seifertem aj. spoluvytvářel, určil i jeho teoretické práce, např. stati *Proletářské umění* (s K. Teigem; viz též následující rozsáhlé diskuse), *Umění všední, či nedělní?*, *Ochránci umělecké svobody* aj. Znaky proletářské poezie, chápané jako předstupeň umění nové doby, W. spatřoval v revolučnosti jako v nutném předpokladu společenské proměny a ve vůli opřít se v umělecké oblasti od setrvačnosti předchozích uměleckých forem, v tendenci jako povaze tvorby čerpající z nejnižších umělcových ideových a citových pohnutek a v optimismu, který definoval jako snahu o dosažení lidského štěstí v rámci reálných možností člověka podmíněných jeho aktivním přístupem ke světu. Tyto postoje rovněž přispěly k četným polemikám, které se rozpoutaly po W. smrti a na pozadí soudobých diskusí o aktuálním směřování avantgardní poezie a kulturní politiky se vyjadřovaly k odkazu tohoto básníka. 1925 byl v Pásmu publikován anonymní (A. Černík, F. Halas, B. Václavek) článek Dosti Wolkra! usilující o vytěsnění zpovrchnujícího kultu básníka, který se podle autorů článku mýjel s revoluční a uměleckou důsažností W. díla. V souvislosti s 10. výročím W.

úmrtí rozpoutal diskusi článek J. W. po desíti letech, podepsaný šifrou F. Hlz (B. Fučík, F. Halas, P. Levít, V. Závada), který kriticky zvažoval odkaz a hodnotu W. díla, a to ve vztahu k širší diskusi o soudobé poezii na předělu mezi skupinovými uměleckými vystoupeními 20. let a výraznou generační individualizací v první polovině 30. let. Po únoru 1948 a zejména v průběhu 50. let bylo W. dílo komunistickou interpretací vytrženo z dobových souvislostí a až na výjimky účelově vykládáno v duchu ploché totalitní symboliky nového života, věčného mládí, radosti a budovatelské vitality. Vedle kritických edic W. díla a mnohých výborů byly vydávány jednotlivé básně, prózy a dopisy v četných příležitostných či bibliofilských tiscích. W. tvorba byla hojně překládána; některé jeho básně byly zhudebněny.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Bratr J., F. X. Press (patrně chybně vytištěno, W. zamýšlel E. X. Press), Jiří Ker; J. W., J. W.-r., R., R.-, w. ■ PRÍSPĚVKY in: Cesta (1919–21); Čas (1921, i příl. Besedy Času); Červen (1919–21); Čes. svět (1918); Den (1920–21); Divadlo (1922); Haná (Kroměříž 1918–19); Hlasy z Hané (Prostějov 1918–19); Host (1921–23); Junák (1916–18); Kmen (1920–22); Kohoutek (1922–23); Komunistický kalendář na rok 1923; Lid. noviny (1920); Lumír (1921); Most (1921–22); Nebojsa (1920); Niva (1921); Orfeus (1921); Prager Presse (1923); Pramen (1920–22); Právo lidu (1920); Proletkult (1922–23); Prostějovský rozhled (1918–20); Revoluční sborník Devětsil (1922); Rozhled (1919–20); Rovnost (Brno 1923); Rudé právo (1921–23, i příl. Dělnická besídka); Ruch (1919); Sborník čes. studentstva na Moravě a ve Slezsku, pokr. Sborník čes. studentstva (Přerov 1917–18, básnický debut); Sladko je žítí (1919); sb. Sovětské Rusi čeští spisovatelé a umělci komunističtí (1921); Sršatek (1922); Stráž lidu (Prostějov 1921–23); Svoboda (Kladno 1921, příl. Klíčení); Štítový (Tábor 1919); Topičův sborník (1921); Tribuna (1922, příl. Nedělní besídka); Trocnov (Tábor 1918–19); Upomínka na jubilejní slavnosti Tělocvičné jednoty Sokol I. v Prostějově (1920, ed. F. Wolker); Var (1921–23; 1922 Proletářské umění, s an. K. Teigem); Vyškovské noviny (1918–19); Země (1921, i příl. Chaloupka); sb. Život (1923); – posmrtně: Čes. literatura (1956); Českosl. samostatnost (1924, příl. Hodina); Dnešek (1930); Host (1924); Kritika (1924); Kulturní zpravodaj (1924); Lid. noviny (1936); Nár. osvobození (1930); Niva (1924); Nová svoboda (1928); Pásmo (1924); Právo lidu (1924, i Večerník PL); Rovnost (Brno 1924, příl. Rudé osení); Rozpravy Aventina (1926); Rudé právo (1924, příl. Dělnická besídka); Skaut-Junák (1924, 1926–27); Trn (1924). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie*: Host do domu (BB 1921; 1924 in Dílo J. W. 1 /Básně/ rozšř. o BB V parku před poled-

nem a Svátý kopeček, ed. A. M. Píša; 2002 změn. vyd. dle W. typografických záměrů, BB V parku před polednem a Svátý Kopeček dle časop. otisků, ed. J. Opešlík); Těžká hodina. Verše 1921–1922 (BB 1922); Tři hry (DD b. d., 1923; obs. Nemocnice, prem. posmrtně 1925; Hrob, prem. posmrtně 1975 upr. s tit. Pramen; Nejvyšší oběť, prem. 1922); – posmrtně (bibliof. vyd. jednotlivých BB a PP nejsou uvedena): Táborový deník šestnáctiletého J. W. (1928, ed. A. B. Svojsík; 1949 upr. vyd. s tit. Táborový deník šestnáctiletého skauta J. W., ed. K. Bednář). – *Překlady*: D. Kette: Pohádky (Košice 1924, s V. Měrkou); Bratrská poezie (Košice b. d., 1924, s V. Měrkou, překl. BB I. Cankara, D. Ketteho, A. Gradnika). – *Ostatní práce* (posmrtně): Píseň mládí (hudební dílo, 1944, ed. V. Měrka); Závěť J. W. (1952, bibliof., ed. J. Cejpek a J. Glivický). – *Výbory*: Čtení z J. W. (1925, ed. A. Dokoupil); Povídky a pohádky J. W. (1925, bibliof.); Balady (1925, bibliof.; 1930 revid. vyd., ed. M. Novotný); Výbor z díla J. W. (1926, ed. K. Híkl); Výbor z díla J. W. (1930, ed. M. Novotný; 1940 rozšř. vyd.); Výbor z básní J. W. (Londýn 1944, ed. V. Žďárský); W. pracujícím (1946, ed. S. K. Neumann; 1971 s tit. Na přední stráži. W. pracujícím; 1974 in Š. Vlašín: J. W.); J. W., básník revolučního proletariátu (1950, ed. L. Nejedlý); Básně (1950, ed. A. M. Píša); Slunce je veliký básník (1950, ed. J. Ryska; 1956 rozšř. vyd.); Výbor z díla (1950, ed. M. Bláhová a A. M. Píša); Z díla (1954, ed. M. Honzík); Výber z poézie (Bratislava 1956, ed. M. Rúfus); Dílo J. W. (Praha, Bratislava 1958, ed. A. M. Píša a M. Chorvát); Balady (1960, ed. A. M. Píša); Básně (1961, ed. A. M. Píša); Pro spravedlnost šel se bít (1961, ed. A. M. Píša); Srdce štít (1964, ed. M. Florian a Z. Trochová, obs. i životopisné pásmo a výběrovou bibliografii); Pohádky (1964; 1974 rozšř. vyd., ed. Z. Trochová); Jitřní píseň (1973, ed. J. Fleková); Pro spravedlnost světa (1974, ed. V. Kún; 1982 rozšř. vyd.); Z tvorby J. W., in Š. Vlašín: J. W. (1974; obs. mj. W. pracujícím); Do boje, láska, leť. Dopisy a básně J. W. z roku 1923 (1975, ed. J. Dvořák a M. Kubíčková); Tvář za sklem (1975, ed. Z. Trochová a V. Závada); Soubor faksimilií z fondů Literárního archivu Památníku národního písemnictví (1976, ed. M. Vianařová); Host do domu (Bratislava 1981, ed. Z. Beran); Zasněcování srdce (1984, ed. V. Macura, obs. též životopisné pásmo a výběrovou bibliografii); Zamiluji se a budu slavný (1997, ed. K. Sýs); Těm, kterým patří (1997, ed. R. Šantora; obs. W. skautské deníky a články o skautingu); Dílo J. W. (1998, kolibří vyd. BB); A noc je dnes nahá – (2000, ed. M. Huvar, s CD); V neděli se holky budou divit (2002, ed. M. Huvar); dále bibliof., jubilejní a jiné příležitostné tisky (vyd. např. v rámci recitační přehlídky W. Prostějov), lit. pásma, výbory s jinými autory, doplňky k čítankám atp. – *Souborná vydání*: Dílo J. W. (V. Petr, 1924, 2 sv., ed. A. M. Píša, obs. též práce z pozůstalosti; 1. Básně, 2. Prózy; 1926 v 1 sv. s podtit. Básně – prózy – dramata; 1928 rozšř. a změn. vyd. v 1 sv.; 1929 s podtit. Básně a prózy); Dílo J. W. (V. Petr,

1930–31, 3 sv., ed. M. Novotný; 1./bez podtit. převzato upr. a změn. 3. vyd. Díla J. W. A. M. Píši/, 1930, 2. Mladistvé práce a zlomky, 1930, 3. Práce prozaické, 1931; další vyd. s podtit. sv. 1 Básně – próza – drama, sv. 2 Mladistvé verše a zlomky básní, sv. 3 Práce prozaické. Próza z pozůstalosti; 1941 změn. vyd.; 1947–48 rozšíř. vyd. s tit.: sv. 1 Básně – próza – drama, 1947, sv. 2 Verše z pozůstalosti, 1948, sv. 3 Próza z pozůstalosti, 1948); Spisy J. W. (SNKLHU, 1953–54, 4 sv.; 1. Básně, 1953, ed. A. M. Píša, 2. Próza a divadelní hry, 1954, ed. A. M. Píša, 3. Mladistvé práce veršem, 1954, ed. Z. Trochová, 4. Mladistvé práce prózou, 1954, ed. J. Štěpánková). ■ KORESPONDENCE: A ještě staré téma, in Z. Kalista: Kamarád W. (vzáj. koresp. z 1920–23; 1933) → Přátelství a osud (Toronto 1978, s komentáři); Čtyry dopisy J. W. příteli-soudruhu Vladimíru Zelenému napsané ze sanatoria v Tatranské Poljance v srpnu – říjnu 1923 (1936, bibliof., ed. V. Petr a Z. Wolkerová); Dopisy J. W. (A. M. Píšovi z 1921 a 1923; 1939, bibliof., ed. K. Cvejn); Dopisy J. W. Marii Koldové (z 1923; 1944, bibliof., kaligraf. přepis F. Wolkra); Listy příteli (A. M. Píšovi z 1921–23; 1950, ed. A. M. Píša); Korespondence s rodiči (z 1916–23; 1952, ed. Z. Wolkerová, J. Kühndel); Listy dvou básníků (vzáj. koresp. s K. Bieblem z 1921–23; 1953, ed. Z. Wolkerová, J. Kühndel); in J. Hůlka: My vyběhli jsme z řady vpřed (vzáj. koresp. z 1923; 1962, ed. A. Hůlka); in Do boje, láska, leť. Dopisy a básně J. W. z roku 1923 (M. Koldové; 1975, ed. J. Dvořák, M. Kubíčková); Dopisy. Korespondence J. W. (1. rodičům z 1908–23, F. Machnerové z 1913 nebo 1914, M. Horákové z 1916–19, M. Nedělníkové z 1919, H. Kostkové-Wichterlové z 1919–23, L. Svitavské z 1920, A. Vikoové z 1922–23, R. Vackové z 1922, M. Netopilové z 1922, M. Koldové z 1923; 2. B. Ambrosovi z 1916–17, J. Balejovi z 1921, K. Bieblůvi z 1921–23, L. Blatnému z 1921–22, A. Dokoupilovi z 1916–23, A. Hartlovi z 1921, J. Honzlovi z 1922–23, J. Horovi z 1921–23, J. Hůlkovi z 1923, E. Chalupnému z 1917–21, Č. Jeřábkovi z 1921–22, J. Ježkovi z 1922, M. Jirkovi z 1920, S. Kadlecovi z 1921–22, Z. Kalistovi z 1920–23, J. Knapovi z 1921–23, J. Koptovi z 1922, Š. Kožušníčkovi z 1921, L. Krausovi z 1923, J. Krejzlíkovi z 1920, J. Kreplovi z 1920–23, B. Kryglové z 1923, M. Kubíkové z 1923, A. Ledererovi z 1921, M. Líbalovi z 1920, J. Majerovi z 1923, M. Majerové z 1923, H. Malřové z 1923, F. Maškové z 1920, V. Měrkovi z 1919, R. Mzyetovi, tj. R. Procházkovi, z 1923, Z. Nejedlému z 1922–23, S. K. Neumannovi z 1921–23, K. Pacholíkovi z 1923, V. Petrovi z 1922–23, A. M. Píšovi z 1921–23, F. Pospíšilovi z 1923, F. S. Procházkovi z 1923, J. Seifertovi z 1921–23, I. Sekaninovi z 1920–23, Z. Schávrovi z 1919–23, V. Součkovi z 1916, F. Svobodovi z 1923, J. Svobodovi z 1921–22, A. B. Svojsíkovi z 1917, J. Synkovi z 1923, J. Škrachovi z 1923, K. Teigovi z 1922–23, G. Štorchovi z 1922–23, B. Vlčkovi z 1921–23, J. Vrbovi z 1921–23, H. Wichterlové z 1923, V. Zelenému z 1923, J. E. Zelinkovi

z 1923, J. Zrzavému z 1921, různým redakcím z 1917–21; 1984, ed. Z. Trochová); E. Bílková, K. Bílek: Další neznámé dopisy J. W. (K. Teigovi z 1922, G. Straschnow-Reinerové z 1922–23, F. Svobodovi z 1923), Zpravodaj. Muzeum Prostějovska (Prostějov) 1987, č. 1; P. Marek: Z korespondence J. W. a Bohumila Svozila (z 1923), tamtéž; M. Zelenka: Neznámá korespondence J. W. (M. Čapkové z 1920–21), Čes. literatura 1988, s. 551; T. Součková, Z. Trochová: Dopisy J. W. Toně Smetanové (z 1918–23), sb. Lit. archiv 24, 1990, s. 161; kromě toho bibliof. vydání jednotlivých dopisů. ■

BIBLIOGRAFIE: in Dílo J. W. a krásná kniha (1974, k výstavě v PNP, ed. J. Javůrek, soupis bibliofilů); J. Kuncová: J. W. 1900–1924. Bibliografie díla J. W. a literatury o něm (Měst. knihovna v Praze 1975, rozmnož.); E. Macek: Bibliografie 1921–1974, in F. Soldan: J. W. (1975); in sb. Na přední stráži (1975, ed. P. Marek, soupis vydané koresp.); in P. Marek: J. W. a Prostějov (1979, soupisy regionální produkce); B. Belák a kol.: J. W. v slovenskej tlači (Martin 1980); in ant. Básníka miluje svět (1980, ed. D. Dorovská, I. Dorovská; výběr. bibliografie evropské literatury); I. V. Toksina: J. W. Bibliografičeskij ukazatel' (Moskva 1984); B. Smejkal: Bibliofilská vydání tvorby J. W., Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 2000, č. 2. ■ LITERATURA (texty v lit. pásmech, sb. recitační přehlídky W. Prostějov, metodické tisky knihoven, příležitostné tisky zpravidla nejsou uvedeny): In memoriam J. W. (1924, ed. K. Biebl, bibliof.; přisp. K. Biebl → Dílo 5, 1954, F. Götz, J. Hora → Poezie a život, 1959, Z. Kalista, M. Majerová, V. Nezval → Manifesty, eseje a kritické projevy z poetismu, 1967, J. Seifert → Dílo 12, 2004, K. Teige, Z. Wolkerová aj.); Wolkerov večer (Vrútky 1924, bibliof.; přisp. mj. E. Urx → Boje a ciele, Bratislava 1961 a Umění a proletariát, 1979); V. Nezval: W. (1925; 1964 in Vítězslav Nezval – J. W.); V. Novák: Ženy a lásky poezie W. (1927); J. Durych, A. Heythum: Hrob J. W. (1930); M. Novotný: O J. W. (1932); Z. Kalista: Kamarád W. (1933); J. Ch. Novotný (Kuzma): Hvězda na čele J. W. Román a traktát (1933); Antar (V. Čedík): Tak mluvil W. Technika a chemie jeho slov (1934); Z. Wolkerová: Vánoční vzpomínky na J. W. (1934, bibliof.) + J. W., jeho dětství, chlapectví a život v rodině (1934, bibliof.); A. C. Nor: J. W. Básník a člověk (1934; 1947 rozšíř. a přeprac. vyd.); J. Kühndel: Rod J. W. Genealogická studie (1934); B. Slavík: J. W. a Svatý Kopeček (1935, bibliof.); L. Kratochvíl: W. a Nezval. Dvoji sloh generace (1936); Z. Wolkerová: J. W. ve vzpomínkách své matky (1937; přeprac. vyd. 1951); V. Měrka: J. W. jako skladatel (b. d., 1944); Z. Wolkerová: Měli jsme dva psy (1946); J. W., básník dělnické třídy (1949, ed. J. Švehla, kat. výstavy v Nár. muzeu); J. Kühndel: W. síní (v Prostějově) (1949); M. Honzík: J. W. (1953); sb. J. W., příklad naší poezie (1954; přisp. A. M. Píša → K vývoji české lyriky, 1982, J. Mukařovský, M. Tomčík → Literárne dvojobrazy, Bratislava 1977, V. Závada); J. Ryska: Náš J. W. (1956);

A. N. Maljarenko: J. W. – plamenný pevec proletariata (Charkov 1960); J. Wagner: J. W. (1900–1924). Lit. pozůstalost (LA Nár. muzea, 1963); Vítězslav Nezval – J. W. (1964, ed. M. Blahynka a J. Čutka; obs. Nezvalovy texty o W., včetně knihy z 1925, též výběr z článků jiných autorů); F. Soldan: J. W. (1964; 1972 upr. vyd.; 1975 dopln. vyd. s bibliografií E. Macka); J. Kühndel: J. W. ve fotografii (1965); S. A. Šerlaimova: J. W. i novye puti češskoj poezii XX. veka (Moskva 1965); J. H. Thumim: Das Problem von Form und Gattung bei J. W. (Hamburk 1966); S. V. Nikolskij: Myšlenka a obraz ve W. poezii z let 1920–21 (1968); Dílo J. W. a krásná kniha (1974, k výstavě v PNP, ed. J. Javůrek, se soupisem bibliofilů); Š. Vlašín: J. W. (1974; dopln. vyd. 1980; obs. i výběr z W. tvorby a koresp.); F. Soldan: J. W., básník mládí (1975); sb. Na přední stráž (1975, ed. P. Marek; obs. i již publikované stati J. Dvořáka, A. Hájkové, J. Hrabáka, V. Kudělky, Š. Vlašína, J. M. Weimanna, V. Závady aj., vzpomínky A. Dokoupila, A. Dolínka, Š. Kožušnička, V. Měrky, B. Svozila, J. Vincourka, V. Zeleného aj., dokumenty, mj. soupis vydané koresp., hudebních a výtvarných děl); sb. W. v nás (Bratislava 1976, ed. I. Vaško; obs. stati a vzpomínky M. Blahynky, J. Fučíka, M. Hařalové, J. Hory, S. K. Neumanna, L. Novomeského, V. Pekárka, J. Poničana, I. Skály, L. Štolla, M. Tomčíka, E. Urxe, B. Václavka, Š. Vlašína, Z. Wolkerové aj., též výběr z díla J. W.); P. Marek: J. W. a Prostějov (OKS v Prostějově 1979, s bibliograf. přílohami); sb. W. dnešku (1981, příspěv. V. Kolář, M. Tomčík, F. Valouch); V. Hruška: J. W. Život a dílo (1982, průvodce po expozici Muzea Prostějovska); B. Hlinka, J. Všečeka: Den se mi v rukou přelomil. J. W. neznámý (1990, s ukázkami W. tvorby); sb. J. W. ve vzpomínkách současníků (1990, ed. P. Marek; obs. vzpomínky J. Aldy, J. Bednáře, K. Biebla, F. Branislava, A. Doležela, F. Götze, M. Jirka, S. Kadlece, Z. Kalisty, D. Kaspara, K. Konráda, M. Kofátkové, O. Lasáka, V. Měrky, V. Nezvala, V. Petra, A. M. Píši, J. Seiferta, V. Součka, J. Svobody, B. Svozila, B. Václavka, E. Vencovského, Z. Wolkerové, V. Zeleného aj.). ■ M. R. (Rutte): Večer mladé lyriky LidN 4. 12. 1920; ● ref. Host do domu: M. Rutte, NL 29. 7. 1921; P. H. (M. Pujmanová), Tribuna 31. 7. 1921; J. H. (Hora), RP 7. 8. 1921, příl. Dělnická besídka → Poezie a život (1959); -ach- (E. Vachek), PL 14. 8. 1921; A. M. Píša, Červen 1921, s. 266 → Soudy, boje a výzvy z let 1920–1922 (1922) a Dvacátá léta (1969); Z. Kalista, Pramen 1921, s. 420; K. Č. (Čapek), LidN 12. 10. 1921 → Na břehu dnů (1966) a O umění a kultuře 2 (1985); F. Götz, Host 1, 1921/22, s. 20; A. N. (Novák), Lumír 1921, s. 274; V. Nezval, Studentská revue 1, 1921/22, s. 44 → Manifesty, eseje a kritické projevy z poetismu (1967); J. S. (Seifert), Rovnost 2. 11. 1921 → Dílo J. Seiferta 12 (2004); F. Sekanina, Nár. politika 25. 12. 1921; Dom. P. (Pecka), Archa 1921, s. 276; A. H. (Hartl), Most 1, 1921/22, s. 30; K. H. (Hikl), Naše doba 29, 1921/22, s. 176; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 21, 1921/22, s. 266; A. Vyskočil, Čes. revue 1922,

s. 158 → Kritikova cesta (1998) ●; ● diskuse O literární přísti (anketa čas. Most reagující mj. na stať Proletářské umění, Var 1, 1921/22, s. 271 → Dílo 2, 1954), příspěv. V. Dyk, J. Hora, J. Knap, A. Macek, A. Novák, A. M. Píša, M. Rutte, F. X. Šalda, Ant. Veselý aj., Most 1, 1921/22, č. 8–9, s. 105 a pokr.; M. Rutte, Cesta 4, 1921/22, s. 679; J. O. Novotný, tamtéž, s. 740 a pokr.; A. N. (Novák), LidN 12. 4. 1922 (k tomu J. W.: Ochránci umělecké svobody, Var 1, 1921/22, s. 355 → Dílo 2, 1954); B. V. (Václavek), Českosl. noviny 16. 4. 1922 → Tvorba a společnost (1961); ksg. (K. Scheinpflug), NL 16. 4. 1922; J. Vodák, Čas 23. 4. 1922; J. Vrba, Pramen 3, 1922, s. 227; A. M. Píša, Proletkult 1, 1922/23, s. 284; F. Götz, Host 2, 1922/23, s. 126 ●; ● ref. Těžká hodina: J. Hora, RP 27. 10. 1922 → Poezie a život (1959); M. Pujmanová-Hennerová, Tribuna 19. 11. 1922; Ant. Veselý, Českosl. republika 26. 11. 1922; M. Rutte, NL 1. 12. 1922; B. V. (Václavek), Českosl. noviny 17. 12. 1922, příl.; A. N. (Novák), LidN 28. 12. 1922; J. Krezar, MR 1922/23, sv. 38, s. 217; J. Knap, Cesta 5, 1922/23, s. 450; -pa- (F. S. Procházka), Zvon 23, 1922/23, s. 238; F. Götz, Host 2, 1922/23, s. 90 + 3, 1923/24, s. 25; K. (F. V. Krejčí), PL 11. 3. 1923; P. Eisner, Prager Presse 25. 10. 1923, příl.; -jef- (J. Fučík), Pravda (Plzeň) 31. 3., 10. 4., 17. 4., 19. 5., 9. 6. 1923 → Stati o literatuře (1951) a Víra uhlířská (1988); F. B. (Branislav), Proletkult 3, 1923/24, s. 31; J. Vrba, Pramen 4, 1923/24, s. 89 ●; ● ref. Nejvyšší obět (insc.): -jh- (J. Hora), Večerník RP 12. 12. 1922; Ot. F. (Fischer), NL 13. 12. 1922; M. M. (Majerová), RP 13. 12. 1922; If (I. J. Fischerová), Přerod 1, 1922/23, s. 104 ●; F. Götz in Anarchie v nejmladší české poezii (1922); J. Knap: Dílo generace 2. J. Hora a J. W., Cesta 5, 1922/23, s. 450; ● ref. Tři hry: F. Götz, Host 2, 1922/23, s. 281; B. V. (Václavek), Českosl. noviny 5. 4. 1923; (jef) (J. Fučík), Proletkult 2, sv. 3, 1923/24, s. 172 → Divadelní kritiky (1956) a Víra uhlířská (1988) ●; J. Karásek ze Lvovic: Nové umění, Lit. listy 1, 1923/24, s. 17; ● nekrology: Host 3, 1923/24, č. 4 (obs. F. Götz: O životní inspiraci díla J. W., s. 76; B. Václavek: W. dílo lyrické, s. 81; L. Blatný: W. vloha dramatická, s. 85; Z. Kalista: Nové tvary, s. 93; J. Ježek: J. W. a Charles Vildrac, s. 96; V. Nezval: Vzpomínka na J. W., s. 97 → In memoriam J. W., 1924 a Manifesty, eseje a kritické projevy z poetismu, 1967; Z. Wolkerová: K úmrtí J. W., s. 101); M. Rutte, Cesta 6, 1923/24, s. 356 + (šifra M. R.) NL 4. 1. 1924; J. Vrba, Pramen 4, 1923/24, s. 287; Dr. O. Š. M. (O. Štorch-Marien), Lit. rozhledy 8, 1923/24, s. 127; -vb- (V. Brtník), Topičův sborník 11, 1923/24, s. 231; R. Illový, Akademie 27, 1923/24, s. 351; an. (J. Kopta), Přerod 2, 1923/24, s. 34; F. T. (Tetauer), Apollon 1, 1923/24, s. 128; Z. Nejedlý, Var 3, 1923/24, s. 30 → O literatuře (1953) a Z české literatury a kultury (1973); an. (S. K. Neumann), Proletkult 2, sv. 3, 1923/24, s. 610 → O umění (1958) a Stati a projevy 6 (1976); V. Vylefal, MR 1923/24, sv. 39, s. 164; an. (J. Hora), RP 4. 1. 1924 → In memoriam J. W. (1924) + (šifra J. H. a an.), Večerník RP 4. a 7. 1. 1924 + (podp. J. Hora), RP 13. 1.

- 1924, příl. Dělnická besídka → Poezie a život (1959); A. N. (Novák), LidN 4. 1. 1924 + Lumír 1924, s. 102 → Nosiči pochodní (1928) a Řeči a proslovy (1931); jk. (J. Kodíček), Tribuna 4. 1. 1924; Cassius (J. Kolman Cassius), Věnkov 5. 1. 1924; B. V. (Václavek), Českosl. noviny 6. 1. 1924 → Tvorba a společnost (1961); jv. (J. Vodák), Čes. slovo 6. 1. 1924; J. Durych, Rozmach 1924, s. 31; A. Kavoň (A. Dokoupil), RP 13. 1. 1924, příl. Dělnická besídka + (podp. A. Dokoupil), Var 3, 1924/25, s. 27; M. Pujmanová-Hennerová, Tribuna 19. 1. 1924, příl. Tribuna lit. a umělecká, č. 4; D–A–V (D. Okáli), Mladé Slovensko (Bratislava) 1924, č. 1 → Výboje a sůboje (Bratislava 1973) a ant. Literatura a revolúcia (Bratislava 1977); an. (E. Urx), Pravda chudoby (Vrútky) 1924, č. 6 → Boje a ciele (Bratislava 1961) a Umění a proletariát (1979); K. Biebl, Studentská revue 1924, s. 42 → In memoriam J. W. (1924) a Dílo 5 (1954); M. N. (Novotný), Kulturní zpravodaj 1924, č. 1–2 ●; J. Kopta: Umění proletářské a poetismus, Přerod 2, 1923/24, s. 157; F. Götz: Spor generací, Host 3, 1923/24, s. 152 + W. a cizí vlivy na jeho dílo, NO 3. 8. 1924; K. Vaněk: J. W. mezi mladými, Tribuna 19. 1. 1924, příl. Tribuna lit. a umělecká, č. 4; E. Chalupný: Z literárních počátků J. W., tamtéž; F. X. Šalda: Radosný fakt, Čes. slovo 16. 3. 1924 → KP 12 (1959) + in Dílo J. W. 1, 2 (1924 ← Kritika 1924, s. 50) → O umění (1955) a KP 12 (1959); O. Fischer: Souvislosti, Čes. slovo 23. 3. 1924; ● ref. Dílo (1924); B. Václavek, Host 3, 1923/24, s. 210 + (šifra ek) Pondělní noviny 11. 8. 1924; Z. Kalista, Přerod 2, 1923/24, s. 109 (lit. část Žně); an. (F. Götz), NO 22. 6. 1924; -rx- (E. Urx), Pravda chudoby (Vrútky) 1924, č. 75 → Básník v zástupe (Bratislava 1961) a Umění a proletariát (1979); J. Hora, Pondělní noviny 30. 6. 1924 → Poezie a život (1959); M. Kareš, Nová svoboda 1924, s. 260; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 31. 8. 1924; an. (L. Novomeský), Mladé Slovensko (Bratislava) 1924, s. 232 → Moderní česká literatura a umění (1974); M. Pujmanová-Hennerová, Tribuna 14. a 21. 9. 1924; A. Č. (Černík), Rovnost 5. 10. 1924; J. Fučík, Maják 1924, s. 109 a 122 ●; A. Pražák: K sporům o generace a nové umění, Nová svoboda 1924, s. 564; ● k 1. výr. úmrtí: A. Dokoupil, Lit. rozhledy 9, 1924/25, s. 165; L. Blatný, Host 4, 1924/25, s. 98; J. H. (Hora), RP 3. 1. 1925; F. Götz, NO 4. 1. 1925; J. B. Svrček, Rovnost 4. 1. 1925; K. Biebl, RP 8. 1. 1925 → Dílo 5 (1954) ●; P. Fraenkl: Poznání světa v díle J. W., Host 4, 1924/25, s. 99 (k tomu J. Kastner, RP 1. 3. 1925, příl. Dělnická besídka); ● polemika: an. (A. Černík, F. Halas, B. Václavek): Dosti W.!, Pásmo 1, 1924/25, č. 7–8; an., Host 4, 1924/25, s. 157; J. O. Novotný, Čs. slovo 1924/25, s. 176, 193 a 491; B. Václavek, Českosl. samostatnost 1924, č. 5 → Tvorba a společnost (1961); R. I. Malý, Kritika 1925, s. 180; J. Fučík, Avantgarda 1925, č. 3 → Stati o literatuře (1951) a Víra uhlířská (1988) ●; ● ref. V. Nezval: W. (1925): an., Host 4, 1924/25, s. 160; -ach- (E. Vachek), Pramen 5, 1924/25, s. 341; J. V. Sedlák, Kritika 1925, s. 107; M. C. Biss (E. Urx), Mladé Slovensko (Bratislava) 1925, s. 60 → Básník v zástupe (Bratislava 1961) a Umění a proletariát (1979) ●; A. Dokoupil in Čtení z J. W. (1925); ● ref. Čtení z J. W.: A. N. (Novák), LidN 21. 3. 1925; A. Vyskočil, Rozmach 1925, s. 119 (i ref. překl. Bratrská poezie) → Kritikova cesta (1998) ●; fxš. (F. X. Šalda): Pevného plotu třeba kolem W., Tvorba 1, 1925/26, s. 92 → KP 13 (1963) (k tomu Pol., Kulturní zpravodaj 2, 1925/26, s. 200); F. Götz in Jasníc se horizont (1926); V. Ethen in Portréty a siluety 1, 2 (1926, 1936); ● ref. Výbor z díla J. W. (1926): J. Hora, RP 26. 9. 1926, příl. Dělnická besídka; J. Weil, Avantgarda 1926, s. 98; M. (E. Masák), Archa 1926, s. 490; jv. (J. Vodák), Čes. slovo 14. 11. 1926; F. Götz, Kmen 1, 1926/27, s. 15; P. F. (Fraenkl), RA 2, 1926/27, s. 48 (k tomu K. Híkl, RA 2, 1926/27, s. 72) ●; an. (M. Novotný): ref. Povídky a pohádky, Kulturní zpravodaj 3, 1926/27, č. 3, příl. Lit. rok, s. 18; K. Schulz: Založení Devětsilu, LidN 24. 3. 1927; ● polemika: V. Nezval in S. Kadlec: Svátá rodina (1927) → Manifesty, eseje a kritické projevy z poetismu (1967); A. M. Píša: J. W. postaven mimo zákon, Host 6, 1926/27, s. 215 (k tomu S. Kadlec, tamtéž, s. 262); K. Teige: Manifest J. W. o proletářském umění (o spoluautorství), Host 6, 1926/27, s. 265 (k tomu A. M. Píša, tamtéž, s. 263 a 266) ●; ● ref. Zápisky z nemoci (1927, bibliof. vyd.): V. D. (Dyk), Lumír 53, 1926/27, s. 554; K. H. (Híkl), Naše doba 34, 1926/27, s. 250; A. N. (Novák), LidN 5. 1. 1927 ●; M. Dvořák: Prostor a plocha, Tvar 1927, s. 97; jv. (J. Vodák): ref. V. Novák: Ženy a lásky..., Čes. slovo 20. 8. 1927; A. M. Píša: W. před, Nová svoboda 1927, s. 509 a 525; A. M. Píša in Směry a cíle (1927) → Dvacátá léta (1969); J. Hora: Čtyři léta po smrti W., LitN 1928, č. 1; ● ref. Klytia (B 1928, bibliof. vyd.): -pa- (F. S. Procházka), Zvon 28, 1927/28, s. 279; P. Fraenkl, Lit. svět 1, 1927/28, č. 10; K. H. (Híkl), Naše doba 35, 1927/28, s. 369 ●; ● ref. Táborový deník...: J. V. Sedlák, Lit. svět 1, 1927/28, č. 9; an. (J. Hora), RP 21. 3. 1928 (i ref. Klytia); A. N. (Novák), LidN 30. 6. 1928 (odp. vyd., i ref. Klytia); K. Juda, Střední škola 1928, s. 279; M. Poppeová, Úhor 1928, s. 185 ●; A. M. Píša in J. W.: Dílo (vyd. 1928) → Dvacátá léta (1969); ● ref. Dílo (vyd. 1928, zvl. ke studii A. M. Píši): P. Fraenkl, Host 7, 1927/28, s. 188; A. Dokoupil, Tvorba 2, 1927/28, s. 285 (k tomu A. M. Píša, PL 27. a 28. 7. 1928); B. V. (Václavek), RP 8. 1. 1928, příl. Dělnická besídka ●; E. Haertel in Jahrbücher für Kultur und Geschichte der Slaven (Vratislav) 1928, sv. 3–4; ● polemika: F. X. Šalda: Básnický typ J. W., ŠZáp 1, 1928/29, s. 174 → Kritické glosy k nové poezii české (1939) a České medailony (1959) + Dvojí pojetí básnické osobnosti W., ŠZáp 1, 1928/29, s. 269 → (oboje) Z období Zápisníku 2 (1987); A. M. Píša: O J. W., Nová svoboda 1929, s. 203 a pokr. + Dvojí pojetí básnické osobnosti W., Nová svoboda 1929, s. 406; F. X. Šalda: W. typ básnický, ŠZáp 2, 1929/30, s. 45; A. M. Píša: O W., PL 13. 2. 1929 ●; F. X. Šalda in O nejmladší poezii české (1928) → O umění (1955); B. Václavek in Od umění k tvorbě (1928); J. Durych in Ejhle člověk! (1928); M. Majerová: První večer

J. W., Lit. rozhledy 13, 1928/29, s. 164; ● ref. Básně v próze (1929, bibliof. vyd.): K. H. (Hikl), Naše doba 36, 1928/29, s. 373; an., RA 4, 1928/29, s. 221; A. M. Píša, PL 25. 1. 1929; A. N. (Novák), LidN 26. 1. 1929; = (J. Vodák), Čes. slovo 6. 2. 1929 ●; J. Weil: O W., Tvorba 1929, s. 82; F. X. Šalda: Krásná literatura česká v prvním desetiletí republiky, ŠZáp 2, 1929/30, s. 134 → Kritické glosy k nové poezii české (1939); ● k 6. výr. úmrtí: jh. (J. Hora), Plán 1, 1929/30, s. 63; p. (A. M. Píša), PL 3. 1. 1930; -fert. (J. Seifert), PL 18. 1. 1930 → Dílo 12 (2004) ●; -a. (J. Hora): W. jaro, Čes. slovo 28. 3. 1930; J. Krejzlík: W. a knihy, Bibliofil 1931, s. 18; ● ref. Děti (1930, bibliof. vyd.): a. (J. Hora), Čes. slovo 9. 1. 1931; = (A. Novák), Čes. slovo 14. 2. 1931 ●; ● ref. Dílo (1930–31): jh. (J. Hora), LitN 5, 1930/31, č. 4; M. Novotný, Almanach Kmene 1931–32 (1931, s. 97); A. G. (Grund), RA 6, 1930/31, s. 384; G. (F. Götz), NO 25. 1. 1931; Kp. (J. Knap), Venkov 13. 12. 1931; Z. Kalista, Lumír 58, 1931/32, s. 166; Z. S. (Spilka), Archa 1932, s. 66 ●; F. Götz in Básnický dnešek (1931); E. Chalupný: Problém J. W., sb. Nová Říše 1930–32, s. 74 (k souboru vzáj. koresp.); W. Giusti in Studi sulla cultura čeca contemporanea (Řím 1932); Z. Wolkerová: J. W. a knihy, Bibliofil 1933, s. 4; ● ref. Z. Kalista: Kamarád W.: A. M. Píša, PL 24. 6. 1933; -rt. (J. Seifert), Ranní noviny 12. 10. 1933; A. N. (Novák), LidN 27. 10. 1933; F. Kr. (Kropáč), Lumír 60, 1933/34, s. 175 ●; L. Kratochvíl: Dvě doby J. W., Přítomnost 1933, s. 733 a pokr.; A. M. Píša: Poslední akt, Almanach Kmene 1933–34 (1933, s. 27); J. H. (Hora): J. W. po deseti letech, Čes. slovo 31. 12. 1933; A. Kostolný: J. W. a Maša Halamová, Slovenské smery (Bratislava) 1, 1933/34, s. 16; Z. Kalista: Z literatury wolkerovské, Lumír 60, 1933/34, s. 177; F. X. Šalda: Dva básnické osudy české, ŠZáp 6, 1933/34, s. 270 → Kritické glosy k nové poezii české (1939); ● k 10. výr. úmrtí: F. Soldan, RA 9, 1933/34, s. 71; Z. Kalista, Lumír 60, 1933/34, s. 158; G. (F. Götz), NO 3. 1. 1934 → Literatura mezi dvěma válkami (1984); AMP. (A. M. Píša), PL 3. 1. 1934; J. Fučík, RP 7. a 14. 1. 1934; -á. (J. Rybák), Haló noviny 1934, s. 43; R. Habřina, Kolo 1934, s. 11; B. V. (Václavek), Index 1934, s. 15 a 26 ●; Z. Wolkerová: Rukopisy J. W., Bibliofil 1934, s. 1; jh. (J. Hora): ref. J. Ch. Novotný: Hvězda..., Čes. slovo 21. 1. 1934; -r: Uchvejme s mírou, Venkov 28. 1. 1934 (k tomu m. n., tj. M. Novotný, LidN 6. 2. 1934); RR.: Wolkeriana v desátém výročí básnickovy smrti, Rozhledy 1934, č. 2; Hovory o W. (V. Petr aj.), Doba 1, 1934/35, s. 25 (k tomu F. Götz: W. a Host, LidN 22. 2. 1934); A. M. Píša: J. W. na Svatém Kopečku, Kolo 1934, s. 8 + J. W. v Pisku, Jih 1, 1934/35, s. 28; J. Mukařovský: O rytmu v moderním českém básnictví, Čin 1934, s. 536 → Kapitoly z české poetiky 2 (1948); ● polemiky: F. Hlíz (B. Fučík, F. Halas, P. Levit, V. Závada): J. W. po desíti letech, LUK 1934, s. 1; G. (F. Götz), NO 23. 2. 1934; O. Fischer: O W. Poznámky k diskusnímu večeru Kmene, Magazín DP 2, 1934/35, s. 35 → Duše slovo, svět (1965); -r: Kdybys to viděl, Jiří Wolke!, Venkov 17. 3. 1934; -á. (J. Rybák): Umění

a slova (nejen polemika s Antarem, tj. V. Čedíkem), Haló noviny 22. 3. 1934 + Slovo o poezii, tamtéž 4. 4. 1934; L. Novomeský: Soud o W., Doba 1, 1934/35, s. 66 → Časová nečasovost (1967) a Moderní česká literatura a umění (1974); J. Hora: O kvietismu a jiných věcech, LUK 1934, s. 84; B. Václavek: J. W. a proletářská poezie, tamtéž, s. 87 → Kritické stati z třicátých let (1975); S. K. Neumann: O mrtvém a živých. Otevřený dopis Františku Halasovi, Rozhledy po literatuře a umění 1934, s. 33 → O umění (1958) a Rozumětí umění (1976); L. (P. Levit): Několik glos k diskusi o J. W., LUK 1934, s. 96; F. Halas: Halas – Neumannovi, tamtéž, s. 97 → Imagena (1971, s. tit. J. W.); amp. (A. M. Píša): O J. W., PL 7. 4. 1934 (k tomu B. Václavek, LUK 1934, Informace s. 48); V. Nezval a K. Teige: Význam W. odkazu, Doba 1, 1934/35, s. 68 a pokr. → V. Nezval: Manifesty, eseje a kritické projevy z let 1931–1941 (1974); K. Čapek: J. W. po desíti letech, LidN 8. 4. 1934 → Na břehu dnů (1966) a O umění a kultuře 3 (1986); K. Horký: Ubohý W., Polední list 22. 4. 1934; K. Vojan (J. Fučík): „Ubohý“ W., Haló noviny 23. 4. 1934 → Stati o literatuře (1951) a Víra uhlířská (1988); Z. Nejedlý: Jsme lidé přechodu, Haló magazín 1934, č. 1 → Z české literatury a kultury (1973, pozn. s. 283); V. Nezval a K. Teige: Básník František Halas věří v komunismus, v Melantricha a v jedinou poezii..., Doba 1, 1934/35, s. 124 → V. Nezval: Manifesty, eseje a kritické projevy z let 1931–1941 (1974); tge (K. Teige), Obrana J. W., Doba 1, 1934/35, s. 132 (k tomu Bf., tj. B. Fučík, LUK 1934, Informace s. 64); L. (P. Levit): Obrana J. W., LUK 1934, s. 162; F. X. Šalda: Deset let uplynulo..., ŠZáp 6, 1933/34, s. 270; Z. K. (Kalista): J. W. po deseti letech, Lumír 60, 1933/34, s. 468; B. Václavek: Causa W., Středisko 4, 1933/34 → Kritické stati z třicátých let (1975); F. Soldan: W. nebo Vítězslav Nezval, Index 1934, s. 125 ●; M. Dvořák: W. balada, LUK 1934, s. 379 (k tomu A. N., tj. Novák, LidN 20. 1. 1935; M. Dvořák, LUK 1935, s. 23); Z. Wolkerová: Knihovna J. W., Bibliofil 1935, s. 33; Z. K. Vysoký: Antické ohlasy v literární pozůstalosti J. W., LF 1935, s. 81; O. Lasák: J. W. v Prostějově, LidN 17. 6. 1935 → Z malířova zápisníku (1946); M. Dvořák: Deformace kultu v díle J. W., Akord 1936, č. 3; A. M. Píša in Proletářská poezie (1936); R. Fuchs: Prager Boheme, Prager Tagblatt 1. 5. 1936; B. Václavek: Prostějovská literatura, Pamětní list 8. schůzky Skupiny moravských knihomilů v Prostějově 31. května 1936 (1936, ed. B. Beneš Buchlovan) → Literární studie a podobizny (1962); V. Nezval in Moderní básnické směry (1937); ● ref. Z. Wolkerová: J. W. ve vzpomínkách své matky: A. N. (Novák), LidN 20. 3. 1938; L. Novomeský, Tvorba 1938, s. 23 → Časová nečasovost (1967) a Moderní česká literatura a umění (1974) ●; p. (A. M. Píša): Před patnácti lety..., Nár práce 3. 1. 1939 + (šifra AMP.): J. W. a André Malraux, tamtéž 15. 1. 1939; J. B. Čapek: Zápas J. W., Naše doba 47, 1939/40, s. 264 → Zařetí ducha a slova (1948); ● k 40. výr. nar.: an., Naše zpráva 1940, č. 25; B. V. (Václavek), LidN 29. 3.

1940 → *Tvorba a společnost* (1961); mk., *Nár. práce* 29. 3. 1940 ●; K. Bednář: *Skepse a smrt v poezii J. W.*, *KM* 1940, s. 401; F. Svoboda: *Nakladatel o generačních bojích a o J. W.*, *LitN* 1941, s. 38; Kl. (K. Koval): *Vzpomínka na J. W.*, *Venkov* 4. 1. 1944; ● ref. *Píseň mládí: I. f.*, *LidN* 25. 10. 1944; an., *Čes. dělník* 4. 11. 1944 ●; O. Králík: *K poetice balady (Část druhá)*, *Kytice* 1, 1945/46, s. 323 → *Osvobozená slova* (1995); E. Valenta: *Chlapec J. W.*, *Svob. noviny* 6. 1. 1946 → *Život samé psaní* (1970); J. Morák: *Estétství a člověčenství v díle J. W.*, *My* 46, 1946, č. 13; B. Václavěk in *Deset týdnů* (1946); S. K. Neumann in *W. pracujícím* (1946) → *O umění* (1958); ● ref. *W. pracujícím: O. Jahoda: KM* 1946, s. 397; kp (K. Polák), *PL* 13. 7. 1947 ●; A. M. Píša: *O W. odkaz a příklad, Kulturní politika* 3, 1947/48, č. 37; ● polemika: V. Pekárek: *Více W.!*, *Var* 1948, s. 37 → *W.*, *Neumann, Hora* (1949) a *Literatura a skutečnost* (1962) a *Díla a osobnosti* (1977); L. Kundera, *List Sdrůžení mor. spisovatelů* 2, 1947/48, příl., s. 68; J. Hulák, *J. V. Svoboda, Mladá fronta* 25. 4. 1948; J. Morák, *My* 48, 1948, č. 18; Z. Nejedlý, *Var* 1948, s. 97 → *O literatuře* (1953) a *Z české literatury a kultury* (1973); V. Pekárek, *Var* 1948, s. 101 → *W.*, *Neumann, Hora* (1949) a *Literatura a skutečnost* (1962) ●; F. Pražák in *Pod křídly domova* (1948); ● k 25. výr. úmrtí: E. A. Saudek, *LidN* 1. 1. 1949; J. Rybák, *RP* 1. 1. 1949; L. Čivrný, *Tvorba* 1949, s. 41; Z. Nejedlý (→ *Z české literatury a kultury*, 1973), V. Nezval, F. Götz, K. Konrád, B. Vomáčka aj., *Var* 1949, č. 3 ●; J. Brambora: *Zapomenutá báseň J. W.*, *Kulturní politika* 1949, č. 7 (k tomu A. M. Píša, *Var* 1949, s. 142); V. Pekárek: *J. W. a socialistický realismus*, *NŽ* 1949, č. 1 → *W.*, *Neumann, Hora* (1949) a *Literatura a skutečnost* (1962) + (šifra V. P.) ref. *Dílo* (vyd. 1948), *NŽ* 1949, č. 2; S. V. (Verner): *Kulturní víra W.*, *Křesťanská revue* 1949, s. 83; K. Konrád: *Poslední setkání s W.*, *Var* 1949, s. 195 → *Perokresby* (1953) a *Nevzpomínky* (1963); A. Urbanová: *Dramatické pokusy J. W.*, *LidN* 26. 3. 1950, příl. *Kulturní neděle*; ● k 50. výr. nar.: J. Lang, S. Kadlec, A. M. Píša, J. Hora, *LitN* 1950, s. 40 a 43; S. Neumann, *Tvorba* 1950, s. 291 + *Slovanský přehled* 1950, s. 132; J. Štern, *Tvorba* 1950, s. 305; Z. Nejedlý (→ *O literatuře*, 1953, *Z české literatury a kultury*, 1973, *Má vlast*, 1975), V. Nezval, V. Pekárek, *Var* 3, 1950/51, č. 4–5; J. Rybák, L. Štoll, Z. Nejedlý aj., *RP* 26. a 29. 3. 1950; F. Kautman, *LidN* 26. 3. 1950, příl. *Kulturní neděle*; J. Hájek, *LidN* 29. 3. 1950; S. V. (Verner), *Křesťanská revue* 1950, s. 71; B. Vomáčka, *Hudební rozhledy* 2, 1949/50, s. 173 ●; L. Štoll in *Třicet let bojů za českou socialistickou poezii* (1950; 1975 rozšíř. vyd. s tit. *Básník a naděje*); A. M. Píša in *J. W.: Básně* (1950) + in *J. W.: Listy příteli* (1950); J. Šlajger: *Úsilí J. W. o českou socialistickou pohádku*, *Štěpnice* 4, 1950/51, s. 257 a pokr.; F. Nečásek in *J. W.: Výbor z díla* (1951); I. Skála: *Dílo J. W.*, *NŽ* 1951, s. 304; D. Šajtar: *J. W. a mladí slezští básníci kolem časopisu Oheň*, *SISb* 1951, s. 350; F. Vodička: *Úkoly literární historie při studiu otázek uměleckého mistrovství*, *SaS* 13,

1951/52, s. 130 → *Struktura vývoje* (1969, s tit. *Umělecké realizace proletářské poezie*); Z. K. Slabý: *Biebl a W.*, *NŽ* 1952, s. 1895; M. Sedloň: *Talent a charakter*, *NŽ* 1953, s. 498; K. Konrád in *Listy dvou básníků* (1953) → *Perokresby* (1953); ● k 30. výr. úmrtí: K. Biebl (část nepublik. F z 1925), *LitN* 1954, č. 1; J. Rybák, *NŽ* 1954, s. 15 → *S orlími křídly* (1954); V. Závada, *HD* 1954, s. 52 → sb. *J. W.*, příklad naší poezie (1954); M. Tomčík: *J. W. a slovenská poezia*, *SLit* (Bratislava) 1954, s. 39 → sb. *J. W.*, příklad naší poezie (1954) a *Literárne dvojobrazy* (Bratislava 1977); M. Pišút, *Kulturný život* (Bratislava) 1954, č. 2 → *Literárne štúdie a portréty* (Bratislava 1955) ●; B. Truhlář: *Príspevok k Fučíkovmu boju o W.*, *SLit* (Bratislava) 1954, s. 74 → *Literatúra a skutočnosť* (Bratislava 1976); V. Pekárek: *Za hlbší poznání J. W.*, *LitN* 1954, č. 2; V. Nezval: *Po dvaceti sedmi letech*, tamtéž, č. 3; J. Mukařovský: *Příklad J. W. a dnešní poezie*, tamtéž, č. 5 → sb. *J. W.*, příklad naší poezie (1954); A. M. Píša in *Spisy* 1 (1953) → *Stopami poezie* (1962, s tit. *Lyrik a baladik*) a 2 (1954) → *Stopami poezie* (1962, s tit. *Vypravěč, dramatik, teoretik*); Z. Trochová in *Spisy* 3 (1954); J. Štěpánková in *Spisy J. W.* 4 (1954); ● ref. *Spisy: V. Kudělka*, *HD* 1954, s. 226; J. Vaníček, *NŽ* 1955, s. 772; V. Forst, *ČLit* 1955, s. 381 ●; K. Biebl in *Dílo* 5 (1954); M. Honzík in *J. W.: Z díla* (1954); K. Hausenblas: *O jazyce poezie W.*, *Studie a práce lingvistické* 1, 1954, s. 473; F. Buriánek: *W. podnět naší současné literatury*, *NŽ* 1954, s. 117; S. Strohs: *K W. statím na obranu marxismu*, *Filozofický časopis* 1954, s. 230; Z. K. Slabý: *Malé zamyšlení nad W. dramaty*, *Divadlo* 1954, s. 87; A. M. Píša: *Cesta J. W. k dramatu*, *ČLit* 1954, s. 325; V. Dostál: *Epizoda z Neumannových, W. a Fučíkových bojů o nového člověka*, *NŽ* 1955, s. 1163; V. Vrzalová: *Neznámá báseň J. W. Mé zadumané, nedostupné hory*, *ČLit* 1956, s. 87; S. V. Nikolskij: *Mladistvé práce J. W.*, *Praha–Moskva* 1956, s. 182 (← část studie I. W., *Učenyje zapiski Instituta slavjanovedenia*, Moskva 1954, s. 5); P. Blažiček: *Obrazné pojmenování v poezii J. W.*, *ČLit* 1957, s. 447 → *Kritika a interpretace* (2002); M. Honzík in *J. W.: Těžká hodina* (1957); B. Balajka in *J. W.: Těžká hodina* (1957); A. Hájková: *Náboženské prvky v básnické tvorbě J. W.*, *O literatuře*. *Šternik vědeckých prací Vyšší pedagogické školy v Brně*, sv. 5 (1958, s. 61) → (přeproc.) *Nejen o humoru* (1984); M. Rúfus: *W. u nás*, *Slovenské pohľady* (Bratislava) 1958, s. 885; V. Kovářik in *Když velcí byli malí* (1959); V. Nezval in *Z mého života* (1959); J. Hrabák: *Rým a intonace u Karla Hlaváčka a J. W.*, *Studie o českém verši* (1959); ● k 60. výr. nar.: A. Jelínek, *Kulturněpolitický kalendář* 1960, s. 204; F. Nečásek, *RP* 29. 3. 1960; A. Hájková, *HD* 1960, s. 114 → (přeproc.) *Nejen o humoru* (1984); I. Skála, F. Hrubín, J. Havel, O. Vyhliďal aj., *Plamen* 1960, č. 3; F. Branislav (→ *Z rosy a ze studánek*, 1980), V. Nezval, K. Šiktanc, J. Šotola aj., *Kultura* 1960, č. 12; J. Lang, J. Čutka, V. Pekárek, *Tvorba* 1960, č. 12; J. Alda, F. Branislav, M. Jirko,

V. Pekárek (→ Literatura a skutečnost, 1962), J. Skácel, K. Šiktanc, F. Vrba aj., LitN 1960, č. 13; F. Götz, LD 27. 3. 1960 ●; A. M. Píša in J. W.: Balady (1960); V. Závada in J. W.: Těžká hodina (1960); M. Kupriak: J. W. a jeho politický vývoj, Rozlet 1960, č. 2–3 + W. ateizmus, tamtéž, č. 4–5; J. Šotola in J. W.: Básně (1961); A. M. Píša in Pro spravedlnost šel se bít (1961); Č. Jiráček in V paměti a srdci (1961); B. Václavík in Literární studie a podobizny (1962); J. Muškařovský: Individuální sloh spisovatele, jeho vznik a vývoj a jeho úloha ve vývoji literatury a spisovného jazyka, sb. Československé přednášky pro 5. mezinárodní sjezd slavistů v Sofii (1963); P. Blažiček: J. W. Přípravná studie pro 4. díl Dějin české literatury, ČLit 1963, s. 449; in Ze zápisníků mladého Julia Fučíka 1919–1922 (1963); J. Čutka: J. W., Nová mysl 1964, s. 105; O. Králík: W. balady, J. Dvořák: Ideový vývoj J. W. a Zdeněk Nejedlý (přepřac. → Zdeněk Nejedlý a ideový vývoj J. W., 1978, a Zdeněk Nejedlý a nová česká literatura, 1978), J. Kühndel: Živý pramen básnířova poznání, A. Závodský: Báseň U rentgenu – vyvrcholení W. cesty k umělecké objektivaci, J. Jíra: K jednomu rukopisu W. Balady o očích topičových, vše Zprávy Vlastivědného muzea v Prostějově 1964, č. 1; ● ref. F. Soldan: J. W.: M. Blahynka, Kulturní tvorba 1964, č. 48; E. Strohsová, LitN 1965, č. 10 ●; L. Dobossy: J. W. a maďarská avantgarda, Plamen 1965, č. 5; B. Eliáš-Žáček: Antické motivy v raném období tvorby J. W., Zprávy Jednoty klasických filologů 1966, s. 161; Z. Pešat: Apollinairovo Pásmo a dvě fáze české polytematické poezie, sb. Struktura a smysl literárního díla (1966) → Dialogy s poezií (1985); V. Cvek in Lidé kraje mezi třemi vrchy (1967); L. Bartošek: Papskem proboden oblaček bílý... Filmové vlivy v české poezii dvacátých let, Film a doba 1967, s. 540; O. Berkopec: J. W., prevajalec slovenskih pesnikov, Prostor in čas (Maribor) 1969, s. 524; B. Kraus: W. průboj, Zprávy Vlastivědného muzea v Prostějově 1969, s. 1 + Neznámý W., Rovnost 3. 7. 1969; Z. Pešat: K typologii české a slovenské lyriky dvacátých let, ČLit 1969, s. 249 → Dialogy s poezií (1985); Z. Kalista in Tváře ve stínu (1969) + in O jedné knihovničce a mládenčích kolem ní (Okres. knihovna v Olomouci 1970); ● k 70. výr. nar.: J. Smíšek, Tvorba 1970, č. 12; V. Justl, Hudební novinky 1970, březen/duben; V. Falada, Mladá fronta 28. 3. 1970; J. Rybák, RP 28. 3. 1970 ●; O. Králík: W. balady, ČLit 1970, s. 345; E. Valenta: Veselý J. W., Čtenář 1970, s. 167 → Život samé psaní (1970); J. Glivický: Příspěvek k historii W. Hosta do domu, Sborník NM v Praze, ř. C – lit. hist., 1971, s. 245; A. Hájková: Obrazné pojmenování ve sbírce J. W. Host do domu, sb. KŠČ a literatura (1971) → (přepřac.) Nejen o humoru (1984); A. Jelínek in ant. Slovo básníka (1971); in ant. Avantgarda známá a neznámá 1, 2 (1971, 1972); V. Martínek in Živné zdroje (1972); B. Eliáš: Studentské verše J. W. a jejich vztah k antice, sb. Patnáctý W. Prostějov (1972; sb. obs. těž soupis bibliof. tisků W. Prostějova od J. Haitmara); S. V. Nikolskij: O jednom obrazném motivu

v české poezii 20. let, ČLit 1972, s. 413; V. Dostál: Generační spříznění Julia Fučíka a J. W. v jinošských letech, tamtéž, s. 465 → (přepřac.) Směr Wolker (1975); E. Feuereisl, E. Makovská: Pohádka J. W., ZM 1973, s. 545; Š. Vlašín: Boje o W., Tvorba 1973, č. 43, příl.; ● k 50. výr. úmrtí: R. Šťastný, Čes. jazyk a literatura 24, 1973/74, s. 177; M. Blahynka, Tvorba 1974, č. 1 → Denní chléb (1978); M. Brůžek, F. Götz, Š. Vlašín aj., Tvorba 1974, č. 2 (i příl.); V. Dostál, RP 5. 1. 1974 → V tomto znamení (1975, s. tit. Šťastný W.); M. Tomčík, Slovenské pohľady (Bratislava) 1974, č. 1 → Literárne dvojobrazy (1977); M. Florian, V. Pekárek, J. Poničan, I. Seehaseová, I. Skála, H. Svozilová-Johnová, J. Taufer aj., Lit. měsíčník 1974, č. 1; S. V. Nikolskij, A. Pludek, J. Rybák (→ Prsty od inkoustu, 1977), J. Urbánková aj., Lit. měsíčník 1974, č. 2; M. Blahynka, J. Janásek, V. Měrka, J. Vincourek, Š. Vlašín, A. Závodský aj., Štafeta 1974, č. 1 a 2 ●; F. Buriánek: Básnický svět J. W., sb. Sedmnáctý W. Prostějov (1974) → Z moderní české literatury (1980); I. Vaško: Poselství revoluce a poezie. Ke vztahu J. W. a Slovensko, Tvorba 1974, č. 6, příl.; Š. Vlašín: Od idylly k boji (W. Těžká hodina a její ohlas v kritice), ČLit 1974, s. 105; V. Dostál: Revolucionářství pravé i nepravé. K historii vztahů W. – Neumann, RP 15. 6. 1974 → V tomto znamení (1975); V. Kún in J. W.: Pro spravedlnost světa (1974); Z. Nejedlý in J. W.: Pohádky (rozšíř. vyd. 1974); Z. Trochová in J. W.: Pohádky (rozšíř. vyd. 1974); M. Blahynka: Nezvalův W. a W. Nezval, ČLit 1974, s. 412; R. Pytlík: W. Svätý Kopeček a Apollinaire, tamtéž, s. 416; A. Hájková: K W. baladám, tamtéž, s. 419 → (přepřac.) Nejen o humoru (1984); D. Moldanová: Pohádka J. W., ČLit 1974, s. 423; V. Kochol: Novomesský a W., SLit (Bratislava) 1974, s. 583; J. M. Weimann: Wolkeriana 1974, VVM 1975, s. 116; ● k 75. výr. nar.: M. Brůžek, RP 29. 3. 1975; J. Taufer, J. Dvořák, Lit. měsíčník 1975, č. 3; A. Doležal, J. Glivický, L. Budagovová, J. Skutil aj., Štafeta 1975, č. 1 ●; V. Brett: J. W. a Francie, Lit. měsíčník 1975, č. 3; -jp- (J. Filip): Šumperská epizoda J. W., sb. Severní Morava (Šumperk) sv. 29, 1975, s. 3; M. Blahynka: J. W. v čase osvobození, Tvorba 1975, č. 20 + J. W. a osvobození na jaře 1945, sb. Osmnáctý W. Prostějov (1975) → (o boje s tit. Stále živý a v boji) Pozemská poezie (1977); P. Dřevs in Devětsil and Poetismus. Künstlerische Theorie und Praxis der tschechischen literarischen Avantgarde am Beispiel V. Nezvals, J. Seiferts und J. W. (Mnichov 1975); J. Fiala: Moře J. W., Sborník literárněvědných a jazykovědných prací členů katedry bohemistiky a slavistiky. AUP Olomouc. Philologica sv. 37. Studia bohemia sv. 1 (1975, s. 77); A. Závodský: Dvě kapitolky o poezii J. W., SPFF Brno, ř. D. – lit. vědná, 1975, č. 22; V. Dostál in V tomto znamení (1975) + in Směr W. (1975); V. Závada in Krajina a lidé mého srdce (1975); J. Dvořák in J. W.: Do boje, láska, leť (1975) → Tradice a současnost (1980); V. Pekárek in J. W.: Tvář za sklem (1975) → Díla a osobnosti (1977); F. Všeticka: Kompozice W. Balady o námoř-

níku, ČLit 1975, s. 425 → Stavba básně (1994, s. tit. Balada o námořníku); F. C. Weiskopf in Literární nájezdy (1976); J. Hek: Svědectví dokumentů, sb. 19. W. Prostějov (1976); J. Glivický: Historie edice W. Těžké hodiny, tamtéž; J. Dvořák in J. W.: Soudruzi do boje jdou (Prostějov 1977, bibliof.) → Tradice a současnost (1980); J. Dvořák: Na téma život proti smrti, ČLit 1977, s. 170; A. Hůlka in S láskou vzpomínáno (1977); P. Marek: Historie edice W. Svatého Kopečku, sb. Jubilejní 20. W. Prostějov (1977, obs. též soupis bibliof. tisků W. Prostějova od J. Dolívky) → (část) Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1977, s. 42; in ant. Literatura a revolúcia. Medzi proletárskou poeziou a poetizmom 1922–1928 (Bratislava 1977); Š. Vlašín a M. Blahynka in ant. Prameny. Utváření teorie socialistického realismu v české meziválečné literatuře. Manifesty a stati (1978); S. Nikolskij: Prométeovské téma v české poezii, Lit. měsíčník 1978, č. 5; pat (P. Taussig): Sen o kameře. Spisovatelé a film, Práce 2. 10. 1979; M. Blahynka: Kontinuita poetiky J. W., Vítězslava Nezvala a Františka Halase v dnešní poezii, Lit. měsíčník 1979, č. 4; M. Brůžek in Zrání meziválečné generace 1918–1938 (1979; 1989 dopln. a přeprac. vyd. s tit. Kultura v politických zápasech 1921–1986). ● k 80. výr. nar.: O. Rafaj, M. Blahynka, D. Cvek, J. Čejka, V. Hons, K. Sýs, J. Šimon, J. Žáček aj., Lit. měsíčník 1980, č. 3; J. Rybák, Nová mysl 1980, č. 3; V. Novotný, Tribuna 1980, č. 13; M. Blahynka, Tvorba 1980, č. 13; V. Rzounek, RP 29. 3. 1980 ●; J. Seifert: Dosti W.!, Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1980, s. 35 → (upr.) Všecky krásy světa (1982); I. Dorovský: J. W. v literaturách evropských socialistických zemí, ant. Básníka miluje svět (1980; obs. též výběr. bibliografii evropské literatury o J. W.); Š. Vlašín in ant. Básníku, soudruhu, příteli (1980); V. Rzounek in Tajemství básnického tvaru (1980); J. Taufer in Portréty a siluety (1980); P. Marek: Ke spolupráci J. W. se Sborníkem českého studentstva na Moravě a ve Slezsku v letech 1917–1918, VVM 1980, s. 321; L. Tomek in Za slova tiše nahlédni (1980); M. Pohorský in J. W.: Básně (1980); I. Skála in Kontinuita 2 (1980); O. Uličná: Ruská sovětská poéma a česká lyrickoepická poezie 20. století, Bulletin ruského jazyka a literatury 1981, sv. 23; J. Hrabák in Jedenáct století (1982) ← W. „osvobozená slova“, sb. Na přední stráž (1975); R. Pytlík in Česká literatura v evropském kontextu (1982); K. Cvejn: A. M. Píša a J. W. v Písku, Tvorba 1982, č. 20, příl. Kmen; J. Tax: Tvůrčí proměny v uměleckém vývoji J. W., sb. Přednášky z 24. běhu Letní školy slovanických studií (1983); P. Marek: Přátelství J. W. a Ivana Sekaniny, Zpravodaj. Muzeum Prostějovska v Prostějově 1983, č. 2; J. Peterka: Těžká hodina, Čes. jazyk a literatura 34, 1983/84, s. 101 → sb. Rozumět literatuře (1986); J. Dvořák: O tvůrčím zápase J. W., Lit. měsíčník 1984, č. 1; M. Brůžek: J. W. ve srážce kritérií. Padesát let marxistické estetiky v Československu, Tvorba 1984, č. 31, příl. Kmen; M. Kubínová in Proměny české poezie dvacátých let (1984); S. Jung-

mann: J. W. a hudba, G 1984, č. 4 → (přeprac.) Hudba přítelkyně (1997); V. Macura: Balada J. W. v dobových souvislostech, ČLit 1984, s. 430 → (upr.) Otázky poetiky české socialistické literatury (1986, kandidátská práce); J. Peterka: Slohotvorné postupy proletářské poezie, ČLit 1984, s. 481; P. Marek: Neznámá varianta W. básně, Zprávy Spolku čes. bibliofilů v Praze 1984, s. 12; M. Pohorský in J. W.: Dopisy (1984); ● ref. J. W.: Dopisy: J. Taufer, RP 14. 7. 1984; L. Soldán, Lit. měsíčník 1984, č. 10 + ČMM 1985, s. 147; P. Marek, VVM 1985, s. 127 ●; P. Marek: Prostějov v ideovém vývoji J. W., ČLit 1985, s. 258 + Krásné tisky W. Prostějova, Marginalie 1980–1985 (1985, s. 183, s tematickým soupisem za 1957–81); L. Nezdařil in Česká poezie v německých překladech (1985); N. Siegllová in Počátky české socialistické literatury pro mládež (1985); J. Tax: Vztah lyrična a epična v tvůrčím vývoji J. W., sb. Přednášky z 28. běhu Letní školy slovanických studií (1986); D. Vlašínová: Nezvalův boj o W., sb. Vítězslav Nezval – spolutvůrce pokrokové kulturní politiky (1986); V. Rzounek in Postavy a dílo 1 (1986); J. Nejedlá in W. pracujícím (1987); E. Poláčková: Nad prvním úplným přebásněním W. Těžké hodiny do němčiny, Zpravodaj. Muzeum Prostějovska v Prostějově 1987, č. 2; J. Fiala: Tři dny ze života J. W., sb. Věda na filozofické fakultě Univerzity Palackého v letech 1985–1986, sv. 1 (1987); E. Javůrková: Německé překlady z díla J. W. po básnickové smrti, ČLit 1988, s. 557; ● k 90. výr. nar.: J. Janáčková, LD 29. 3. 1990; J. Cinger, RP 29. 3. 1990 ●; M. Trávníček: Poutníková noční píseň, Proglas 1990, č. 8 + Čepovy Poznámky o J. W., Proglas 1990, č. 10; vm (V. Macura) in Slovník básnických knih (1990, Host do domu, Těžká hodina); M. C. Putna: W. – básník náboženský?, Souvislosti 1992, č. 1; F. Čulík: Skladatel J. W., Kulturní zprávy 1992, č. 12; D. Hrubý: Causa J. W., Reflex 1993, č. 13; M. Kubínová in sb. Proměny subjektu 1 (1993) → Sondy do sémiotiky literárního díla (1995); J. Slavotínek: W. věčně neznámý, Host 1993, č. 3–4; J. Knap: Ze vzpomínek, Tvar 1994, č. 10 → Bez poslední kapitoly (1997, pův. Řím 1983); F. Všetická in Stavba básně (1994) ← mj. W. dialogizovaná báseň, Slavia Occidentalis (Poznaň) 1983, s. 89; M. Sedmidubský: Vytváření idyly v české avantgardě. J. W.: Svatý Kopeček, ČLit 1995, s. 192; S. Simonek: Zu J. W. Rezeption von Oscar Wildes Märchen. Eine „Jugendstunde“ des proletarischen Dichters, Slavia 1995, s. 161; Z. Kalista in Po proudu života 1, 2 (1996, 1997); V. Nosek-Windy in J. W.: Těm, kterým patřím (1997); K. Sýs in J. W.: Zamiluji se a budu slavný (1997); I. Dorovský in Balkán a Mediterán. Literárněhistorické a teoretické studie (1997); Š. Vlašín: Z bojů o angažovanou poezii, Naše pravda 1999, č. 1; J. Slavotínek: W. „Bellevue“, Host 1999, č. 7; ● k 100. výr. nar.: R. Matys, Týdeník Rozhlas 2000, č. 13; Š. Vlašín, Naše pravda 2000, č. 13 ●; R. Ferklová: Zdeněk Kalista a J. W. – proměna vztahu, sb. Zdeněk Kalista a kulturní historie. Z Českého ráje a Podkrkonoší 6 (2000); Z. Kalista: J. W. (ed. R. Ferklová),

sb. Lit. archiv 32–33, 2000–01 (2002), s. 7 ← Annali dell'Istituto Universitario Orientale, Sezione Slava, d. 18, 1975 (Neapol 1976, s. 67); N. Macurová: „Dokonalé přemáhání“. Francouzská literatura v pohledu J. W., sb. Lit. archiv 32–33, 2000–01 (2002), s. 39; F. Schilla: Křesťansky formulovaná diagnóza. Aktuální motivy známé básně J. W., Kostnické jiskry 2001, č. 5; I. Dorovský: ref. J. W.: Hrob (prem. adaptace s tit. Pramen z 1975), in Studia balcanica et slavica (2001); B. Hoffmann: Skauské deníky tří českých spisovatelů: J. Foglara, J. W. a J. Zábrany, ČLit 2001, s. 306; J. Slomek: Básník, jenž nestačil „srdce k boji vytašit“: Příběh studenta práv J. W., proletářského lyrika ze solidní měšťanské rodiny, LidN 11. 12. 2001; P. Havlík in Předčasná úmrtí 3 (2002); J. O. (Opelík) in J. W.: Host do domu (2002); M. Uhde: Básniční zabijáci, Revue Proglas 2002, č. 6–7; B. Fučík in Rodná krajina básníkovia (2003); ● k 80. výr. úmrtí: J. Zlomek, Naše pravda 2003, č. 49–50; V. Nezkusil, Čes. jazyk a literatura 54, 2003/04, s. 220; V. Hnízdo, Haló noviny 2. 1. 2004 ●; J. Kudrnáč in J. W.: Balady (2004); H. Schmid: Das Motiv des Fensters als Indikator der Wandlungen expressionistischer Poetik in J. W. Dramen, sb. Hledání expresionistických poetik (2006, s. 281).

jaw, jip

Frank Wollman

* 5. 5. 1888 *Bohušovice nad Ohří*

† 9. 5. 1969 *Praha*

Slavista zabývající se především srovnávacím studiem slovanských literatur, ústní slovesností a jihoslovanskou dramatikou; dramatik, básník.

Vl. jm. František W. – Syn cukrovarnického úředníka, později obchodníka. Studoval na reálném gymnáziu v Praze v Truhlářské ul. a na Akademickém gymnáziu (mat. 1907), poté na filoz. fakultě české univerzity (1907–11, u J. Polívky, V. Tilleho, J. Máchala) a na univerzitě v Berlíně (1912, u A. Brücknera). 1913 dosáhl aprobace pro vyšší střední školy; učil češtinu a němčinu na středních školách v Praze, od 1914 v Jičíně (t. r. spoluzaložil Kolibu, obec umělecké tvorby na Moravě sdružující literáty a výtvarníky) a 1917–19 v Soběslavi (1915–16 vykonával vojenskou službu), 1919 na Slovensku krátce v Modre a 1919–22 v Bratislavě. 1917 získal v Praze doktorát prací *Pověst o bílé paní v literatuře a v tradicích českého lidu*, 1922 se habilitoval prací *Vampyrické pověsti v oblasti střeoevropské* (obě materiálově bohaté komparatistické studie otiskl v Národod-

pisném věstníku československém). 1922–23 nastoupil jako docent srovnávacích dějin slovanských literatur na pražskou filoz. fakultu, odkud přešel na Univerzitu Komenského v Bratislavě (1923–28, externě do 1941; 1925 profesorem; 1923 se oženil), poté na Masarykovu univerzitu v Brně (1928–39 a 1945–59), po válce hostoval na filoz. fakultě v Bratislavě (1946–47), přednášel na divadelní fakultě JAMU v Brně (1948–50, děkanem a prorektorem) a na Univerzitě Palackého v Olomouci. Na Slovensku i na Moravě organizoval v rámci svého slovanského semináře široce založený sběr zejména prozaické ústní slovesnosti (kromě pohádek a pověstí i přísloví, pořekadla, hádanky, dětské hry, rodinné a výroční zvyky aj.; 1993–2004 byl ze zápisů vydán třísvazkový výbor Slovenské ľudové rozprávky). 1940 se přestěhoval do Prahy, 1946–48 působil též na Pedagogické fakultě UK a 1948 vedl s J. Mukařovským a A. Pražákem Ústav pro čes. literaturu, 1949–50 jako jeho 2. vědecký ředitel. 1959 odešel do důchodu. Byl členem řady vědeckých společností (např. KČSN, ČSAV, Mezinárodní a Českosl. komitét slavistů, Učená společnost Šafaříkova, Slovinská akademie věd), aktivně se účastnil vědeckých akcí, především slovanských sjezdů a činnosti Pražského lingvistického kroužku. Podnikl cesty do Německa, Jugoslávie, Bulharska, Francie, Belgie, SSSR, Polska. – Manželka Anna W. (* 29. 12. 1902 Zvolen, roz. Fajnorová, podruhé provd. Daxnerová) publikovala v časopisech (např. Dennica, Služba, i pod pseud. A. Ronjařová a Nina Vladimírovna) a napsala dvě knihy pro mládež (Slavko v Tatrách, 1936, a Slavko poznáva svet, 1938); syn Slavomír W. (* 1925) je literární historik a slavista.

Jako beletrista W. debutoval sbírkou veršů *Bludný kámen*, odrážející válkou poznamenané kolísání nálad od melancholie a skepse přes sarkasmus a vzpouru po požadavek lepšího života a vyzvání příchodu nového království. Představa nové „božnosti“ v člověku, reagující na nietscheovské podněty, se promítla i do W. baladicky zabarvených divadelních her, ovlivněných jihoslovanským dramatem a řešících vztah individua ke kolektivu (historické hry *Bohokrál* o Alexandru Makedonském, *Velká Morava* o sváru křesťanství s pohanstvím a konfliktu germánské rozpínivosti se slovanstvím, sociální utopie *Člun na moři* o groteskním soupeření čtyř zástupců různých tříd

a názorů). Další hry (např. Fridlant, 1948; Naslouchač stesků, 1948; Poslední masopust Petra Voka na Krumlově, 1952) zůstaly v rukopisu. – Těžiště W. literární činnosti však spočívá ve vědecké práci v oblasti slavistiky. Ovlivněn J. Polívkou, historickou poetikou A. N. Veselovského, podněty R. Ingardena a E. Husserla, obsáhl rozsáhlý materiál nazývaný z tvaroslovně srovnávacího hlediska. Zabýval se projevy slovanské sounáležitosti, zvláště v období národního obrození; vznik a úlohu různých, i falešně chápaných „slavismů“ (např. panslavismus) analyzoval v kontextu evropských myšlenkových proudů. V monografii *Slovesnost Slovanů* ukázal význam ústní slovesnosti v utváření slovanských literatur pojatých jako specifická, vnitřně diferencovaná součást literatury světové. Hutný přehled prohluboval speciálními studii (např. *Žeromski a Reymont, Juliusz Slowacki*), které vyústily v monografii *Slovanství v jazykově literárním obrození u Slovanů*; specifickou slovanských literatur hájil v polemickém spise *K metodologii srovnávací slovesnosti slovanské* (reagoval mj. na skeptický názor na strukturní jednotu slovanských literatur hlášený nacisticky orientovaným slavistou K. Bitterem, s nímž 1936 W. spolu s R. Jakobsonem a F. Trávníčkem polemizovali na půdě Pražského lingvistického kroužku). Ve svém nejrozsáhlejším díle *Slavismy a antislavismy za jara národů* ukázal slovanskou otázku jako politikum 40. a 50. let 19. století: probral v něm pro- i protislovanské programy (panslavismus, austroslavismus, panrusismus aj.); vyrovnal se zde také s Engelsovým názorem na malé národy. V řadě prací pojednal o významných osobnostech české i světové slavistiky (P. J. Šafařík, J. Kollár, J. Polívka, J. Máchal, M. Murko, A. N. Pypin, A. Brückner aj.). Značnou pozornost věnoval dramatu, specializoval se na oblast balkánských zemí: vedle recenzí a drobnějších článků utřídil v monografiích *Srbochorvatské drama, Slovinské drama a Bulharské drama* rozsáhlý materiál (včetně časopisecky tištěných děl i rukopisů), v syntetickém díle *Dramatika slovanského jihu* ukázal přínos jihoslovanského dramatu do dramatiky světové.

PSEUDONYMY, ŠIFRY: Č. Čelin, Čelin, Frank Vlnovský; F. W., man, man., -man. ■ PŘÍSPĚVKY in: sb. A. St. Mágroví k 50. narozeninám (1937); Beogradski međunarodni slavistički sastanak (Bělehrad 1957); Blok (Brno 1948); Budoucnost (1919–20, příl. Besídka); Centralnaja Evropa (1933); sb. Co daly na-

še země Evropě a lidstvu (1940, Slovanská myšlenka od Dobrovského a Kollára k Masarykovi); Časopis Matice moravské (Brno 1932); Čes. revue (1927); Čes. slovo (1930–32, 1935); Českosl. rusistika (1960); Českosl. divadlo (1924–26, 1938; 1938 Nové ruské divadlo, i sep.); sb. Československé přednášky pro 4. mezinárodní sjezd slavistů v Moskvě (1958); sb. Československé přednášky pro 5. mezinárodní sjezd slavistů v Sofii (1963); sb. Československé přednášky pro 6. mezinárodní sjezd slavistů v Praze (1968, Generální literatura, její funkce světová a mezoslovanská, resumé s tit. La littérature générale... i sep.); Českosl.-jihoslovanská revue (1931–35); sb. Československo Sovětskému svazu (1937); sb. 4. mezinárodní sjezd slavistů (Moskva 1958); Divadelní list (Brno 1931, 1933); Divadlo (1949); sb. Dobrovský a Brno (Brno 1929); Gledališki list Narodnega gledališča v Ljubljani – Drama (1940); roč. Jednotou Slovanstva k míru (1948); Jevišťe (1921–22); sb. Jozef Gregor-Tajovský v kritice a spomienkach (Bratislava 1956); Kněžyně (1918); Le Monde slave (Paříž 1935); Lid. noviny (1927–29, 1931–34, 1937–39); Linguistica Slovaca (Bratislava 1939); Listy pro umění a kritiku (1937); Luhačovické listy (1942); Nár. divadlo (1930, 1933); Nár. listy (1931, 1934); Národopisný věstník československý (1912–13, 1920–25; 1912–13 Pověst o bílé paní v literatuře a v tradicích českého lidu, 1920–21, 1923 a 1925 Vampyrické pověsti v oblasti středoevropské); Nedelná beseda Slovenského deníku (Bratislava 1933); Nová svoboda (1924); Nová výchova (Tábor 1919); Nový život (1952); Občanské listy (Nymburk 1933); sb. Obrisy Slovanstva (1948, Duch a celistvost slovanské slovesnosti, i sep.); Orbis (1928); Politika (Bělehrad 1932); Politika (Bratislava 1935); Pondelok (Bratislava 1932); Prager Presse (1931–33); Prager Rundschau (1937); Praha–Moskva (1938); Prilozi za književnost, jezik, istoriju i folklor (Bělehrad 1932, 1938); sb. Problemy sovremennoj filologii (Moskva 1965); Program (1945–46); Prúdy (Bratislava 1925–26); sb. 1. sjezd slovanských filologů v Praze 1929. Teze a poznámky k diskusi (1929, Nové směry literární vědy a eidografická metoda); Přítomnost (1938); Psychologie (Brno 1949); Ročenka Slovenského ústavu (1931–32, 1935–38, 1947); sb. Rol i značenije literatury XVIII veka v istorii ruskoj literatury (Moskva, Leningrad 1966); Rovnost (Brno 1968); Rozprawy Aventina (1931–32); sb. Russko-jevropejskije literaturnyje svjazi (Moskva, Leningrad 1966); Sborník prací Filoz. fakulty brněnské univerzity, ř. D (1955–59, 1961; 1955 Josef Dobrovský a jazykově literární obrození u Slovanů, 1958 Slovanství v jazykově literárním obrození u nás); Sborník Filoz. fakulty UKo v Bratislavě (1925); Sborník Jozefa Gregora-Tajovského (Bratislava 1925); Sborník prací věnovaných prof. dr. Janu Máchalovi k 70. narozeninám (1925); Sborník prací věnovaných prof. dr. Václavu Tillovi k 60. narozeninám (1927); Slavia (1924, 1927–34, 1938–39, 1947–69; 1930 Njegošův desetec, i sep.; 1939 Pová-

lečná česká dramatika, i sep.; 1947 Osud a tragická idea ve valdštejnské dramatice; 1956 Lidová slovesnost v jazykově literárním obrození u Slovanů; 1961 Šafařík jako literární badatel; Slavica Slovaca (Bratislava 1966, Krize komparatistiky a obnova srovnávacího bádání ve vědě slovesné); Slavische Rundschau (1932); Slovačka (Bratislava 1932); Slovanská spolupráce (Ml. Boleslav 1934); sb. Slovanská vzájemnost 1836–1936 (1938, Kollárův mesianismus); Slovanský Jadran (1934–35); Slovanský přehled (1925, 1948); sb. Slovanství v českém národním životě (1947); Slovenské smery umelecké a kritické (Bratislava 1935); Slovenský denník (Bratislava 1920); Slovenský robotník (Bratislava 1919); Slovesná věda (1947–50); Slovo a slovesnost (1935–39; 1935 Věda o slovesnosti, i sep., 1936 Literárněvědné metody v Bittnerově knize Deutsche und Tschechen); Srpski književni glasnik (Bělehrad 1936); sb. 6. mezinárodní sjezd slavistů v Praze (1968); sb. III. Mehynarodni kongres slavisma (Bělehrad 1939); Veraikon (1920, příl. Kněhyně); sb. Z dejín československo-slovanských vztahov 2 (Bratislava 1959, Srovnávací metoda v literární vědě); Zapisi (Cetinje 1931); Život (1925); – posmrtně: Slavia (1981, 1989, ed. S. Wollman); Slovenské ľudové rozprávky 1 (Bratislava 1993). ■ KNIŽNĚ. *Beletrie a slavistické práce*: Bludný kámen (BB 1918, pseud. Frank Vlnovský); Bohokráľ. Tragédie Alexandra Velikého v pěti dějstvích (D 1921); Rastislav (D, Košice 1922, i prem.; 1924 přeprac. in Velká Morava); Člun na moři (D 1923, i prem.); Stará hádanka (D, Bratislava 1923, prem. 1924); Srbochorvatské drama (Bratislava 1924); Velká Morava (D, Bratislava 1924, prem. 1925); Slovinské drama (Bratislava 1925); Žeromski a Reymont (studie, 1926); Juliusz Slowacki (přednáška, Bratislava 1927); Bulharské drama (Bratislava 1928); Slovesnost Slovanů (1928); Dramatika slovanského jihu (1930); Severozápadní Jugoslavijska (cestopisné črty, 1935); K metodologii srovnávací slovesnosti slovanské (1936, i franc., i samoto. vyd. resumé); Slovanství v jazykově literárním obrození u Slovanů (1958); Slavismy a antislavismy za jara národů (1968). – *Ostatní práce*: Osobnost a socialism (1920). ■ REDIGOVAL *časopisy*: Slavia (1946–69, s jinými, vedoucí redaktor lit. vědné části), Slovesná věda (1948–50, s J. B. Čapkem a K. Krejčím); *sborníky*: Dobrovský a Brno (1929, s E. Dostálem), Obrisy Slovanstva (1948, s A. S. Mágre); *knížnici*: Slovanský literární klub (1946, s jinými). ■ USPOŘÁDAL A VYDAL: Sborník Jozefa Gregora-Tajovského (Bratislava 1925, s F. Tichým a L. N. Zvěřinou). ■

BIBLIOGRAFIE: Soupis prací Františka Trávníčka a F. W. k jejich padesátce (1938, s. 13); S. Wollman: Soupis prací F. W. za léta 1938–1948, sb. Pocta Fr. Trávníčkovi a F. W. (1948, s. 533); J. Krystýnek: Soupis prací F. W. za léta 1948–1958, sb. Franku Wollmanovi k sedmdesátinám (1958, s. 686) + Soupis prací F. W. za léta 1958–1969, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1969, č. 16; J. Purketová in F. W. Personální

bibliografie (1992); A. Zelenková: Bibliografie F. W., sb. Slavista F. W. v kontexte literatury a folklóru 1 (Bratislava, Brno 2006). ■ LITERATURA: J. Krystýnek in F. W. Personální bibliografie (Brno 1992); sb. Slavista F. W. v kontexte literatury a folklóru 1, 2 (Bratislava, Brno 2006; přisp. V. Gašparíková, H. Hložková, P. Koprda, D. Kšicová, I. Pospíšil, A. Satke, D. Simonides, M. Václav, S. Wollman, M. Zelenka, A. Zelenková). ■ ● ref. Bludný kámen: Š. Jež, Cesta 1, 1918/19, s. 1443; -ejč- (J. Krejčí), Budoucnost 1, 1918/19, s. 603 ●; ● ref. Rastislav: A. P. (Procházka), MR 1921/22, sv. 37, s. 323; bh (B. Haluzický), LidN 19. 3. 1922; F. S. (Sekanina), PL 13. 8. 1922 ●; ● ref. Člun na moři (insc.): K. Svoboda, Naše doba 30, 1922/23, s. 439; Sk. (F. Skácelík), LidN 19. 1. 1923; J. H. (Hilbert), Venkov 19. 1. 1923; M. M. (Majerová), RP 19. 1. 1923; K-ček. (J. Kodíček), Tribuna 20. 1. 1923 ●; ● ref. Velká Morava: J. Krecar, MR 1924/25, sv. 40, s. 18; A. Pražák, Akademie 28, 1924/25, s. 34 ●; ● ref. Srbochorvatské drama: jm. (J. Vodák), Čes. slovo 12. 10. 1924; D. Prohaska, Českosl.-jihoslovanská liga 1924, s. 84; K. Paul, ČMF 11, 1924/25, s. 154; K. Oliva, Střední škola 1925 s. 278 ●; ● ref. Slovinské drama: P. Váša, LidN 6. 4. 1926; A. S. Mágr, Prager Presse 2. 6. 1926; ach. (V. Prach), Čes. osvěta 23, 1926/27, s. 45 ●; ● ref. Žeromski a Reymont: jhd. (J. Dolanský), LidN 21. 5. 1926; M. Szykowski, Slavia 6, 1927/28, s. 517 ●; ● ref. Bulharské drama: ne. (A. Novák), LidN 7. 9. 1928; N. l.-v., Slavische Rundschau 1929, s. 476; J. Páta, LidN 12. 1. 1929 ●; ● ref. Slovesnost Slovanů: R. (A. Rambousek), Čes. osvěta 25, 1928/29, s. 344; V. Brtník, Venkov 14. 2. 1929; Mgr. (A. S. Mágr), Prager Presse 12. 5. 1929; J. Hostovský, Slovanský přehled 1929, s. 297; P. Fraenkl, Naše doba 37, 1929/30, s. 58; A. Grund, ČMF 16, 1929/30, s. 90; J. Horák, ČNM 1930, s. 122 ●; ● ref. Dramatika slovanského jihu: ach. (V. Prach), Čes. osvěta 27, 1930/31, s. 346; vkm. Lit. rozhledy 15, 1930/31, s. 228; Z. Hásková, Lumír 57, 1930/31, s. 387; jm. (J. Vodák), Čes. slovo 8. 3. 1931; M. A. Huska, Bratislava 1931, s. 347 ●; J. K.: ref. Njegošův desetec, Slovanský přehled 1931, s. 616; ● ref. insc. Člun na moři (1934): Č. J. (Jeřábek), LidN 28. 11. 1934; J. L. F. (Fischer), Index 1934, s. 123 ●; ● ref. Severozápadní Jugoslavijska: Ad. Veselý, NL 21. 5. 1936; bh. (B. Haluzický), LidN 9. 7. 1936; J. Hch. (Dolanský), Českosl.-jihoslovanská revue 6, 1936/37, s. 33 ●; ● ref. K metodologii...: R. J. (Jakobson), Prager Presse 29. 5. 1937, příl.; M. Šefrna, Rozhledy 1937, s. 311; A. Mazon, Revue des études slaves (Paříž) 1937, s. 101 (k tomu W., SaS 1938, s. 63); J. B. Č. (Čapek), Naše doba 45, 1937/38, s. 376; K. Krejčí, Slavia 1938, s. 251 ●; ● k padesátinám: jm. (J. Vodák), Čes. slovo 5. 5. 1938; (K) (K. Krejčí), Prager Presse 5. 5. 1938; Jos. P. (Páta), Českosl.-jihoslovanská revue 1938, s. 175 ●; ● k šedesátinám: A. Pražák, Slovesná věda 1, 1947/48, s. 240; K. P. (Polák), PL 5. 5. 1948; F. Vodička, Svob. noviny 5. 5. 1948; K. Krejčí, Slovanský přehled 1948, s. 344 ●; A. Grund: Osobnost F. W., sb. Pocta F. Trávníčkovi a F. W. (1948);

M. Kudělásková, J. Burian: Dramatik F. W., List Sdružení mor. spisovatelů 2, 1947/48, s. 194; ● k sedmdesátinám: az (A. Závodský), HD 1958, s. 230; in sb. F. W. k sedmdesátinám (1958); B. Beneš, ČL 1958, s. 142; J. Krystýnek, J. Kudělka, Slovanský přehled 1958, s. 180; A. Popovič, SLit (Bratislava) 1958, s. 252; K. Rosenbaum, Kulturní život (Bratislava) 1958, č. 18; -sk-, Rovnost 29. 6. 1958; R. Žatko, Slovenský národopis 1958, s. 562; J. Mlynář, ČMF 1959, s. 114 ●; ● ref. Slovanství v jazykově literárním obrození... J. Krystýnek, HD 1959, s. 374; M. Kudělka, Slavia 1959, s. 410; J. Pelikán, Věda a život 1959, s. 442; I. Stanislav, Kulturní život (Bratislava) 1959, č. 37; A. Anghal, Zeitschrift für Slawistik (Berlín) 1960, s. 138; K. Horálek, SaS 1961, s. 48; T. S. Grabowski, Slavia Occidentalis (Poznaň) 1961, s. 243; I. Kwilecka, Pamiętnik Literacki (Vratislav) 1961, s. 260 ●; A. Popovič: Umenie a veda v diele F. W., Slovenské divadlo (Bratislava) 1963, s. 452; vk (V. Kudělka): Sedmdesát let F. W., Rovnost 5. 5. 1963; ● k osmdesátinám: D. Ďurišin, Slavica Slovaca (Bratislava) 1968, s. 229; J. Krystýnek, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1968, č. 15; V. Kudělka a A. Závodský, Rovnost 3. 5. 1968 ●; ● ref. Slavismy a antislavismy za jara národů: V. Žáček, Slovanský přehled 1968, s. 478 a 498; J. Krystýnek, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1971, č. 17–18 ●; ● nekrology: (kp) (K. Procházka), LD 13. 5. 1969; A. Bureš, Národopisné aktuality 1969, s. 123; R. Havel, ČLit 1969, s. 301; J. Krystýnek, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1969, č. 16; V. Kudělka, Index 1969, č. 6; -ný (J. Černý), ČL 1969, s. 348; K. Krejčí, Slavia 1970, s. 146; J. Dolanský, Věstník ČSAV 1970, s. 239 ●; A. Závodský: F. W. a divadlo, SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1969, č. 16; J. Badalić: F. W. i književnosti jugoslavskih naroda, Slavia 1970, s. 149; (vik) (V. Kudělka): Památce F. W., Rovnost 10. 5. 1973; J. Krystýnek: Osobnost a dílo F. W., Slavia 1978, s. 113; A. Závodský: k 90. výr. nar., SPFF Brno, ř. D – lit. vědná, 1979, č. 27; J. Hrabák in Život s literaturou (1982); S. Wollman: K domnělému migracionalismu českých komparatistů, Slavia 1983, s. 279 + in Česká škola literární komparatistiky (1987); Z. Konstantinovič: Prilog F. W. teorijskom oblikovanju uporedne nauke o književnosti, Slavia 1988, s. 347; S. Ž. Markovič: Kratak prilog biografii F. W., Slavia 1988, s. 365; ● k 100. výr. nar.: (fc) (G. Franc), LD 5. 5. 1988; M. Štemberková, Nové knihy 1988, č. 19; V. Kudělka, Věda a život 1988, s. 346; Z. Urban, Českosl. rusistika 1988, s. 125; M. Mikulášek, Slavia 1988, s. 338; J. Skutil, Slovácko 1989, s. 189 ●; (vk) (V. Kudělka): Spolutvůrce české slavistiky, Svob. slovo 7. 5. 1989; (sk) (J. Skutil): Brněnský slavista, LD 13. 6. 1989; V. Kudělka: F. W. jako bulharista, sb. Československo-bulharské kulturní vztahy (1990); J. Krystýnek: Vzpomínky na profesora F. W., sb. Litteraria humanitas 2 (1993); (ka) (K. Altman): F. W., Slavistická folkloristika 1994, s. 52; (vz) (V. Závodský): Slavista a teatrolog, Svob. slovo (Brno) 11. 5. 1994 + (pod vl. jm.) Znalec slovenského divadla, LD (Brno) 14. 6. 1994; B. Beneš:

Folklorista F. W., sb. K dejinám slovesnej folkloristiky (Bratislava 1996); T. Mazáč in Amarcord – vzpomínám si (1997); M. Mikulášek: Badatelská osobnost F. W., Universitas 1998, s. 31; H. Filipová: Brněnská pozůstalost F. W., Slavia 2000, s. 63; K. Kardyni-Pelikánová: Twórczość W. S. Reymonta v lekturze F. Wollmana, Jiřeho Horáka i Karla Krejčeho, sb. Władysław Stanisław Reymont. Tradice – současnost – recepcje (2000) + F. W., Słownik badaczy literatury polskiej 6 (Lodž 2003, s. 335); I. Pospíšil: Sedmero poznámek k W. Slovesnosti Slovanů, in Slavistika na křižovatce (2003, s. 77); R. Ibler, I. Pospíšil, M. Zelenka in F. W.: Die Literatur der Slawen (Frankfurt n. M. 2003); S. Simonek: ref. F. W.: Der Literatur der Slawen, Wiener slavistisches Jahrbuch 2004, s. 300; A. Lah in F. W.: Slovenska dramatika (Lublaň 2004); H. Hlášková: Působenie F. W. na Slovensku v kontexte dejin folkloristiky, sb. Česko-slovenské vztahy. Evropa a svět (2004, s. 27); I. Pospíšil: Slované, sféra rakouské a německé kultury, střední Evropa a literární věda, Litteraria humanitas 2005, s. 9.

ik

Hugo Václav Wunsch

* 1. 4. 1857 *Hnilec* (Slovensko)

† 2. 10. 1930 *Praha*

Autor humoristických próz, básník, editor citátových antologií z díla J. Vrchlického.

Podepisoval se i Hugon W. – Maturoval 1877 na Akademickém gymnáziu v Praze, poté studoval na právnické fakultě pražské univerzity (absolutorium 1881). Od 1882 byl zaměstnán na pražském magistrátu, 1893–98 působil v komisi pro soupis stavebních a uměleckých památek hl. m. Prahy, 1902 byl jmenován magistrátním radou a 1905 odešel ze zdravotních důvodů do penze.

W. debutoval sbírkou *Prach a broky*, v níž do tematických oddílů shrnul různorodou směs veršovaných i prozaických útvarů: epigramatické apostrofy básníků české i světové literatury, veršované charakteristiky historických i legendárních osobností, sokolské písně, prozaické humoresky, causerie z právníckého prostředí; z něho a též z ovzduší manželského soužití i života mládeže vycházejí rovněž tematicky členěné aforismy, sentence, slovní hříčky, hádanky i anekdoty. Následující knihy rozvíjejí žánr humoristické causerie, jež mnohdy přechází k rozsmárané parafrázi lidových vyprávění, přísloví, anekdot. W. v nich podával rozmanité situace ve vztazích muže a ženy. V pozdějších